

Tres textos de
Ferran Soldevila

Edició a cura de Francesc Foguet i Enric Pujol

Guifre (1927)

L'hostal de l'amor (1949)

Don Joan (1960)

Difusió del patrimoni dramàtic dels Països Catalans

La col·lecció «Repertori Teatral Català» aplega textos del patrimoni dramàtic català de tots els temps. L'objectiu de la col·lecció és posar a l'abast de tothom textos —clàssics o contemporanis— que no es troben fàcilment al circuit comercial. Cada volum, que pot contenir una o diverses peces, ha estat curat per un especialista i compta amb un breu estudi introductori. Les obres s'editen digitalment —en lliure accés— al RedIT (Reservori Digital de l'Institut del Teatre), però també es poden adquirir en paper (procés d'impressió a demanda) al web de la Llibreria de la Diputació de Barcelona.

La col·lecció «Repertori Teatral Català» és un dels projectes del PRAEC (Projecte de Recerca de les Arts Escèniques Catalanes), impulsat per l'Institut del Teatre de Barcelona en col·laboració amb la Xarxa Vives d'Universitats i l'Institut d'Estudis Catalans. El PRAEC té l'objectiu de rellegir i difondre tant la pràctica escènica com el patrimoni dramàtic dels Països Catalans, en tots els seus gèneres i manifestacions.

Imatge de coberta:

©Joan Mas Morales. MAE. Institut del Teatre.

Jardi amb garlandes. Esbós escenogràfic.

Tres textos de
Ferran Soldevila

Guifre (1927)

L'hostal de l'amor (1949)

Don Joan (1960)

Edició a cura de Francesc Foguet i Enric Pujol

Repertori Teatral Català

Primera edició: juny de 2019

© de la curació: Francesc Foguet i Enric Pujol

© d'aquesta edició: Institut del Teatre, 2021

© de la imatge de coberta: ©Joan Mas Morales.
MAE. Institut del Teatre. *Jardí amb garlandes*. Esbós escenogràfic.

Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona

Direcció general: Magda Puyo

Plaça de Margarida Xirgu, s/n
08004 Barcelona

www.institutdelteatre.cat

Direcció de la col·lecció: Carles Batlle

Edició i correcció: Marta Borrás

Disseny de col·lecció i maquetació: Txeni Gil

Coordinació de la producció: Subdirecció d'Imatge Corporativa
i Promoció Institucional de la Diputació de Barcelona

Impressió: Departament de Reproducció Gràfica
de la Diputació de Barcelona

ISBN: 978-84-9803-943-6

**Diputació
Barcelona**

Institut del Teatre

Institut del Teatre

Edicions

Continguts

- 7 Presentació general
- 11 Bibliografia bàsica

- 13 ***Guifre*** (1927)
- 73 ***L'hostal de l'amor*** (1949)
- 181 ***Don Joan*** (1960)

Presentació general

L'historiador Ferran Soldevila (1894-1971) fou també un notabilíssim escriptor que conreà, a més de la historiografia, diferents gèneres literaris: la poesia, el periodisme, el teatre, els dietaris i memòries, la novel·la... La seva important aportació en l'àmbit històric, que el convertí en un dels grans historiadors catalans del segle xx, va eclipsar durant molts anys aquestes altres facetes. Ell mateix se'n va doldre, ja que considerava que totes les activitats que realitzà (a les quals encara caldria incloure'n d'altres com la de professor o arxiver) contribuïen a definir-lo: «em sembla que mutilaria la meua personalitat qui en volgués suprimir alguna» (PORCEL, 1967, p. 196).

De fet, Soldevila fou conegut públicament abans com a poeta que no pas com a historiador. El seu primer poemari *Poema de l'amor perdut* aparegué el 1916, el mateix any que llegí la tesi doctoral. La seva entrada a la dramaturgia va estar estretament relacionada amb l'activitat poètica i historiogràfica. No endebades, les seves primeres peces juvenils, en vers, van tenir una base històrica i literària. Ell mateix va reconèixer a Maria Aurèlia Capmany (1964, p. 40) que la història li semblava un immens espectacle teatral: «Espectacle i també repertori fins al punt que sovint, al costat de l'anècdota històrica, se m'ha aparegut el tema teatral: personatges, acció, peripècia, desenllaç». Així sorgiren *Matilde d'Anglaterra* (1923) —Premi de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic del 1922— i *Guifre* (1927). La primera, composta en versos alexandrins, era una adaptació de la llegenda sobre el deslliurament de l'emperadriu d'alemanya pel comte Berenguer de Barcelona i fou representada en una única sessió al Teatre Eldorado, el 1923, pels deixebles d'Adrià Gual. La segona, escrita en decasíl·labs, que és la que presentem aquí i que mai no fou representada, se centrà en la figura, històrica i mítica alhora, del primer comte sobirà de la dinastia catalana, Guifré el Pilós, l'autor de la independència dels seus dominis del poder dels francs.

La pretensió juvenil de Soldevila va ser la d'erigir un teatre nacional català, poètic, a la manera de la tradició teatral clàssica francesa (d'un Racine, per exemple, a qui admirava). Bona part de la crítica del moment, tanmateix, s'hi mostrà en desacord. Fins i tot escriptors amics com Josep Maria de Sagarra o Domènec Guansé li ho desaconsellaren, tot i que va haver-hi algunes excepcions com Josep Maria López Picó o Agustí Esclasans, que li lloaren l'intent. Segurament, això condicionà el fet que *Guifre* no es representés i que

---

Soldevila deixés inacabades algunes peces encetades aleshores com *Guillem de Cabestany* o *Pere Ramon*, que es troben al seu fons personal de l'Arxiu Nacional de Catalunya. Alguns crítics actuals han reivindicat aquells drames històrics, sobretot pel fet que, com apunta Núria Santamaria (1994, p. 22), el component històric «no és conjuntural o decoratiu, sinó orgànic, integral».

El teatre no fou pas, en el cas de Soldevila, una mera passió juvenil, sinó que es mantingué al llarg de la seva vida. Fins i tot, en els moments més difícils de la Guerra i Revolució de 1936-1939, n'escriví, com ho evidencia *El milicià romàntic* (1938), peça que s'inspirava, com la seva poesia social del moment, en els fets viscuts aleshores. Hi intentava conciliar, fet i fet, la reivindicació catalana i la causa republicana amb els valors democràtics i amb les conquestes revolucionàries assolides a l'època. Recentment s'ha pogut publicar aquesta peça que havia romàs inèdita d'aleshores ençà (FOGUET / PUJOL, 2014).

A l'exili (emprès el 1939, i del qual no retornà fins al 1943) continuà la seva reflexió teatral sobre la necessitat i la viabilitat de mantenir un teatre català que interessés el públic coetani (i les estratègies per aconseguir-ho), que quedà consignada en els seus dietaris de l'època (SOLDEVILA, 1995-2000 i 2007). Fruit d'aquesta meditació, el 1947 va reprendre l'escriptura d'una peça que ja havia iniciat molts anys abans, *L'hostal de l'amor* (1949), segon text que apleguem en aquesta antologia, que assolí en estrenar-se un notable èxit de públic i de crítica. Es tractava d'una comèdia en vers inspirada en els personatges de la *commedia dell'arte*, que alguns crítics situaren entre les millors comèdies, fins aquell moment, del teatre català contemporani (TASIS, 1959; CARBONELL, 1962, p. 46). I, tanmateix, segons confessió del mateix autor, «algunes de les escenes més divertides de *L'hostal de l'amor* vaig escriure-les enmig del sofriment» (CAPMANY, 1964). Aquesta comèdia rebé el premi Ignasi Iglésias en els Jocs Florals de Perpinyà del 1950 i un crític tan sagaç com Joaquim Molas (1961, p. 1383) afirmà que era «d'una agilitat i d'una finor comparables a les de Marivaux».

L'èxit de *L'hostal de l'amor* contribuí, sens dubte, al fet que Soldevila fos escollit director de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona (ADB), que ja començà a funcionar el 1952, per bé que oficialment no ho féu fins al 1955. En una carta adreçada a Josep Carner, del 14 d'octubre de 1957, ell mateix ho explicava: «Us deveu sorprendre veure'm a la presidència d'una agrupació dramàtica. Tot és per culpa d'una

---

obra que vaig estrenar deu fer cinc anys i que va constituir un èxit, *L'hostal de l'amor*. En va he protestat cent vegades i he volgut retirar-me» (PUJOL, 1998, p. 453-454). Malgrat aquest to planyívol, la responsabilitat devia fer-li il·lusió, ja que presidí l'entitat fins al 1964, moment en què fou clausurada i dissolta per ordre governativa. Tot i aquest desenllaç, l'experiència fou altament positiva, ja que constituí l'intent més seriós d'instaurar un veritable teatre nacional, com van assenyalar Jordi Coca (1978) i altres (RODA, 1971; FOGUET/SANTAMARIA/SAUMELL, 2011).

Pocs anys més tard, Soldevila repetí una fórmula similar amb *Albert i Francina*, estrenada el 25 de febrer del 1953, per la mateixa companyia del Romea que havia escenificat també la peça anterior (no fou publicada fins al 1956 per l'editorial Millà). A pesar de la bona acceptació que tingué, no va atènyer l'èxit rotund de *L'hostal de l'amor*. Entremig, escriví *La font del miracle*, que va rebre un premi, el 1952, amb motiu del centenari de l'Escolania de Montserrat i que fou representada l'any següent pels mateixos escolans. Es tractava d'un poema dramàtic en dos quadres que Albert Manent (1994: 3) va considerar que tenia «la ingenuïtat del teatre miracler i un fons de crítica social».

El 1958, l'ADB estrenà el quadre dramàtic *L'amador de la gentilesa o la cort de Joan I*, que, segons Jordi Carbonell (1962, p. 46), es fonamentava en un «continuat contrapunt de realisme històric i d'idealització, d'elogi i de sàtira, d'innocència i d'ironia, d'immersió en el passat i de retorn en el present». La peça fou publicada el 1961, juntament amb una altra obra més extensa, la comèdia *L'aprenent de suïcida*, que no arribà a ser representada. També de la dècada dels seixanta fou *Carmesina i el rei*, que restà inèdita fins fa poc (FOGUET/PUJOL, 2017).

Sens dubte, l'obra més ambiciosa d'aquest darrer període va ser *Don Joan* que és la tercera peça que incloem aquí. El 1960 se'n féu una edició de bibliòfil, amb puntes seques d'Emili Grau Sala, a càrrec de Joan Sallent, de Sabadell, que havia estat l'única versió publicada existent fins ara i molt difícil de trobar. El 1963 va ser representada i va haver-hi una divisió d'opinions que desanimaren molt Soldevila, ja que coincidiren amb l'etapa final de l'ADB. Les bones crítiques de María Luz Morales, Martí Farreras, Ricard Salvat, Jordi Carbonell, Xavier Fàbregas o Maria Aurèlia Capmany quedaren obscurides per d'altres de molt adverses, tal com ell mateix exposà en una carta a Ventura Gassol del 4 de novembre de 1963: «Però, amic meu, calia comptar

---

amb els altres crítics, els Marsillach i cia., que han semblat dir: Ara és la nostra! I s'han abraonat com una canilla rabiosa damunt el meu Don Joan i de retruc damunt meu. Calia comptar-hi, és cert; però no fins a un tal punt d'animositat» (PUJOL/CLARA, 2017, p. 568).

A despit dels atacs rebuts, Soldevila considerà aquesta obra, al costat de *L'hostal de l'amor*, com les dues que més bona opinió li mereixien de la seva dramaturgia (PORCEL, 1967). Afortunadament, el seu propòsit de crear un nou tipus de Don Joan, molt diferent del tradicional, i d'incorporar-lo al patrimoni teatral català, tal com havien fet altres cultures, el va poder justificar en un extens prefaci que reproduïm en aquest recull. Un escrit que permet copsar, junt amb el text de l'obra que ha restat pràcticament inèdit, la profunditat de la seva intenció. Ara estarem, doncs, en condicions de poder llegir i valorar millor aquesta peça, ajudats també per la perspectiva que ens dona el temps escolat d'ençà de la seva estrena.

Bibliografia bàsica

- CAPMANY, Maria Aurèlia. «Don Joan a Catalunya». *Serra d'Or* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat), núm. 7 (juny 1962), p. 42-43.
- CAPMANY, Maria Aurèlia. «Entreviu amb Ferran Soldevila». *Serra d'Or* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat), núm. 10 (octubre 1964), p. 40-41.
- CARBONELL, Jordi. «Notes sobre Ferran Soldevila, dramaturg». *Serra d'Or* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat), núm. 10 (octubre 1962), p. 45-46.
- COCA, Jordi. *L'Agrupació Dramàtica de Barcelona. Intent de Teatre Nacional (1955-1963)*. Barcelona: Publicacions de l'Institut del Teatre, 1978.
- FOGUET, Francesc; PUJOL, Enric. «El milicià romàntic (1938), de Ferran Soldevila». Presentació i edició». *Llengua & Literatura*, núm. 24 (2014), p. 87-109.
- FOGUET, Francesc; PUJOL, Enric. «Carmesina i el rei, de Ferran Soldevila. Edició i estudi». *Estudis Romànics* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans), núm. 39 (2017), p. 291-332.
- FOGUET, Francesc; SANTAMARIA, Núria; SAUMELL, Mercè (ed.). *L'Agrupació Dramàtica de Barcelona: entre el mite i la realitat?* Lleida: Punctum: GRAE, 2011.
- GUANSÉ, Domènec. «L'obra literària de Ferran Soldevila». *Serra d'Or* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat), núm. 1 (gener 1966), p. 56-57.
- MANENT, Albert. «Presentació». Ferran Soldevila. *La font del miracle*. Barcelona: Millà, 1994, p. 3-4.
- MOLAS, Joaquim. «El teatre». *Un segle de vida catalana*. Vol. 2. Barcelona: Alcides, 1961, p. 1379-1383.
- PORCEL, Baltasar. «Ferran Soldevila o el detallisme abrandat». *Serra d'Or* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat), núm. 9 (setembre 1967), p. 35-41. Recollit a SOLDEVILA, Ferran. *Textos d'història i política 1924-1967*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1994, p. 193-207.
- PUJOL, Enric. «Epistolari entre Josep Carner i Ferran Soldevila». Recollit a Albert MANENT; Jaume MEDINA. *Epistolari de Josep Carner*. Vol. 4. Barcelona: Curial, 1998, p. 453-454.

-
- PUJOL, Enric / CLARA, Josep. *Cartes de Ferran Soldevila (1912-1970)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2017.
- RODA, Frederic. «Ferran Soldevila i el teatre». *Serra d'Or* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat), núm. 142 (juliol 1971), p. 26-27.
- SANTAMARIA, Núria. «L'obra teatral de Ferran Soldevila. Una primera aproximació». *El Contemporani* (Barcelona: Universitat de Barcelona – Centre d'Estudis historiogràfics), núm. 2 (gener-abril 1994), p. 22-26.
- SOLDEVILA, Ferran. *Dietaris de l'exili i del retorn*. Edició a cura d'Enric Pujol. 2 volums. València: Edicions 3i4, 1995 i 2000.
- SOLDEVILA, Ferran. *Els dietaris retrobats (1939-1943)*. Edició a cura d'Enric Pujol. València: Edicions 3i4, 2007.
- TASIS, Rafael. «Situació de Ferran Soldevila». *Pont Blau* (Mèxic), núm. 84-85 (octubre-novembre 1959), p. 290-294. Recollit a Rafael Tasis. *Lectures de postguerra*. Edició a cura de Montserrat Bacardí i Francesc Foguet. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2016, p. 312-319.

Guifre

Tragèdia

(1927)

Fitxa de lectura

Autor

FERRAN SOLDEVILA (1894-1971)

Títol

Guifre (1927)

Edició

Guifre. Tragèdia, Barcelona: Publicacions de «La Revista», 1927;
Barcelona: Aymà, 1949 (Col·lecció Literària Aymà, 10).

Personatges

Guifre el Pilós, Almira, Guinidilda, Salomó, Rodolf de Senesterra,
Guillem de Montcada, Hug d'Albesa, Bernat, Criat i Soldats.

Estrena

No estrenada.

Gènere

Tragèdia.

Temàtica-sinopsi

Inspirada en la figura llegendària i històrica de Guifré el Pelós (segle IX), l'obra se centra en la tornada de Guifre a Barcelona, d'incògnit, per venjar la mort del pare, evitar la deshonra de la mare i deslliurar el seu poble de la tirania de Salomó de Cerdanya, que cobeja dominar el comtat de Barcelona. En un ambient nobiliari de lluites pel poder, de traïcions, amors i revenges, com a rerefons hi ha la legitimitat de Guifre per recuperar el comtat de Barcelona i obtenir així la independència dels seus dominis del poder franc.

Espais

L'acció té lloc a la ciutat de Barcelona, en una sala del palau comtal.

Guifre

Tragèdia

PREFACI

Temps enrere vàrem escriure aquests mots: ¹

Gaston Paris, estudiant una de les més belles llegendes medievals, una llegenda nostra, la de l'Emperadriu d'Alemanya i el Comte de Barcelona, diu que cal tenir en compte les llegendes d'un poble, si volem conèixer-lo a fons, perquè, si bé és veritat que la llegenda no ens explica el que fou aquell poble, ens explica sovint, en canvi, el que hauria volgut ésser. ² I això, per a jutjar-lo, és un element indispensable. Observem, d'altra banda, que no és rar de trobar en la llegenda aquella noble idealització de la història que Alfred de Vigny demanava per a la novel·la històrica. ³

En aquest sentit —afegíem— la llegenda de Guifré el Pilós és perfecta i figura segurament entre les més belles del món. La infantesa lluny de la seva terra, després de la mort violenta i traïdora del seu pare; les seves amors amb la filla del comte de Flandes; la seva tornada a Barcelona, disfressat de pelegrí; la presentació a la seva mare, qui no l'havia vist des que, petit infant, va partir cap a l'exili i cap a l'orfanat, i qui el reconeix pel detall de tenir pèl en lloc on no sol haver-n'hi; la mort de Salomó de Cerdanya, assassinat de Guifré de Rià, a mans de Guifré el Pilós, qui venja així la mort del seu pare i deslliura el seu poble de la tirania de Salomó; més endavant, la independència del seu comtat respecte al poder franc, i l'escut dels quatre pals vermells sobre camp d'or, donat a ell i al seu llinatge pel rei de França, en la forma de tothom coneguda; tots aquests graons de la llegenda de Guifré constitueixen un desplegament brillant i heroic d'una personalitat qui, àdhuc despullada de semblants atributs, resta una figura històrica de gran alçada.

---

1 «Al marge d'un volum d'*Història*», *Revista de Catalunya*, febrer 1926, pàg. 126.

2 Gaston Paris, *Le roman du Comte de Toulouse* (París-Tolosa 1900), pàg. 5.

3 Prefaci de *Cinq-Mars*.

D'aquesta llegenda, que apareix per primer cop en les *Gesta comitum barcinonensium*, el tros relatiu a la tornada de Guifré a Barcelona i al seu triomf damunt Salomó de Cerdanya, constitueix la base de la present tragèdia. Algunes modificacions hi han estat, naturalment, introduïdes: Salomó de Cerdanya, per afermar el seu domini sobre el comtat de Barcelona, pretén obligar Almira, vídua de Guifré de Rià, a esdevenir la seva muller; Guinidilda, la promesa de Guifré el Pilós, no l'espera a Flandes, sinó a Barcelona; i no és d'aquell país, com diu la llegenda, sinó de la nostra terra, com insinua la història. Les altres modificacions són de detall, i no val la pena d'esmentar-les.

Per als noms de l'heroi i del seu pare, hem emprat la forma tradicional dins la nostra poesia: «Guifre», i no «Guifré» o «Guifred». No ignorem que aquestes variants són, etimològicament, més recomanables. Però, ultra la tradició poètica esmentada, ens ha decidit a acceptar la forma «Guifre» (així com la forma «Arria» en lloc d'«Arrià» o «Rià») el fet que el seu ús ens permetia d'emprar-la com a final de vers.

Ferran Soldevila

PERSONATGES

GUIFRE EL PILÓS
 ALMIRA, mare de GUIFRE
 GUINIDILDA, promesa de GUIFRE
 SALOMÓ, comte de Cerdanya
 RODOLF DE SENESTERRA, preceptor de GUIFRE
 GUILLEM DE MONTCADA
 HUG D'ALBESA
 BERNAT, CRIAT, SOLDATS

L'escena, a Barcelona, en una sala del palau comtal. Porta al fons i dues a la dreta. A l'esquerra, en primer terme, una llar de foc, i en segon terme una finestra.

ACTE I

ESCENA I

ALMIRA i GUINIDILDA

ALMIRA

Oh! mai no em cansaria d'escoltar-te
parlant-me del meu fill, parlant de Guifre.

GUINIDILDA

Jo mai no em cansaria de parlar-ne.

ALMIRA

I com no fóra així? La nostra vida
és tota feta d'ell; parlar-ne sempre,
sempre esperar-lo, sempre recordar-lo!...

GUINIDILDA

Vet-aquí nostra vida fins que ell torni.

ALMIRA

El seu retorn! Aviat farà una anyada
(des que els vint anys ha fet i el sé ja un home)
que aquest retorn esperançant-me espero.
Abans, no; que era massa perillosa
per a un adolescent aquesta empresa.
Salomó de Cerdanya és fort i hàbil:
té esglaiat el comtat de Barcelona;
i encara que pertot concita els odís,
i que tothom qui val és amb nosaltres,
no caurà pas sense una forta lluita.
Per ço, tot i esperâ el retorn de Guifre,
a estones gairebé me'n penedeixo
d'haver-lo així incitat perquè retorni.
Penso si el duc tal volta a la desfeta,
si hauria estat encara preferible
deixar-lo que guanyés profit i glòria
de Flandes en la terra hospitalària.
I nosaltres, en lloc de consumir-nos
en una lluita de final incerta
fugir vers ell, guanyâ el comtat de Flandes,

i allí en pau celebrar les vostres noces
i viure en pau la nostra vida lliure.

GUINIDILDA

Què heu dit, madona? Gosaríeu creure
que el vostre fill, que Guifre acceptaria?
Del seu retorn no sou la responsable.
Ell tornaria encar que li'n privéssiu.
Aquí ja fóra, si en partir de Flandes,
jo no l'hagués pregat amb cor i vida
perquè hi restés fins a l'instant propici:
tant es dalia per seguí els meus passos!
I no per mi tan sols; bé prou que ho veia.
I era just que així fos, i no em dolia.
La meva amor sens dubte que el cridava;
però també el daler de deslliurar-vos,
també el seu pare mort, clamant venjança,
i el seu país que en l'esclavatge plora.
Ah! Però no temeu; l'infant que un dia,
ja fa quinze anys, la llinda traspassava
d'aquest palau, anant cap a l'exili
i cap a l'orfanat, és ara un home:
un home fort, altiu, destre en la lluita,
arborat d'enardides esperances.
No temeu, doncs; sigueu a tot disposta;
deixeu-lo, prest, tornà a la seva terra,
aplegà els seus fidels, coratge infondre'ls,
cridà el seu poble a la revolta justa:
i vingui l'enemic en hora bona.

ALMIRA

Ets coratjosa i forta, filla meva:
ets la muller d'un home tal com Guifre.

ESCENA II

ALMIRA, GUINIDILDA i BERNAT

BERNAT

Madona, el comte de Cerdanya arriba:
la llinda del palau ara traspassa.

ALMIRA

Una altra volta aquí? Què vol? Què cerca?
No en té prou d'ultratjar-me amb ses intrigues,
que ha de vení a afrontar-me al meu estatge?
Detureu-lo, si és temps! Sí, detureu-lo!
No vull que em martiritzi amb sa presència.
Digueu-li que li ordeno d'entornar-se'n,
que no el vull veure, que el meu cor rebutja...

ESCENA III

ALMIRA, GUINIDILDA, SALOMÓ i BERNAT

SALOMÓ

(En el llindar)

Em dol trencar les ordres de madona,
i molt més que elles tan hostils em siguin.

ALMIRA

Ja que en entrar les heu sentides, comte,
fóra molt més gentil de vostra banda
d'evitar-me el treball de repetir-les.

SALOMÓ

Un mot tan sols, tan sols un mot vull dir-vos.

ALMIRA

Fóra ja massa un mot; de vós tractant-se,
sols em plauen l'absència i el silenci.

SALOMÓ

Jo podria invocar, si així em plaïa,
el dret que, per voler del rei de França,
tinc damunt del comtat de Barcelona,
i el deure que tothom té d'obeir-me,
des del més alt fins al darrer dels súbdits.

ALMIRA

Podeu fer-ho si us plau: altres vegades
ho haveu ja fet.

SALOMÓ

No és mon intent, madona.
Sols un instant amb vós parlar voldria:
a soles, un instant. Res més no cerco.
I us juro per la llum de ma existència,
que el que haig de dir-vos serà digna cosa,
si d'escoltar-la a vós, a mi de dir-la.

(A GUINIDILDA i BERNAT)

Deixeu-nos un instant.

GUINIDILDA

Què fem?

ALMIRA

Deixeu-nos.

ESCENA IV

ALMIRA i SALOMÓ

ALMIRA

Ja que he acceptat la vostra tirania
espero que breument sabreu parlar-me.

SALOMÓ

Madona, tan breument, si així puc plaure-us
que paraula no em cal per dí el que em mena.

ALMIRA

Què voleu dir?

SALOMÓ

Vull dir que tantes voltes
cap a vós m'ha portat l'afany que em crema
que no pot ser que em calgui repetir-lo.

ALMIRA

I és per això que haveu gosat torbar-me?

SALOMÓ

Ai! L'esperança en el meu cor no fina.

ALMIRA

No serà pas que vida li hagi dada.

SALOMÓ

Vida hi tindrà mentre l'amor perduri.

ALMIRA

I són aquests els mots que foren dignes,
si de dir-los a vós, a mi d'oïr-los?

SALOMÓ

No hi pot haver ni l'ombra d'una ofensa
en una amor que solament aspira
a un vincle etern que el lligui i santifiqui.

ALMIRA

Oh, calleu! Que taqueu cada paraula
que diu la vostra boca. Els mots mateixos
es revoltent d'encloure tant d'oprobri,
i surten deformats dels vostres llavis
per delatar la vostra hipocresia.
Aneu! Deixeu-me!

SALOMÓ

No creieu sincera
l'oferta que us he fet tantes vegades?
Digueu un mot, un mot de complaença,
i ara mateix la Seu de Barcelona
veurà l'esclat brillant de nostres noces.

ALMIRA

No ho dubto pas. No és pas d'això que dubto.
La vídua gemegant de Guifre d'Arria
és encara cobejable per qui aspira
a dominar el comtat de Barcelona.

SALOMÓ

Oh! Què puc fer per arribar a convèncer-vos
que és sols l'amor qui cap a vós em guia?
Cerqueu, imagineu, ordiu, astuta,
una ben dura prova a què sotmetre'm:
prest a complir-la em trobareu tot d'una.
Res no hi ha al món, digueu-me, res no hi brolla,
que tot l'amor que us porto pugui dir-vos?

ALMIRA

(Decidida, després d'uns instants de vacil·lació)
Sols una cosa m'ho pot dir. Sols una!

SALOMÓ

Digueu el que haig de fer. Parleu!

ALMIRA

Vengeu-me!

SALOMÓ

De quin afront? Qui us ha ultratjat?

ALMIRA

Vengeu-me

de l'assassí del meu marit!

SALOMÓ

Madona,
heu arribat a fondre aquest misteri?
Coneixeu l'assassí de Guifre d'Arria?

ALMIRA

De temps ha que el conec.

SALOMÓ

Per què callàveu?

Digueu-ne el nom, i l'ocasió doneu-me
de mostrar quina amor el cor m'esquinça
i de venjar l'amic que en l'ombra queia.
Digueu-ne el nom!

ALMIRA

Salomó de Cerdanya!

Vós!

SALOMÓ

Jo?

ALMIRA

Sí, vos! que un vil parany li ordíreu,
quan s'acostava al Puig de Nostra Dona.
Vós, que per evitar que el rei de França
sabés tota la vostra fellonia,
vau disposar la seva mort...

SALOMÓ

Madona!...

ALMIRA

Vós, que en la nit, de sobte, en mig dels boscos,
de vostra mà traïdorament...

SALOMÓ

Calúmnia!

ALMIRA

De vostra mà, traïdorament, l'occíreu!

SALOMÓ

Com heu cregut aquesta vil calúmnia?

ALMIRA

Ara ja sabeu tot el que volíeu:
el nom de l'assassí de Guifre d'Arria.
Ara vengeu-me d'ell. Ara vengeu-me'n.
És prop de vos. És en vos. Què us detura?
Enfonseu fins al puny la vostra daga
en el seu cor malvat. Així creuria,
així creuré en la vostra amor!

SALOMÓ

(Reprimint-se)

Madona,

no escolteu bojament la parla infame
d'aquells qui aconsellant-vos sense escrúpols
i contra mi exaltant-vos amb calúmnies,
ma generositat befen i obliden.

ALMIRA

Vós, generositat?

SALOMÓ

Sí. Què us estranya?

No és generós qui oblida les ofenses
i qui sabent que contra d'ell conspiren
deixa que els enemics visquin i alenin,
quan podria aixafar-los sense esmena?

ALMIRA

Aqueixa tasca prou l'haveu deixada
als vostres aliats.

SALOMÓ

A qui? Digueu-m'ho.

ALMIRA

Als sarraïns, a l'Emirat de Còrdova,
als enemics de Crist i de la pàtria!

SALOMÓ

També haveu recollida la llegenda
que de l'Emir em fa aliat?

ALMIRA

Ingènua
a bastament he estat per recollir-la;
per creure que sou vós qui va advertir-lo
de les hosts que el comtat aparellava
per lluitar contra d'ell; qui va permetre
que els moros la celada disposessin
on el digne prelat Hug de Cruïlles
i tots els cavallers que amb ell anaven,
a mala mort, sinistrament, finissin.

SALOMÓ

(Fredament)

He vingut a oferir-vos unes noces
que eren ferma penyora d'avinença,
i, per resposta, injúria sobre injúria
solament he rebut. No me'n vull plànyer.
Voleu lluita només: tindreu la lluita.
No oblidéssiu, però, que sóc un home
que ha viscut des d'infant una aspra vida,
que ha bregat rudament en rudes bregues,
i que mai no ha cedit a cap obstacle.
He volgut amb mitjans frèvols, pacífics,
assolir prop de vós el meu propòsit.
Veig que m'he equivocat. Cal excusar-me'n.
Des d'ara empraré sols per assolir-lo
altres procediments.

ALMIRA

No han de sobtar-me.
És amb ells que espereu aconseguir-me?

SALOMÓ

Fins ara fer-me grat he volgut. Ara
en tinc prou amb què em temin i obeeixin.

ALMIRA

El qui com jo ha buidat tot el seu calze
cap sofriment novell, la mort mateixa
no temerà.

SALOMÓ

La vostra?... tal vegada.
Però hi ha al món encara una altra vida
tan preciosa al vostre cor, que em temo
que insensible no fóra a algun malastre
que per culpa de vós pugui arribar-li.
Teniu un fill: no ho oblideu, madona.

ALMIRA

O malvat! Què pretens?

SALOMÓ

Ben poca cosa.
Graveu, amb tot, al fons de les entranyes
maternals, mes paraules, les darreres:
res no fa el vostre fill, res no maquina
de què no en sigui assabentat ben d'hora.
Demà tornaré a vós. Duré, inflexible,
un contracte de noces en bon ordre.
Si a signar-lo us neguéssiu, ai de Guifre!
Temeu pel vostre fill!

ALMIRA

Ah, miserable!
Déu no consentirà tanta vilesa:
jo l'hi encomano! Guinidilda!

ESCENA V

ALMIRA, SALOMÓ i GUINIDILDA

GUINIDILDA

Mare!

ALMIRA

Aneu! Sortiu! No continueu d'ofendre'm
amb la vostra presència verinosa.
Sortiu, us dic!

SALOMÓ

No ho oblideu, madona:
demà tornaré a vós —I tu, donzella,
(dol de marcir tan belles esperances),
sàpigues que el teu Guifre no es recorda
de tu ni del teu nom, i que una dama
del llinatge alterós de Baviera
li és ja muller.

GUINIDILDA

Mentiu-ne per la gola!

GUINIDILDA

(A *Almira*)

L'enhorabona permeteu que us doni:
teniu una deixebila aprofitada.
Quan hagi el desengany fet la seva obra,
un monestir de monges de clausura
li serà profitós. Us allibero
de ma presència. Mediteu, madona:
demà tornaré a vós.

ESCENA VI

ALMIRA i GUINIDILDA

ALMIRA

Ah, miserable!
M'ofega el sofriment i la vergonya.

GUINIDILDA

Malvat! Presta a acudir en el vostre auxili,
tot ho he sentit.

ALMIRA

Ja saps, doncs, quina infàmia
ha maquinat el seu enginy maligne.

GUINIDILDA

Però Déu no admetrà que així triomfi
la malvestat. Déu no ho voldrà permetre.

ALMIRA

Què he fet? Per què el feria, Guinidilda,
la rojor del seu crim llançant-li al rostre?
Per què hauré fet recaure sobre Guifre
l'ira mortal qui sordament l'exalta?
I ara, què fer? Per quin camí salvar-nos?
Ésser soles! Sentir que en nostra angoixa
res ni ningú ens ampara... Què faríem?
Demà vindrà el malvat. Demà a aquesta hora,
o hauré signat el meu etern oprobi
o hauré signat de Guifre la sentència.
Però no: no serà! Massa has empesa
fins a l'extrem nostra desesperança,
botxí del meu marit i del meu poble!
Aquest punyal que duc amb mi tothora...

GUINIDILDA

Mare!

ALMIRA

No temis. No és mon pit encara
quí, sangonósament, ha d'estotjar-lo.
No deixaré que el fill així m'immolin:
No! Signaré demà l'horrible pacte,
aniré a l'avorrible cerimònia,
aniré al tàlem en la nit de nocés.
Déu em darà la força i l'ardidesa
que va donâ a Judit!

GUINIDILDA

Això sí, mare!

Si ja cap altre viarany no ens resta
de salvació, no reculem: seguim-lo!
Però soles no som com dèieu ara.
Tenim amics, tenim un poble addicte.
No han de fallir-nos en la nostra empresa.
Els ens ajudaran. Cal, sense triga,
convocar per la nit els amics nostres.

ALMIRA

És cert. L'excés del sofriment em torba.
Bernat!

ESCENA VII

ALMIRA, GUINIDILDA i BERNAT

BERNAT

Madona!

ALMIRA

Sortiràs tot d'una.

Aniràs cautament fins a l'estatge
d'en Guillem de Montcada i n'Hug d'Albesa.
Els diràs que un perill ens amenaça;
que haig mester llur consell i llur ajuda,
i que els espero aquí, com altres voltes,
a l'hora i en la forma acostumades.
Vés! —I ara, retirem-nos, filla meva.
Estic morta de pena i de fatiga:
necessito repòs.

GUINIDILDA

Us acompanyo.

*Cortina. Quan torna a alçar-se al cap d'uns moments,
l'escena ha començat a enfosquir-se.*

ESCENA VIII

GUIFRE, RODOLF i un CRIAT

Els dos primers vestits de romeus, amb la caputxa acalada.

CRIAT

Entreu, germans. No és molt a posta l'hora
per parlar amb la comtessa.

RODOLF

Si no era
per la fretura en què ens trobem reclosos,
mai gosats no seríem de torbar-la.
Som romeus desvalguts.

CRIAT

Una miqueta
espereu, doncs, aquí. Vaig a advertir-la.

ESCENA IX

GUIFRE i RODOLF

GUIFRE

Oh, com bat el meu cor! Sembla que vulgui
esclatar dintre el pit que l'empresona.

RODOLF

Calma, calma, fill meu. Una imprudència
ens pot ésser fatal. No oblidis ara
la prometença que de nou m'has feta.

GUIFRE

Res no temeu: dominaré les ànsies
del meu cor jovenívol: els meus llavis
no traïran nostre secret.

RODOLF

Fins ara
tot ens reïx. Ja hem arribat al terme.
Deixa que el vell amic encara et guïï.
Cal que esbrinem, abans d'emprendre l'obra,
la gent que habita aquest palau.

GUIFRE

Que l'ha escoltat distretament, esguardant l'escena.

Oh, estatge
venerat dels meus pares! Cambres mudes,
on s'escolà mon infantesa dolça.
De les quals un record vague em seguia
fins a la llunyedança de l'exili!
Acolliu mon retorn, i testimonis
sigueu del meu triomf i de ma joia!
Però, què veig?

RODOLF

Amaga el rostre i calla!

ESCENA X

GUIFRE, RODOLF, GUINIDILDA i BERNAT

GUINIDILDA

Déu vos guard, bons germans.

RODOLF

Salut, madona.

GUINIDILDA

La comtessa se sent ben fatigada,
però eixirà tot d'una.

RODOLF

Molt ens reca
haver d'importunar tan alta dama,
però des que sabrà els dols que ens acoren
ella excusarà prou nostra insistència.

GUINIDILDA

Des d'ara, bons germans, és excusada.
Acosteu-vos al foc: és fred el vespre.
Escalfeu-vos un xic i reposeu-vos;
deveu ser fatigats de vostra ruta.
Aneu a Roma?

RODOLF
En venim, noble dama.

GUINIDILDA
Arribeu en bona hora a Barcelona.
De Sant Vicenç les triomfants relíquies
hi podreu adorar, que rescatades
han estat a la xurma sarraïna.
Ara mateix davallo jo a adorar-les:
pregaré per la pau de vostra ruta
i pel retorn feliç a vostra terra.

RODOLF
Gràcies, madona!

GUINIDILDA
A Déu sien donades.
Pregueu també vosaltres una mica
per la comtessa i pel seu fill. I vulgui
Déu bondadós oir vostre pregàries.

ESCENA XI

GUIFRE i RODOLF

GUIFRE
Oh, llum! O, benaurança de ma vida!
I l'haig de veure així passà i anar-se'n?

RODOLF
Calma, minyó!

GUIFRE
No haver pogut llançar-me
als seus peus, bo i cridant: «Oh, Guinidilda!»
Mira'm! Sóc jo, sóc aquest home míser
pel qual has implorat una pregària!

RODOLF
Bé prou que et vagarà, si Déu hi ajuda,
de mostrar-te als seus ulls sense temença
i sadollar totes les teves ànsies.
Sàpigues ésser pacient: espera!

GUIFRE

Esperar! Fa quinze anys que espero l'hora
(Aquesta hora que ja puc dir que és meva!)
D'acomplir del meu pare la vindicta,
i de reveure en fi la meva mare.
Això he esperat!

RODOLF

La teva mare, Guifre?
Aí! Que uns instants a penes te'n separen,
i temo que, en trobar-te en sa presència,
la veu pregonada de la sang no esclati
i no puguis callar. Molt, molt m'ho temo!

GUIFRE

He vist passar la meva enamorada,
sense d'í una paraula, sense moure'm,
sense caure als seus peus per adorar-la,
i ara temeu que no sabré sostreure'm...

RODOLF

Coratge, doncs. Ella s'acosta: mira!

ESCENA XII

GUIFRE, ALMIRA i RODOLF

ALMIRA

Benvinguts, pelegrins, a aquesta terra.
Diu que seguidament voleu parlar-me?

RODOLF

Així és, certament, noble comtessa.

ALMIRA

Doncs, asseieu-vos i parlem tot d'una.

RODOLF

(*Mirant entorn*)
Podem ací parlar sense temença?
És tan greu nostre afer!

ALMIRA

Tranquil·litzeu-vos.
És quasi buit aquest palau, pot dir-se.

RODOLF

Però les poques gents que pugui haver-hi?...

ALMIRA

Són antics servidors, lleials i addictes.
Tanmateix, permeteu-me que us demani
qui sou i d'on veniu i qui us envia.
Excuseu les preguntes i la forma
un poc sobtada en què les faig.

RODOLF

Són justes.

ALMIRA

Són filles del perill, que ens volta sempre.
Podeu parlar.

RODOLF

Nosaltres som, madona,
dos cavallers, que, en llarg pelegrinatge,
de romeus havem pres vesta i gaiato,
per acomplir una santa prometença.
I abans que nostra terra abandonéssim
per a vós ens fou feta una comanda,
per un alt personatge que hi habita.

ALMIRA

I quina és la vostra terra?

RODOLF

(Baixant la veu)

Flandes!

ALMIRA

(En un sobresalt)
I qui us tramet?

RODOLF

Cal dir-ho? El vostre Guifre.

ALMIRA

Déu ha fet que arribeu en aquesta hora!

(*Reprement-se.*)

Però el meu fill, sens dubte, alguna lletra,
algun senyal que creditors us faci
del meu afecte i de ma confiança
us haurà dat?

RODOLF

Vegeu aquesta lletra.

ALMIRA

(*Després de llegir-la àvidament*)

Amics volguts em sou des d'aquesta hora.
El meu fill em demana que em confiï
a la fidelitat que hi ha en vosaltres.
I jo ho faig de tot cor... Però digueu-me,
digueu-me prest tot el que heveu de dir-me.
Què fa el meu fill? Què pensa fer? Què espera?
Per què no ve? No té pas cap malura
que l'impedeixi de vení a salvar-nos?
Oh! Parleu!

GUIFRE

Vostre fill és ple de força,
i d'ansia d'esmerçar-la en nobles lluites.
I molt de temps no haurà pas d'escolar-se
sense que els vostres braços no l'estrenyin.

ALMIRA

És cert?

GUIFRE

Tan cert com ara estic parlant-vos.

RODOLF

Per això prop de vós ell ens envia,
perquè us anunciem el seu propòsit
i poguem certament assabentar-lo
de tot quant s'esdevé dins Barcelona.

ALMIRA

A nit podrem parlar-ne amb tota calma.

Ara sols us diré que és molt greu l'hora
i que un perill cruel ens amenaça;
que cal obrar ràpidament i ferma;
que aquesta nit tindrem conciliàbul,
aquí mateix, amb els barons addictes.
Res més no us dic. Espero llur contesta
de l'un moment a l'altre. Algú s'atansa.
No resteu més de temps aquí a ma vora.
Podrien sospitar... Algú s'atansa.

ESCENA XIII

GUIFRE, ALMIRA, RODOLF i BERNAT

ALMIRA

Ah! Ets tu, Bernat? Quina contesta portes?
Pots parlar.

BERNAT

Que sereu ben obeïda.

ALMIRA

Oh, mercès amic meu! —Ara acompanya,
si et plau, aquests romeus, perquè sojornin.
Dues cambres disposa'ls.

GUIFRE

Déu us pagui
l'acollida benigna, hospitalària,
que ens heu volgut donar.

ALMIRA

Que Ell us escolti.

GUIFRE

Ja ens ha escoltat, ja ens ha escoltat, madona!

ESCENA XIV

ALMIRA

Oh, Déu! Conec la mà qui me'ls adreça!
Conec la providència i ta justícia!
Tu no abandonaràs la teva serva!

FI DE L'ACTE PRIMER

ACTE II

ESCENA I

ALMIRA, GUIFRE, RODOLF, GUILLEM i HUG

ALMIRA

I ara, amics meus, seiem. La nit és alta,
i cal que prestament us assabenti
de l'horrorós conflicte en què em debato.

(A HUG i GUILLEM.)

Vosaltres comprendreu si és raonable
que, posant en oblit tota prudència,
us hagi ací cridat; mentre vosaltres (a GUIFRE
i RODOLF)
comprendreu en quina hora perillosa
heu arribat a aquest palau.

RODOLF

Cap altra
no ens seria tan grata com aquesta,
si us hi podem mostrâ el nostre coratge,
i el daler que tenim d'ésser-vos útils.

ALMIRA

Massa podreu, massa podreu, em temo!
Jutgeu, si no. Bé prou sabeu vosaltres (a HUG
i GUILLEM)
fins a quin punt ha dut la gosadia
Salomó de Cerdanya, alguna volta.
Sabeu que, dels projectes que afalaga,
el més roí de tots, el més sinistre,
és el de fer de mi la seva dona.

GUIFRE

Ira de Déu! Això ha gosat concebre?

ALMIRA

Això ha gosat, amic, i encara ho gosa.
Però, si així us exalta el sol projecte,
què fareu, quan us digui que suara
m'ha anunciat la decisió terrible
de dur-lo a acabament, dolgui a qui dolgui?

GUIFRE

Diré que no serà mentre jo visqui!

ALMIRA

I quan us digui que, si no em sotmeto,
ha amenaçat la vida del meu Guifre?

GUIFRE

Diré que el vostre fill voldrà mil voltes
sofrir la mort més vil, més horrorosa,
ans que admetre de veure-vos unida
a l'assassí feréstec del seu pare.
Jo el conec bé; conec el cor de Guifre,
i sé que aquestes foren ses paraules
si davant vós ell es trobés.

ALMIRA

No ho dubto.

I espero que no em feu l'afront de creure
que jo no cercaré la mort mil voltes,
abans que admetre el meu abjecte oprobi.

RODOLF

Perdoneu-li l'excés de juvenesa.

GUIFRE

No he dubtat ni un moment de vós, madona.
Cap ofensa no nia en mes paraules.

ALMIRA

Ni hi sé ja res trobar-hi que m'ofengui,
sinó l'impuls ardit i l'altivesa
que el cor de Guifre us han guanyat sens dubte.
Però tornem al nostre afer. Cal veure
quin camí es pot seguir. Consell i ajuda
demano a tots vosaltres.

GUILLEM

Tan extrema

la vostra situació m'apar, madona,
que ja un remei tan sols hi arribo a veure.

ALMIRA

I quin és?

GUILLEM

Fer que esclati, abans no vingui
Salomó de Cerdanya a injuriar-vos,
la revolta que tots aparellàvem
per quan tornés el vostre fill. I vèncer,
fent sucumbí el tirà dins la revolta,
o morir tots nosaltres defensant-vos.

HUG

Ben parlat, En Guillem.

ALMIRA

I més encara.

Ben agraït. I sapigheu sens dubte
que, si cal que arribem a la revolta,
jo prenc damunt de mi la ruda tasca
de fer caure el malvat qui ens tiranitza.

GUIFRE

Madona: aquesta feina és feina nostra.

GUILLEM

Ben cert, madona: no volgheu privar-nos-en.

ALMIRA

(Somrient tristament)

És tan sols un detall. Siguem tots prestos,
i els fets diran qui cal que l'acompleixi.
I, puix que és acordada la revolta,
vegem quina és la forma més segura
de dur-la a compliment.

HUG

Sols la sorpresa,
damunt dels enemics, un avantatge
ens pot donar.

GUILLEM

Caldrà que amb gran cautela
tot sigui fet. No és gran la nostra força.
I, si l'atac inesperat i ràpid
no ens sobreposa a l'enemic tot d'una,
ens arriquem a fracassar.

GUIFRE

Quants homes
podrem portar a la lluita?

GUILLEM

No pas gaires.
Compteu, dels cavallers, una trentena.

GUIFRE

I dels peons?

GUILLEM

Cap a tres-cents cinquanta.

GUIFRE

I Salomó?

GUILLEM

Tres cops compteu els nostres;
si bé una part no li és pas massa addicta.
Amb tot, és arriscat: no cal dubtar-ne.
Una altra cosa fóra si poguéssim
eixir tot d'una i el comtat recórrer
aplegant els fidels. Però és el terme
tan imminent, que no cal pas pensar-hi.

ALMIRA

Escolteu, amics meus. Aquesta lluita
serà massa exposada a la desfeta
tal com anem a emprendre-la. Caldria
trobar una forma d'allargà aquest terme
i aplegar nostres forces. Crec tenir-la;
i un sacrifici tèrbol que em repugna,
pel bé de tots, ara imposar-me goso.

GUIFRE

Què aneu a fer?

ALMIRA

Signar demà el contracte.

(A GUIFRE.)

No protesteu encara, i escolteu-me.
No pot ésser que el comte de Cerdanya

---

vulgui demà mateix en faç d'església
mullerar-se; i un temps —així ho espero—
deixarà entre les dues cerimònies.
Jo fingiré cedir com aterrida:
un jorn només que preparar-la ens deixi,
i és nostra la victòria.

GUILLEM

Cert, no em sembla
gens menyspreable aquest projecte vostre.

HUG

Ens dóna temps per enviar tot d'una
missatgers pel comtat de Barcelona,
convocant a les armes els addictes.

RODOLF

Crec, madona, que el vostre sacrifici
pot ésser molt fecund.

ALMIRA

Déu us escolti.
També així ho crec, i per això l'afronto.
I vós, senyor, vostre parer magnànim
no ens voleu dir? Hostil vostre silenci
m'apar que sigui.

GUIFRE

Jo no vull, madona,
ofendre de bell nou la vostra altesa.
Comprenc que un noble impuls només us guia,
i a vosaltres també. Però jo espero
que també comprendreu, sense blasmar-me,
que la sang jovenívol se'm revolti
quan veig que posareu la signatura
al peu d'un pacte semblantment indigne,
i fent costat al nom de l'home abjecte
qui assassinà el vostre marit.

RODOLF

Jo us prego...

GUILLEM

Què goseu dir?

GUIFRE

Que mentre tots parlàveu,
 acceptant de madona el sacrifici,
 em semblava sentir dintre la testa
 vibrà una veu potent i dolorosa:
 la veu de Guifre, recontant-me, un dia,
 la mort esgarrifosa del seu pare.
 Heu oblidat l'abominable història
 o mai no l'heu sentida, que tot d'una
 no protesteu com jo d'aquest projecte?
 Caldrà que us la recordi? Doncs, oïu-me!
 I, si després encara persistíssiu,
 jo em sotmetré; jo acceptaré el que féssiu.

(Pausa.)

Havien cavalcats tot aquell dia
 i ja s'insinuava la vesprada.
 «Quan hàgim travessat aquesta selva
 —digué el bon comte al seu petit seguici—,
 ja les clarors del Puig de Nostra Dona
 veurem sorgir al davant. Doncs, apressem-nos,
 que la nit se'ns ve a sobre, i la boscúria
 va esborrant, lentament, les seves vies».
 Així va dir; i tots varen seguir-lo,
 endinsant-se en el bosc. I el vostre Guifre,
 arraulit en els braços del seu pare,
 mirava, esporuguit, ple de tristesa,
 créixer l'ombra gegant de la boscúria.
 Així van avançar, mentre que el dia
 s'arrapava a les cimes del brancatge.
 Però quan ja la nit, la nit pregona,
 fou estesa pel cel i per la terra,
 els calgué deturar-se. Greu, tranquil·la,
 la veu del comte va elevar-se encara:
 «Esperem en aquí, bo i reposant-nos,
 que la lluna benigna vulgui alçar-se
 i vení a il·luminar la nostra ruta».
 Tots varen obeir-lo; i, en silenci,
 es disposaren al descans. Calmoses

les hores van lliscar. Ni un alè d'aire
 commovia el repòs de la boscúria.
 Però, de sobte, l'oratjol va alçar-se
 i el fullam estremí: la lluna eixia.
 Tot d'una redreçant-se, Guifre d'Arria
 va guarnir-se l'arnès; cridant alhora
 els seus companys per a seguir la ruta.
 Cap d'ells, però, no havia de seguir-la
 de tots costats del bosc varen irrompre
 homes armats, amb ràpida escomesa.
 Molts dels nostres caigueren. Muda i aspra,
 la lluita començà... Cel! Mentre visqui
 no oblidaré l'horror d'aquella escena.
 Veig la barreja pantejant, ferotge;
 veig la lluna rogenca il·luminant-la,
 veig davant meu, magnífic i terrible,
 com un mur protegint-me, Guifre d'Arria.
 Fermament resistien molts dels nostres,
 però de sobte, rudament, va obrir-se
 l'espessor qui ens cobria la reguarda.
 Un home va avançar, l'espasa nua,
 terrible el rostre, la intenció feresta.
 Jo vaig sentir l'esglai empresonar-me
 i —pare!— vaig cridar d'un crit d'angoixa.
 Ai las! Sols tingué espai per reconèixer-lo
 i maleir-lo al temps de caure en terra.
 Cal que digui el seu nom? Cal dir qui era?

ALMIRA

*(Acostant-se-li ràpidament i posant al descobert el
 coll de GUIFRE.)*

No, fill, no cal!... Car tu ets el fill que espero.
 Si a grans veus no ho diguessin tes paraules,
 aquesta cicatriu que el coll et solca
 prou m'ho diria!

GUIFRE

Mare!

ALMIRA

Fill meu! Guifre!

(Resten uns instants abraçats, en silenci.)

Però deixa que et miri, que t'esguardi,
i que, en un sol instant, els ulls es vengin
del temps que no t'han vist, de les anyades
que han esguardat només l'estada buida,
a través de les llàgrimes... Oh! Deixa
que en els besars d'aquest moment et faci
tots els besars que de petit no et feia:
tots els besars... tots els besars... Oh! Deixa
que m'abandoni tota a aquesta joia,
oblidant els perills que ens amenacen.
Però, què faig? Quin egoisme et mostro
amb aspecte d'amor? Què deus pensar-ne?
Guinidilda!

ESCENA II

ALMIRA, GUIFRE, GUILLEM, HUG i GUINIDILDA

ALMIRA

Ma filla: Vine... i mira!

GUINIDILDA

Guifre!

ALMIRA

Calla!

GUIFRE

Calleu: no és hora encara
de dî a grans veus el nom volgut de Guifre,
sinó de baix en baix, d'una veu dolça,
mentre ell cobreix les vostres mans amades
de besades devotes.

GUINIDILDA

(Molt dolçament)

Guifre!... Guifre!...

GUIFRE

Oh mare, Guinidilda, amics! Quina hora!
Quina hora bella unint les nostres vides!
Aquella hora, Rodolf, que tantes voltes
imaginàvem allà al lluny, a Flandes.

RODOLF

Sí: l'hora de la qual l'ànsia sagrada
ha donat fortitud a ma vellesa
i ha deturat la mort per assolir-la.

GUIFRE

Mare: ell ha estat, Rodolf de Senesterra,
qui ha vetllat des d'infant la meva vida,
i un home ha fet de mi.

ALMIRA

Sempre amb respecte
el meu marit pronuncià el nom vostre,
com el d'un home generós i savi,
espill de lleialtat i de noblesa.
I ara que us veig per la primera volta,
sento envers vós aquell mateix respecte
i us reconec bé prou per vostres obres.
Mercès, senyor.

RODOLF

Ignoro si só digne
de tanta gratitud i reverència,
madona; però he dat al vostre Guifre
una amor paternal i una altra norma
la meva fe, ma força, ma ciència,
la sang de la meva ànima profunda.
Ara us el torno. Sou a temps encara
de fer que visqui el que ningú en la terra,
llevat de vós, no podrà fer-li viure:
l'amor perfeta, que és l'amor de mare.
Ara la mort ja pot vení a colpir-me:
ma tasca en aquest món és ben complerta.

GUIFRE

Encara no: la vida us serva encara
un tresor de benignes complaences:
heu de veure l'esclat de ma victòria.

Demà mateix, si Déu ens dóna ajuda,
el meu primer triomf haureu de veure.
Demà mateix, perquè jo espero que ara
ningú no parlarà del trist projecte
de què suara havem parlat.

ALMIRA

(Amb recança, sens gosar contradir-lo)
Oh, Guifre!...

GUILLEM

(Besant-li la mà)
Senyor, sols obeir-vos ens pertoca.

HUG

Maneu, que nostra vida i patrimoni
us pertanyen, senyor.

GUIFRE

No. Jo no cerco
una cega i servil obediència.
Sols us demano que em digueu tot d'una
si vosaltres, portant el nom que porto,
amb ma sang, amb ma força i amb ma vida,
consentiríeu aquest pacte infame.

HUG

En vostre lloc mai no hi consentiria,
senyor.

GUILLEM

Marxeu, senyor, per vostra ruta.
Nosaltres us seguim: també és la nostra.

GUIFRE

No heu desmentit l'altesa del llinatge.
Aquesta nit en el palau jo resto.
Demà, a trenc d'alba, ja seré amb vosaltres.
(*S'acosta a GUINIDILDA i parlen a part.*)

ALMIRA

Barons: el vostre gest és ple d'altesa;
però temo que ens porti malaurança.
Vós, què en penseu, senyor?

RODOLF

Dona, deixeu-lo
seguir l'impuls arravatat qui el guia:
potser val més que la prudència nostra.

GUINIDILDA

(A part amb GUIFRE)
No, Guifre, no pot ser.

GUIFRE

Què pot privar-ho?

GUINIDILDA

La meva honor, la meva nomenada.

GUIFRE

Sols que un instant aquí pugui reveure't;
que pugui dir-te mon amor; que pugui
escoltar dels teus llavis que m'estimes
i estrènyer-te un instant en els meus braços.

GUINIDILDA

No, Guifre, no: podria algú sorprendre'ns.

GUIFRE

En el palau tot dormirà.

GUINIDILDA

No, Guifre.

GUIFRE

A Flandes no eres pas tan rigorosa.

GUINIDILDA

Érem a punt de separar-nos.

GUIFRE

I ara,
qui et diu que no ho siguem també... per sempre!

ALMIRA

(Després que els barons li han besat la mà)
Fill meu: aquests barons cal que es retirin,
i de tu volen acomiadar-se.

GUIFRE

Fins aviat, amics: d'aquí a unes hores
jo seré de bell nou entre vosaltres.
(*Li besen la mà.*)

ESCENA III

ALMIRA, GUIFRE, GUINIDILDA i RODOLF

ALMIRA

Veniu, fills meus; i que un instant us tingui
en els meus braços, en lligada estreta.
Sols un instant; perquè bé cal que vagis,
les poques hores de la nit que et resten,
a reposar de tanta de fatiga
com has viscut avui, i a disposar-te
a tanta de fatiga com t'espera,
com t'espera demà!... Dignes-me, Guifre:
Salomó de Cerdanya no pot ésser
assabentat del teu retorn? No espia
tots els teus passos? No pot ser que trami
la nostra perdició, mentre nosaltres
creiem, mesquins, apel·lar la seva?

GUIFRE

No, mare: no temeu. Ell, a hores d'ara,
em deu creure molt lluny, a Baviera,
oblidats els designis de venjança,
maridat amb la filla del bon comte,
i boig d'amor per ella.

GUINIDILDA

Fa unes hores
que ens ho deia amb maligna complaença.

GUIFRE

I vós què heu dit?

GUINIDILDA

Li he dit que era mentida!

RODOLF

Una sàvia mentida que li lleva
tota ombra de recel i malfiança,
i ens fa avançar segurs per nostra via.
Però caldrà no prolongar la vetlla.
Massa és alta la nit. Sense torbar-nos.
Anem, prudents, cap al repòs qui ens crida.
La jornada demà serà molt ruda,
i lleu no ha estat la que deixem enrera.

ALMIRA

(Fent un esforç)

Sí, retirem-nos. La prudència ho mana.
Aquests instants que ara deixem de veure'ns,
Déu ens els tornarà en llargues anyades.

(Besa Guifre, i pren la llàntia per il·luminar-los de la porta estant.)

GUIFRE

(A part a GUINIDILDA, besant-li la mà)

Què dius?

GUINIDILDA

Sols un instant?

GUIFRE

Tan sols!

GUINIDILDA

Espera'm!

(Surten Guifre i Rodolf per la porta del fons.)

ESCENA IV

ALMIRA i GUINIDILDA

ALMIRA

No sé: tinc por. Pressentiments sinistres
a cada instant, com un esglai, em sobten.

GUINIDILDA

Són unes hores de sofrí i de témer:
demà serà esvaïda tota angúnia.

ALMIRA

Que, en besar-te llavors com ara et beso,
la teva predicció sigui complerta.

(*Surten per les portes de la dreta. L'escena resta uns moments deserta.*)

ESCENA V

GUIFRE

GUIFRE

(*Acostant-se a la llar*)

Reviscolem aquestea morta flama:
torni a lluir; sigui'ns la llàntia dolça;
de sota de les cendres ressegueixi.
Així la meva amor. Era fins ara
roent sota les cendres de l'absència.
Ara va a ressorgir. Ara, joiosa,
resplendirà. Res no en reté la flama.
Dintre de poc, dintre un instant tal volta,
ella serà en aquí...

ESCENA VI

GUIFRE i GUINIDILDA

GUIFRE

És ella? Ara!

Ella s'atansa. (*Sortint-li a l'encontre.*) Guinidilda!

GUINIDILDA

Guifre!

(*Es besen llargament!*)

GUIFRE

Vine: acosta't al foc. Per tu la flama
fulgura de bell nou. Per tu l'he encesa.
És molt freda la nit, i tu tremoles.

GUINIDILDA

No és la gelor d'aquesta nit benigna
qui fa tréme'l meu cos en els teus braços,
sinó la teva amor i ma temença,
sinó la meva amor.

GUIFRE

Oh, ma estimada!
Com has pogut dubtar de concedir-me,
de concedir-nos aquesta hora dolça?

GUINIDILDA

Una hora dius? I abans, què demanaves?
«Sols que un instant aquí pugui reveure't».
Sols un instant llavors, i adés una hora.
Quan aquesta hora ja anirà escolant-se,
quin temps demanaràs?

GUIFRE

La nit... i el dia...
i els altres i les altres que ens esperen
enllà del temps, formant els anys i els lustres;
tota una vida... i la mort tota encara!

GUINIDILDA

Ara com ara, un sol instant et dono.
Que fóra massa injust que amb mi et retingui,
mentre ta mare al gaudi renuncia
de parlar-te, de veure't, d'escoltar-te.
Ara com ara, un sol instant et dono.

GUIFRE

(Acostant-li els llavis)
I res més no em daràs?

GUINIDILDA

Una besada!

GUIFRE

O Guinidilda meva! Si sabies
com s'és nodrida d'esperâ aquesta hora,
tot aquest temps, la meva vida obscura;
i amb quina complaença enyoradissa

aquest moment feliç imaginava!
 Si ho sabies, amiga!... Però, què era
 mon pobre imaginà en la llunyania
 al costat d'aquest doll de benaurança
 qui m'empresona tot i que m'inunda
 deliciosament? —Ai! Aleshores
 que de mi i que de Flandes t'allunyaves,
 deixant-me en una solitud immensa,
 vaig sentir dintre meu com si de sobte
 s'esblaimés el meu cor; com si, seguint-te,
 de mi l'ànima meva es fos despresa,
 i, com l'ombra de tu, se'n fos anada.
 Tot el jorn romania com sens esma,
 melangiós; i quan la nit venia,
 després d'aquelles nits de benaurança
 —Les darreres, ma glòria: te'n recordes?—
 a dins de mi i en torn de mi sentia
 una buidô infinita congoixar-me,
 com si restada fos la meva vida
 sense finalitat i sense causa.

GUINIDILDA

I amb tot, si fos partida per a sempre;
 si Guinidilda per a tu no era
 més que una ombra llunyana, inassolible;
 fins si la mort l'hagués arrabassada
 cap al seu regne obscur; quantes de coses
 et restaven encara, enfora d'ella,
 per omplir, no una vida, sinó moltes!

GUIFRE

Oh, sí! Ben cert. I totes, d'una a una
 deixondint-se en mon cor, van retornar-me,
 lentament, fermament, a nova vida.
 I el meu enyor de tu va trasmudar-se
 en segura esperança lluminosa;
 i el meu abaltiment, en vida activa;
 i la buidor infinita, en vida plena.
 Tornar vers tu, cap a ma terra esclava,
 cap a la meva mare inconeguda,
 vers la venjança del meu pare: aquestes
 foren les soles ànsies del meu viure.

GUINIDILDA

Ja dues n'has complert: dues te'n resten:
venjà el teu pare i deslliurà el teu poble.

GUIFRE

Demà, demà mateix, seran complertes.
Sota el cop invencible del meu ferro,
Salomó de Cerdanya haurà de caure;
i l'ombra del meu pare, satisfeta,
trobarà el seu repòs; mentre ma pàtria
sorgirà de bell nou, lliberta i digna.
Ah, Guinidilda! Quan la meva petja
s'ha afermat altament sobre les cimes
que coronen ma terra lluminosa,
i davant dels meus ulls l'he vista estesa,
he caigut de genolls, com adorant-la,
i hauria dit, clamant: O pàtria meva!
Só jo, que torno a tu; só jo, que torno
a deslliurar-te d'aquest jou infame.
I a menar-te a la vida lliure i forta
que mereixes i vols. —Ah, Guinidilda!
Sentir que som cridats a belles gestes;
que Déu ens ha escollit perquè mudéssim
en llibertat el míser esclavatge
de la pàtria caiguda! Què més, digues,
podríem demanar?

GUINIDILDA

Veure-la, encara,
com creix i com avança per ses vies;
que ens fos permès de veure-la segura
contra les amenaces que la volten.

GUIFRE

Els nostres ulls mortals no l'han de veure.
Tan solament podem en nostres somnis
imaginar-la. Jo la veig, a voltes,
estesa per les terres que subjuguen
els sarràins. La veig llançar-se ardida
pels camins de la mar. Els seus navilis
fins als països d'Orient solcar-la,
i tornar-ne amb aquelles meravelles

---

que hom diria talment obra de fades.
 Veig el cel resplendir, fruitar la terra,
 els erms i les garrigues convertir-se
 en conreus abundosos; aixecar-se,
 fermes, cap a Déu, els monestirs i els temples,
 on saviesa i santedat habitin.
 Veig el treball fecund de tot un poble.
 I al davant d'ell, signant les seves rutes,
 el meu llinatge, ma nissaga forta!
 Ah! Si ma terra fos com la imagino,
 com jo la veig sovint... Oh, Déu! seria...

GUINIDILDA

Seria la més bella de les terres!
 La més dolça de totes!... Però, Guifre:
 me'n sentiré una mica engelosida:
 tots els teus pensaments són per a ella.

GUIFRE

Com pots parlar talment? No he dit suara
 que voldria guiant les seves rutes
 ma nissaga valenta: ma nissaga,
 l'eixida de l'amor de nostres vides?
 Com pots parlar talment? Si quan et sento
 dintre els meus braços com et sento ara,
 m'apar que estrenyi ma flairosa terra,
 feta carn palpitant i perfumada,
 flor suau, exquisida, esdevinguda.

GUINIDILDA

(*Amb abandó*)
 Si tant l'estrenys, t'arrisques a esfullar-la.

GUIFRE

N'expremo així l'aroma delitosa.

GUINIDILDA

Pogués ella embaumar sempre ta vida.

GUIFRE

Podrà: sigues-ne certa... Però, escolta...
 No has percebut com un gemec?

GUINIDILDA

No, Guifre:

és el vent: és el vent dintre del claustre.
Conec d'aquest palau totes les fresses.
Tanmateix... hora és ja de separar-nos:
la nit avança.

GUIFRE

És massa prest encara.

GUINIDILDA

És massa prest, ben cert, per a la joia
d'estar plegats i d'oblidar l'absència;
però no pas per al repòs que et manca.
Demà, a trenc d'alba, aparellat has d'ésser.
Demà hauràs menester tota la força.
Un altre bes encar, i separem-nos.

(*Es besen.*)

GUIFRE

Bec a doll ton amor en els teus llavis,
als teus ulls dolços abocant-me... Plores?

GUINIDILDA

Lassa de mi! Em sento temorega.
Penso si aquest destí que sembla unir-nos
no te'm pot prendre d'una revolada,
si t'espera demà per separar-nos,
si t'he besat per la darrera volta.
Guifre!

GUIFRE

No és la darrera, amada meva;
no és la darrera volta que em besaves.
No ploris més. Besa'm encar, amiga;
perquè cada besada dels teus llavis
duu més força al meu braç i al meu coratge
que la son i el repòs. La nit és nostra.
Restem plegats encar.

GUINIDILDA

No: separem-nos.

Cal! Que em seria una punyent recança,

---

un fosc remordiment inextingible
d'haver-te retingut en els meus braços,
si demà dins la lluita sucumbissis.
Estalvia al meu cor aquesta pena.
I santa nit que Déu et doni, Guifre.

GUIFRE

Santa nit. La mà't beso, i t'obeeixo.
Fins demà, clara estrella de ma vida.

GUINIDILDA

Fins demà, fins demà, Guifre.

GUIFRE

A reveure!

FI DE L'ACTE SEGON

ACTE III

ESCENA I

GUIFRE, ALMIRA, GUINIDILDA i RODOLF

RODOLF

Abreugem aquesta hora dolorosa,
Guifre: partim!

GUIFRE

Ja va creixent el dia.
Ja els companys deuen ésser prestos, mare.
Tota espera pot ésser-nos funesta.
Cal que partim.

ALMIRA

Ja duus totes les armes?
El perpunt, el gorjal, la cervellera?

GUIFRE

Sota la vesta del romeu s'oculta
l'arnès del cavaller. —No temeu, mare:
Déu vetllarà per la victòria nostra.
Les llàgrimes serveu. Guaiteu, serena,
el vostre fill partir cap a la lluita,
mostreu la fortitud silenciosa
de la meva estimada.

ALMIRA

Vés: no triguís!
Marxa cap al combat, lluita amb coratge,
i l'ombra del teu pare et protegeixi!
(*El besa al front. Ell va a besar GUINIDILDA,
i en aquest moment entra BERNAT.*)

ESCENA II

GUIFRE, ALMIRA, GUINIDILDA, RODOLF i BERNAT

BERNAT

Apresseu-vos, senyor. Sortiu tot d'una.
Salomó de Cerdanya ha eixit suara
del seu palau, i cap aquí s'adreça.

ALMIRA

Ah, què he fet retenint-te? Cuita, Guifre:
fuig!

GUIFRE

(Lentament)
Que jo fugi?

ALMIRA

No: vés a aplegar-te
amb els fidels qui ja t'esperen. Corre!
Un instant pot causar nostra ruïna.
Què esperes? Vés!

GUIFRE

Espero l'adversari,
i d'aquí no em mouré.

ALMIRA

No, fill, no em llencis
a un suplici semblant en retrobar-me!
Ta mare no torturis! Fuig!... T'ho prego
per la sagnant memòria del teu pare!

GUIFRE

A què ve Salomó? Ve a injuriar-vos!
Crec, doncs, honrar millor l'aspra memòria
del pare moribund, aquí quedant-me,
que no fugint covardament... I resto!

ALMIRA

Em mates, fill!

GUINIDILDA

Oh, Guifre!...

RODOLF

Foll, què esperes?
Parteix, si vols salvar la teva causa.

GUIFRE

Sou vós qui ha de partir. Aneu tot d'una
a assabentar-ne els companyons que esperen.
Proveu, amb violència o arteria,
d'allunyar del palau la gent armada
de Salomó. Per la ciutat feu córrer
de la mort del tirà la nova augusta:
la nova de la mort del de Cerdanya
a mans del fill de Guifre d'Arria. —Aneu-hi!

RODOLF

Fill meu, això que assages és follia!

GUIFRE

Doncs aquesta follia vull que es faci!
Aneu! Ho mano!

BERNAT

Qui esguardava de la finestra estant
Ah, senyor, de pressa!
Fugiu, que ja s'acosta.

GUIFRE

(A RODOLF)

Aneu! Ho mano!

(*Surten RODOLF i BERNAT.*)

ESCENA III

GUIFRE, ALMIRA i GUINIDILDA

ALMIRA

Què has fet, fill meu, què has fet?

GUIFRE

He fet mon deure.

Ara que vingui l'enemic.

GUINIDILDA

No, Guifre!

No siguis en aquí quan ell arribi.
Vine en aquesta cambra. Vine. Oculte
hi romandràs fins al moment propici...
Sí, creu-me. Jo t'ho prego, jo t'ho prego:
jo, que no t'he pregat perquè fugissis...
t'ho prego ara... per l'amor que et porto!

ESCENA IV

GUIFRE, ALMIRA, GUINIDILDA i BERNAT

BERNAT

Ja és aquí, ja és aquí, senyor!

ALMIRA

Oh, Guifre!

GUINIDILDA

(Empenyent-lo cap a la primera cambra de la dreta)
Entra!

GUIFRE

Penseu que d'aquí estant escolto,
mare; penseu que tot ho sento.

GUINIDILDA

Entra!

(Surt GUIFRE.)

I ara... que Déu estigui entre nosaltres!

ESCENA V

ALMIRA, GUINIDILDA i SALOMÓ

SALOMÓ

(Recelós)
Em plau de veure-us tant de jorn disposta,
madona... Em plau de veure-us... Però encara
em plauria molt més si ma presència

no us posés tant d'esglai en la mirada
i de blancor en el rostre. Totes dues
em sembleu asprament esferèides.
No responeu?

ALMIRA

La causa que ací us mena
no és pas per mica confortar-nos, comte.

SALOMÓ

Em dol que sigui així. Podeu ben creure-ho.
Per mi i per vós em dol. D'una altra forma
voldria que rebéssiu l'homenatge
que us vinc a fer devot. Sia com sia,
goso esperar que signareu tot d'una
el contracte de noces que ací porto,
i que després el temps farà son obra.

(Allargant-li el document.)

Podeu llegir-lo, si així us plau, madona.

ALMIRA

(Prenent-lo)

Comte, jo crec... M'havíeu dat el dia!
Tot el dia d'avui per meditar-ho!

SALOMÓ

«Demà tornaré a vós» —aquestes foren
mes darreres paraules: recordeu-ho.
Ja som a l'endemà de mes paraules.
I per xo sóc aquí.

ALMIRA

Però jo us prego,
jo us prego de deixar-me fins al vespre.
Deixeu que un poc mediti la resposta.
Que pugui asserenar-me.

SALOMÓ

No, madona.
Recordeu la conversa que tinguérem.
Cap mot, cap inflexió no puc mudar-hi.
Us prego, doncs, que sense resistència,
bonament, dòcilment, vulgueu signar-lo.

ALMIRA

Comte, deixeu-me encara fins al vespre!

SALOMÓ

Què en treieu d'ajornar-ho algunes hores?

ALMIRA

Poder pensar, poder comprendre encara...

SALOMÓ

Massa sou trasbalsada per comprendre
el que us convé.

ALMIRA

Per ço mateix us prego
de donar-me algun temps.

SALOMÓ

No us cal, madona;
car vós decidireu allò que us plagui,
però no fareu més que el que jo vulgui.

ALMIRA

I què és el que voleu?

SALOMÓ

Que signeu ara,
ara mateix, aquest contracte.

ALMIRA

Comte,
i si no el vull signar, qui?... Qui podria
obligar-m'hi?

SALOMÓ

La força.

ALMIRA

Quina força?

SALOMÓ

Ira de Déu! La meva!

ALMIRA
Són aquestes
vostres paraules últimes, o comte?

SALOMÓ
Sí!

ALMIRA
(*Esquinçant el contracte*)
Doncs mireu com signo aquesta infàmia!

SALOMÓ
(*Prenent-la pels braços i sacsejant-la*)
Què goseu fer? Què goseu fer?

ALMIRA
Deixeu-me!

ESCENA VI

ALMIRA, SALOMÓ, GUINIDILDA i GUIFRE, entrant
sobtadament i llançant amb violència SALOMÓ lluny
de la seva mare.

SALOMÓ
Eh! Què és això? D'on surts? Qui és aquest home?

GUIFRE
Qui et veda d'acomplir ta vilania,
i és prest a castigar ton insolència.

SALOMÓ
Ja em coneixes, minyó? Saps a qui parles?

GUIFRE
Si et conec?... Ets qui afronta així les dones:
ets qui ven nostre poble i l'esclavitza;
ets qui pacta vilment amb els feréstecs
enemics de la pàtria; qui l'enllota;
ets l'assassí malvat de Guifre d'Arria!
Mira, doncs, si et conec!

SALOMÓ

Has aplegades,
en un sol feix, totes les vils calúmnies
que han bastit entorn meu els adversaris,
volent-me difamar. Jo les menyspreo.
I a tu també, minyó, sigues qui sigues.

GUIFRE

Del teu menyspreu me'n faig una gran honra.

SALOMÓ

I qui ets per parlar d'aquesta guisa?

GUIFRE

Qui só, demanes? No t'ho ha dit ton esma?
Só la venjança: el fill de Guifre d'Arria!

SALOMÓ

Tu el fill de Guifre?

GUIFRE

No t'ho ha dit ton esma?
No t'ha dit que la sang que en mi batega
és la mateixa que, traïdor, vessares?

SALOMÓ

Sí: tens alguna cosa que el recorda:
la vanitat gonflada i temerària,
la llengua maldient i mentidera.

GUIFRE

No vanitat: orgull de ma nissaga!
Veritat solament: no vil calúmnia!
Oblides que els meus ulls ho varen veure!

SALOMÓ

Què van veure els teus ulls?

GUIFRE

Ton crim horrible!

SALOMÓ

Ulls d'infant esglaiats...

GUIFRE

Mira-te'ls ara!

Hi veus l'esglai encara esfereir-los?

SALOMÓ

Bé: no allarguem aqueixa enraonia.
Què vols de mi? Per què tornaves? Parla!

GUIFRE

Què vull de tu? Què vull de tu? Ta vida!

SALOMÓ

Infant, domta l'orgull que així t'exalta;
agraeix mon excés de paciència,
i deixa lliure el pas. O d'altra forma...
(*Posant la mà sobre el puny de l'espasa.*)

GUIFRE

Abans no es faci pas ta covardia,
pas dins ton pit es fressarà ma espasa.
(*Despulla l'espasa, barrant-li el pas.*)

ALMIRA

(En veure-ho)

Guifre!

SALOMÓ

Madona, si estimeu sa vida,
maneu que em faci pas sense tardança.

GUIFRE

Mare, en l'instant que la venjança ens porta,
vedar-me d'acomplir-la gosaríeu?

ALMIRA

No, fill! Ben al contrari; i si caiguessis,
coratge hi ha en mon cor per recollir-la.

SALOMÓ

Què és això? Tots plegats m'aparellàveu
un parany traïdor?

GUIFRE

Ah, vil carronya!

Què parles de parany i traïdoria?
No som de ta nissaga verinosa
per a així procedir. Tens una espasa,
tens un braç vigorós per esgrimir-la,
i tens un cor que et bat i que t'aguanta.
Tants a tants estem, doncs. Au, aparella't!

SALOMÓ

Madona: us vull estalviar de veure
la mort del vostre fill. Ell l'ha cercada
com antany el seu pare va cercar-la.
Jo vaig matar-lo, sí! No me n'oculto!
I ara igualment a tu. Segueix-me! Vine!
(*Entra en la primera cambra dreta.*)

GUIFRE

Oh, mare, Guinidilda, no us cal témer:
Déu és amb mi i em dóna la victòria!

ESCENA VII

ALMIRA i GUINIDILDA, *acostant-se a la porta*

ALMIRA

Disposades siguem per ajudar-lo,
si ajut li cal. Aquest punyal que porto...
(*Treient-lo.*)

GUINIDILDA

Han tancat part de dins.

ALMIRA

Ah, miserable!

Per fê impossible tot auxili nostre
l'ha emmenat dins la cambra.

GUINIDILDA

Santa Verge!

ALMIRA

Què sents?

GUINIDILDA

Brogit de lluita: ja combaten.

ALMIRA

*(A GUIFRE, cridant)*Déu és amb tu. Déu els teus cops adreça.
Mata'l, fill meu!

GUINIDILDA

La lluita continua...

Ara ha cessat.

ALMIRA

No sents cap veu?

GUINIDILDA

Sí: sento

la veu de Guifre que l'insulta... I ara
el combat recomença.

ALMIRA

Quina angoixa!

Jo em sento defallir!

GUINIDILDA

Coratge, mare!

Calleu! Ara s'acosten a la porta.

Sento que malden per obrir-la, Guifre!

(Planyívolment.)

ESCENA VIII

ALMIRA, GUINIDILDA, SALOMÓ i GUIFRE

SALOMÓ

(Que surt ensangonat, fugint.)

Nissaga maleïda!

ALMIRA

*(Corrent cap a la porta del fons, punyal en mà,
com per barrar el pas a SOLOMÓ.)*
Cuita, Guifre!

GUIFRE

(Ferint SALOMÓ en el costat.)
Oh, no, no fugiràs! Mor, miserable!
*(SALOMÓ cau. Tots segueixen ansiosament les seves
convulsions.)*
Ja està... Ja està!...

ALMIRA

Espera: no t'acostis,
pot encara fingir. Pren-li l'espasa:
lleva-li abans l'agut fibló.

GUIFRE

(Prenent-li l'espasa i acostant l'orella a la seva boca)
No alena.
(Redreçant-se triomfant.)
És mort. —Així com ell ha caigut ara
els traïdors a la terra sempre caiguin!
(Se sent un aldarull al defora.)
Què és aquest aldarull?

GUINIDILDA

(Esguardant per la finestra.)
Gents qui s'acosten
lluïtant confusament... Oh cel! Què esguardo?
Els nostres van vençuts: retrocedeixen!
Oh, cuita Guifre, infon-los coratgia,
si no tot és perdut!

GUIFRE

Espera... espera!
*(Pren el cadàver de SALOMÓ, l'arrossega fins a la
finestra i el mostra als combatents.)*
Aquí! Mireu! Salomó de Cerdanya!
És mort, és mort! L'ha mort el fill de Guifre!
*(Mentre GUIFRE parla se sent la cridòria i el brogit
confús dels combatents.)*

Avant! La terra és lliure! Així! Coratge!
No defalliu!

(A ALMIRA i GUINIDILDA.)

Com s'ha refet tot d'una!
Mireu amb quina fúria els escometen!
Però, què veig?

GUINIDILDA

Oh, sí! Molts d'ells es passen
als nostres rengles!

ALMIRA

(*Qui és agenollada, pregant.*)

Déu no ens abandona!

GUIFRE

(*Amb menyspreu, deixant caure el cos de SALOMÓ.*)
Aquest cadavre ha fet ja el seu miracle!

ESCENA IX

GUIFRE, ALMIRA, GUINIDILDA i GUILLEM DE MONTCADA,
qui entra seguit d'alguns ballesters.

GUILLEM

Per les finestres i les espitlleres,
tots a la feina.

GUIFRE

Benvingut, Montcada:
mireu!

GUILLEM

Ens ha salvat la vostra audàcia.
Ja us vaig dir que no tots li eren addictes.

GUIFRE

Sols resisteix un grup allí on acaba
el recó de la Seu. Una ballesta!
(*La hi dona un ballester.*)

GUILLEM

Són els sardans.

GUIFRE
I qui és el qui els comanda?

GUILLEM
És En Gombald de Targassona!

GUIFRE
(Dispara.)
Ho era!

GUILLEM
Bon tret!

GUIFRE
(Cridant.)
Feriu, feriu, que tots són vostres!
Sardans, rendiu-vos! Salvareu la vida!
Rendiu-vos!

GUILLEM
Ja decauen.

GUINIDILDA
Es rendeixen!

GUIFRE
Tot és finit! Alceu-vos, mare meva!

ALMIRA
(Abraçant-lo.)
Fill meu!

GUINIDILDA
(Que GUIFRE cenyeix del seu braç.)
Oh, el meu valent guerrer magnànim!

GUIFRE
(Recordant.)
«Sota el cop invencible del meu ferro
Salomó de Cerdanya haurà de caure...»
Te'n recordes?

GUINIDILDA
Oh, sí!

 ESCENA X

GUIFRE, ALMIRA, GUINIDILDA, GUILLEM, RODOLF, HUG,
 soldats, i tres presoners sardans qui es llancen als peus de
 GUIFRE, clamant:

Senyor, la vida!
 Per a nosaltres i els companys.

VEUS DIVERSES

Mateu-los!

GUIFRE

No: detureu-vos; que més sang no es vessi.
 Una altra sort ma voluntat els serva.

(Als cavallers sardans.)

Ell m'era l'enemic, i no vosaltres.
 Torneu a la Cerdanya francs i lliures.
 Digueu que un temps novell par que comenci,
 digueu que a Barcelona un altre Guifre
 s'ha dreçat amb l'herència del seu pare;
 que vol pau en la Marca i no discòrdia,
 que sols combatre els sarraïns cobeja,
 que els seus sols enemics són terra endintre,
 enllà de les fronteres de la Marca.
 I ara: aneu! Recolliu el vostre comte:
 no hi ha en el meu comtat ni un tros de terra
 per les despulles d'un traïdor. Treieu-lo!

CAVALLER PRIMER

Gran senyor: Déu us doni llarga vida!
(Surten duent el cadàver de SALOMÓ.)

GUIFRE

*(Comença amb uncíó; a poc a poc s'eixamplen
 la veu i el gest)*
 Jubila el cor, la gratitud l'inunda.
 Apiadat del nostre poble míser,
 irat contra el tirà qui el subjugava,
 Déu ha infós vigoria als nostres braços.
 Salomó ha sucumbit. El qui venia
 a ultratjar la memòria del meu pare,
 sollant el tàlam de la seva víctima,

és ara dut enllà, sagnant despulla.
I jo, el proscrit, desheretat i orfe,
sóc en aquí, voltat de vostra audàcia.
Mare, veniu! Acosta't, Guinidilda!

(A RODOLF.)

A prop de mi, vós que m'heu fet de pare!
Barons, amics fidels, vassalls addictes!
Heus aquí la comtessa que teníeu,
la que heu de venerar mertre que visqui.

(*Signant GUINIDILDA i prenent-la de la mà.*)

Heus aquí la comtessa que jo us dono.
Demà mateix, dintre la Seu, solemnes,
amb el triomf celebrarem les noces.
Ara, partim! La glòria no esmercéssim
en un repòs indigne de nosaltres.
Si hem molt atès, molt més ens cal atènyer.
Ara partim! Que abans el jorn no fini
tota ma terra sàpiga que és lliure!

(*Tots, aixecant les espases i llances cap a GUIFRE
criden tres cops, mentre cau la cortina:*)

Guifre! Guifre! Guifre!

FI

L'hostal de l'amor

Farsa

(1949)

Fitxa de lectura

Autor

FERRAN SOLDEVILA (1894-1971)

Títol

L'hostal de l'amor (1949)

Edició

L'hostal de l'amor. Barcelona: Aymà, 1951
(Col·lecció Literària Aymà; 14).

Personatges

Ernestina, Segimon, Valentí, Marià, Guideta, Hostalera, Rosina, Marquès de Canfruns, Genís, Lacai primer i Lacai segon.

Estrena

Estrenada la nit del 13 d'octubre de 1949 al teatre Romea de Barcelona, amb maqueta i figurins d'Emili Grau Sala, sota la direcció escènica de Joan Serrat i artística de Jordi Planes, per la companyia titular: Paquita Ferràndiz (Ernestina), Pere Gil (Segimon), Pau Garsaball (Valentí), Joan Serrat (Marià), Montserrat Casas (Guideta), Pepeta Gelabert (Hostalera), Julita Martínez (Rosina), Ramon Duran (Marquès de Canfruns), Lluís Torner (Genís), Francesc Ferràndiz (Lacai primer) i Juli Peguero (Lacai segon).

El 9 de desembre de 1950 fou estrenada també a la Sala Guimerà de l'Orfeó Català de Mèxic per l'Agrupació Catalana d'Art Dramàtic, dirigida per Emma Alonso.

Gènere

Farsa.

Temàtica-sinopsi

Al voltant de l'hostal de l'amor, tant els servidors que hi feinegen com els senyors que s'hi hostatgen s'embranquen en encesos debats sobre les raons del cor. Ernestina, cèlebre cantatriu del Liceu, es converteix en la dona desitjada per tots els homes. És blasmada pel seu amant Segimon, que n'està profundament enamorat; adorada per Marià, un marit cornut, venjatiu i fogós, que l'hostalera lliga curt, i assetjada pel lúbric

---

---

i malèvol Marquès de Canfruns. Valentí, consumat faldiller, fa de confident sentimental del seu amic Segimon i d'Ernestina, mentre aprofita qualsevol avinentesa per flirtejar. Com a rèplica innocent, Genís i Guideta, joves servidors de l'hostal, festegen a cops de gelosia i d'innocència. Seguint el model de *La locandiera* de Carlo Goldoni, totes les confusions i els embolics amorosos es resolen satisfactòriament, en bona part per l'astúcia i diplomàcia d'Ernestina.

Espais

Indret boscos, a una certa distància de la ciutat de Barcelona (cap a l'any 1870). Al fons, s'hi veu una casa amb un rètol al capdamunt de la porta que indica que es tracta d'un «Hostal».

L'hostal de l'amor

Farsa

PERSONATGES

ERNESTINA, cèlebre cantatriu

SEGIMON, amant d'ERNESTINA

VALENTÍ, amic de SEGIMON

MARIÀ, apassionat d'ERNESTINA

GUIDETA, noia de l'hostal

HOSTALERA

ROSINA, serventa d'ERNESTINA

MARQUÈS DE CANFRUNS

GENÍS, mosso de l'hostal

LACAI PRIMER

LACAI SEGON

L'escena representa un indret boscós, a una certa distància de Barcelona. Al fons, una casa amb un rètol damunt la porta que diu «Hostal». L'acció, cap a 1870. El vestit dels quatre primers personatges ha de descobrir (com el seu caràcter mateix) reminiscències del de Colombina, Pierrot, Arlequí i el Capità.

Dreta i esquerra, les de l'espectador.

ACTE PRIMER

ESCENA PRIMERA

GUIDETA, asseguda, fent mitja; al cap d'un moment, GENÍS, que entra precipitadament pel fons esquerra.

GENÍS

Ai, Guideta, l'he vist, l'he vist una altra volta!,
fa gestos extremats i parla sense solta.
Es detura un moment i posa els ulls en blanc,
i en la cara no hi té ni una gota de sang.
És boig, creu-me, és ben boig!

GUIDETA

Pobre, em fa molta pena:
sembla que un patiment molt dolorós l'emplena.
Un desengany d'amor, alguna traïció...
No ho sé; però, ja et dic, em fa compassió.

GENÍS

Doncs, a mi, ja t'ho he dit, em fa molta malícia.

GUIDETA

Bé, Genís, ja hi tornem? Això és una injustícia.

GENÍS

Ahir, a l'hora foscant, encara hi vas parlar.

GUIDETA

Em va dir bona nit, i jo la hi vaig tornar.
Quin home tan gelós!

GENÍS

Li tinc una quimera!

GUIDETA

Potser encara diràs que li vaig al darrera.

GENÍS

Dic que ja n'estic tip i que no hi parlaràs.

GUIDETA

Doncs, mira, hi parlaré sempre que vingui al cas.

GENÍS

Guida, que renyirem: perxò el meu cor no passa.

GUIDETA

Ni el meu tampoc, Genís; això ja és un gra massa.
(*S'allunyen fent el bot. Pausa. Es miren.*)

GENÍS (*que s'acosta confús*)

Guida, Guideta, i doncs, tan malament t'ho has pres?

GUIDETA

No, m'ha plagut qui-sap-lo i te'n dono mercès.

GENÍS

És que t'estimo tant!

GUIDETA

I perxò m'abonyegues,
oi?

GENÍS

Perxò no puc mai guanyar en aquestes bregues.
I sempre haig d'ésser jo, que tingui o no raó,
que demani la pau i pidoli el perdó.

GUIDETA

És que tu, de raó, mai no en tens gens ni gota.
En canvi, jo...

GENÍS

Ja ho sé: tu sempre la tens tota.

GUIDETA

Mal que et dolgui, bergant! Ara mateix, mireu,
mireu amb quina en surt aquest galifardeu!
Ben plantat com un pi i amb un ull que enamora,
i una ximple com jo, que tothora l'enyora,
anar-se a engelosir d'un pobre senyoret,
sol, tristoï, mig malalt i tocat del bolet.
Vaja!

GENÍS

Què vols? Sou tan, tan estranyes les dones!
Que em matin, si us entenc.

GUIDETA

Saps què som? Massa

bones.

Ens en feu veure a mils i de tots els colors,
i sempre ens retrobeu amb el cor amorós.

Bútxara, mal soldat!

(Prenent-lo per l'orella.)

GENÍS

M'estimes, oi, Guideta?

GUIDETA

Més que l'aigua les flors i que el sol l'oreneta!

Però, calla, que veig el teu competidor.

Amaguem-nos aquí. Mira-te'l, pobrissó!

(S'amaguen darrere els matolls.)

ESCENA II

GUIDETA, GENÍS i SEGIMON, *que entra recitant el que està component.*

SEGIMON

«O lluna clara que il·lumines
manyagement, el meu camí...»

GUIDETA

Has sentit quina dolça cantarella?

GENÍS

L'il·lumina la lluna i fa un sol que estavella!

SEGIMON

«O lluna clara que il·lumines,
manyagement, el meu camí...»

GENÍS

Tornem-hi! Està guillat...

GUIDETA

Escolta i deixa'l dir.

SEGIMON

«La teva llum, de randes fines,
vesteix els camps...»

Els camps i el firmament, això caldria dir;
però no m'hi escaurà cap consonant en í.

«O lluna clara...»

GENÍS

Tornem-hi: ja ho has dit per tercera vegada.

SEGIMON

Ah, que en sóc de beneit!

GENÍS

Ara l'has encertada.

SEGIMON

No tinc sinó alterar l'ordre dels mots,
i els consonants se m'arregleren tots.

«O lluna clara que il·lumines
el meu camí manyagament!
La teva llum, de randes fines,
vesteix els camps i el firmament.»

Ja està. Seguim avant. Serà cosa exquisida.

(Amb descoratjament.)

Tant se val. Lluito en va. El meu cor no l'oblida.
I cada esforç que faig per matar el seu record
no fa sinó ferir més endins el meu cor.

Ernestina, claror enllà de ma tristesa,
la llàntia de l'amor crema tothora encesa.

De tu, del teu encís, en va he volgut fugir:
sóc lluny, ben lluny de tu, i tu ets tothora en mi.

(S'asseu amb la cara entre les mans.)

GENÍS

Plora?

GUIDETA

Si ja t'ho he dit, que algun dol el desfeia.

GENÍS

Ja no li tinc rancor des que el veig sofrir tant.

GUIDETA

Vine, deixem-lo sol, que, si de cas ens veia,
li doldria que algú l'hagués sorprès plorant.

(Entren a l'hostal.)

ESCENA III

SEGIMON i VALENTÍ

VALENTÍ

Dimoni, quina costa més costosa
i quina solellada més coent!
Tinc una set horrible i una calor horrorosa,
i a cada peu duc una brasa ardent.
D'aquí no passo, no; que em vinguin al darrera,
m'atraparan aquí.
Hi ha una ombreta molt dolça i falaguera...
I allí l'hostal! Ja hi sóc! I a dintre l'hostalera.
Però què veig?

SEGIMON

Carat!

VALENTÍ

Segimon!

SEGIMON

Valentí!

D'on surts! *(S'abracen.)*

VALENTÍ

Que fas aquí? *(Desfent l'abraçada.)*
Però, què fas aquí per aquestes muntanyes,
en aquest recó extraviat?

SEGIMON

I, tu, digues, on vas, per aquestes muntanyes,
tan encès i tan arborat?

VALENTÍ
Ah, no ho vulguis saber!

SEGIMON
Bé prou que ho sé, ja ho endevino.
Sols de mirar-te, m'ho imagino.
Alguna dona, eh?

VALENTÍ
Una dona, és v'ritat. O, millor dit, un home.

SEGIMON
En què quedem? No és pas tot u.

VALENTÍ
No, són dos. Ella i ell. Com qui diu punt i coma.
Ella un àngel, i ell el propi Beltzebú.

SEGIMON
Marit i muller, doncs?

VALENTÍ
Exacte, has encertat.

SEGIMON
Tu l'amant?

VALENTÍ
Jo l'amant.

SEGIMON
Futur?

VALENTÍ
Passat, passat.

SEGIMON
Un idil·li? Il·lusió celeste i blava
que dolçament et fa l'ànima esclava?

VALENTÍ
Què dius? No, la magnífica follia,
el tèrbol abandó,
una orgia amorosa nit i dia,
l'oblit del món, la fúria, la passió.

SEGIMON

Coneixem la cançó.
Això, però, no ha, pel que veig, impedit
que, en arribar el marit, hagi...

VALENTÍ

Fugit, fugit.

SEGIMON

Covard!

VALENTÍ

Què vols? No tinc temperament dramàtic.
No sé comprendre el bé del desconhort.
El patir, francament, m'és antipàtic;
i res no em fa més fàstic que la mort.
I l'he vista aquest cop tant a la vora,
que m'he jurat: «Mai més!»
Era ja ben bé l'hora
que la vida assenyada comencés.
Des d'ara mai més dones! Mai més dones
amb un marit terrible com aquest.
Dones sense marit, dolces i bones,
o amb un marit tranquil i mansuet.

SEGIMON

Covard!

VALENTÍ

Oh, sí!, fa bo, fa bo de dir-ho ara,
enmig d'aquest bosquet de pins.
Haguessis vist aquella horrible cara
i el llampegueig d'espases i espasins.
Ah!, si haguessis sentit xiular les bales,
com jo les he sentides, llamp de Déu!,
i els botxins a l'encalç, com si tinguessin ales,
i els crits i els juraments bronzint darrera teu!
Ja veuríem si encara gosaries
gallejar tot tractant-me de covard!

SEGIMON

Covard!

VALENTÍ
Bé, noi, prou covardies!
Ja en començo a estar fart.

SEGIMON
Tan fart com vulguis, noi.

VALENTÍ
Vejam, tu que galleges,
vols dir-me tu què fas, què fas aquí?
(SEGIMON s'arronsa d'espattes.)
Calles? Jo bé t'ho he dit; tu també m'ho pots dir.
Calles? Doncs, t'ho diré. I ben de pressa, veges.

SEGIMON
La discreció més lleu m'impedeix...

VALENTÍ
No pateixis:
tu no m'has de dir res. Jo parlaré, petit.
I, perquè no glateixis,
t'ho diré tot seguit.
Ni més ni menys que jo, saps què has fet? Has fugit.
Amb aquesta petita diferència:
que jo he fugit de trets, de punyal, d'espasí,
d'un home gairebé en estat de demència,
amb un bigoti així i una barbassa així,
tot voltat de criats amb armes homicides...
I, tu, de qui has fugit, que em tractes de covard?
Has fugit de l'amor, d'unes mans exquisides,
d'uns braços resplendents, del més gentil esguard,
de la veu més suau que hi hagi en boca humana...

SEGIMON
Calla!

VALENTÍ
No vull callar: ha arribat el meu torn.

SEGIMON
Calla, et dic, Valentí!

VALENTÍ

Doncs, no em dóna la gana.
On era? Sí, has fugit d'uns ulls més clars que el jorn...

SEGIMON

Prou!

VALENTÍ

D'uns llavis vermells amb el més dolç somriure,
de tot allò que fa suau el nostre viure.
D'un cos...

SEGIMON

No callaràs? Ah, no em torturis més!

VALENTÍ

Bé, no et vull torturar, no fos que et reprengués.
Amb pocs mots està dit, i hi posaré sordina:
has fugit de l'amor, has fugit d'Ernestina!

SEGIMON

Ernestina! Tu saps el que aquest nom enclou?
Tot el que diu de dolç i de fatídic?

VALENTÍ

Prou:

La princesa gentil dels contes i les faules,
la millor cantatriu que ha trepitjat les taules.
I aquesta dona és teva i tu t'estàs aquí?

SEGIMON

Ah!, tu no saps el que és, el que és el meu patir!
He fugit, sí, he fugit dels seus tèrbols encisos,
temptadors com la serp de tots els paradisos.

VALENTÍ

Covard!

SEGIMON

No, tu no saps el que és la passió
trasbalsant fins l'arrel el cor i la raó...

VALENTÍ

Covard, covard...

SEGIMON

No saps la infinita tortura
de saber que l'amant no és, com voldries, pura;
que, com es lliura a tu, a d'altres s'ha lliurat;
que per ella no ets sinó una altra aventura.

VALENTÍ

Covard, covard, et dic. I, a més a més, guillat.
No, no ho sé, ni ho entenc, ni mai no ho entendria,
que entendre-ho fóra ja compartir ta follia.
Pots dir teva una dea que tots, tots desitgem,
teva fins a l'excés del deliqui suprem,
i et tortures pensant si ja n'ha estimats d'altres
i si, després de tu, d'altres n'estimarà?...

SEGIMON

No, si no m'enteneu, no m'enteneu, vosaltres!
Mai l'autèntic amor partatge no admetrà.
Encara amb el passat potser transigiria...
Quin remei!

VALENTÍ

Quin remei!

SEGIMON

Fins potser amb l'avenir,
que no pot ésser eterna aquesta greu follia.
Però amb el present, no.

VALENTÍ

No t'entenc. Què vols dir?

SEGIMON

Doncs, he parlat prou clar.

VALENTÍ

Sí, com un trencaclosques.

SEGIMON

És possible, amic meu, que vagis tan lluny d'osques?

VALENTÍ

Si no t'expliques més...

SEGIMON

Però és que tu no saps
que el marquès de Canfruns...

VALENTÍ

El marquès de Cantaps!
Ara ves amb què surt! El marquès la festeja!
I què?

SEGIMON

No et sembla res?

VALENTÍ

Que el fas morir d'enveja,
vet aquí.

SEGIMON

I ella, què? Que no veus com l'acull?
Que no veus com l'atrau i com hi coqueteja?
Com sovint li somriu i se'l mira amb bon ull?
Com en rep els presents dels vestits i les joies,
i els ventalls i els perfums i les florides toies?
Tot el que no podré mai dels mais oferir...

VALENTÍ

T'ho demana potser?

SEGIMON

No.

VALENTÍ

Te'n deleixes?

SEGIMON

Sí.

Voldria que tingués tot això i més encara.
però que fos de mi que ho rebés;
que, rebent-ho, a mi sol la seva dolça cara...

VALENTÍ

Però no siguis boig! Però si tens molt més!

SEGIMON

Ho vull tot, tot, m'entens?

VALENTÍ

Bé, vaja o tot o res. *(Pausa.)*

Mireu, mireu que el món sembla ben bé una gàbia
 de bojós i d'orats barrejats amb ximplers:
 l'un atacat d'amor, l'altre atacat de ràbia,
 aquells patint d'enuig, de gelosia aquests;
 i tots o el major nombre
 fugint la realitat per empaitar alguna ombra.
 Ah!, si fóssiu com jo, el món no fóra aixís;
 si tots fóssiu com jo, tothom fóra feliç.
 D'Enriqueta he fugit (perquè es diu Enriqueta):
 no és que no em dolgui, no, una mica miqueta;
 perquè estimava el goig d'aquell seu cos tan bell;
 però m'estimo més salvar la meua pell.
 I ara, creus que, sorrut, cercaré l'enyorança,
 la soledat, el dol, l'enuig o la recança?
 No, fill meu, per poder una dona oblidar
 una altra dona cal: metge millor no hi ha.
 Veniu, doncs, donzelletes, dones i viudes soles,
 pagesetes gentils, pastores, porqueroles,
 mosses d'hostal i fins gitanes del camí,
 mentre un bri conserveu de l'encís femení;
 i vosaltres també, nimfes, nàiades, goges,
 paitides sospirants, driades boca-roges;
 cuiteu, veniu a mi: un amador ha arribat
 que amors inconeguts us porta de ciutat,
 i us invita a gaudir, per aquestes bosquíries,
 les tendrors de l'amor i de l'amor les fúries.

*(Ha dit aquests versos amb veu forta, de manera
 que, just en acabar, surt l'HOSTALERA a la porta
 de l'hostal i GUIDETA a una finestra.)*

ESCENA IV

SEGIMON, VALENTÍ, HOSTALERA i GUIDETA

HOSTALERA

Què és aquest enrenou i què són aquests crits?

VALENTÍ

(Per l'HOSTALERA.)

Quin cos tan revingut! (Per GUIDETA.) Quins ulls més eixerits!

Veus? La crida ha donat.

SEGIMON

L'hostalera i Guideta,
viuda i donzella.

VALENTÍ

(Per GUIDETA.)

Noi, qui l'an fes casadeta!
Ja beneixo el cel i tot el mar atzar.
Hostalera, salut! Guideta, Déu te guard!

HOSTALERA

Benvolgut, cavaller. Què hi ha pel servei vostre?

VALENTÍ

Que em deixeu viure un temps sota del vostre sostre.

HOSTALERA

L'hostal acollidor a tothom és obert.

VALENTÍ

Doncs, que m'aculli a mi i el meu goig serà cert.

GUIDETA

La cambra que vulgueu, aquella serà vostra.

VALENTÍ

Ah!, pogués dir el mateix de la llum del teu rostre!
Un instant solament de parlar amb el company,
i vindré tot seguit.

GUIDETA

Tal dia farà un any!

(Desapareixen l'HOSTALERA i GUIDETA.)

ESCENA V

SEGIMON i VALENTÍ

SEGIMON

Ets envejable, amic, i potser tens raó.

VALENTÍ

Doncs, segueix els consells que et dono.

SEGIMON

No, això no.

Cadascú és com és i no puc transformar-me.
Prou sé que és torturant viure en aquesta alarma.
Però, com he viscut, així encara viuré...

VALENTÍ

Mira: deixem-ho estar. Tu saps el que has de fer?
Pel camí que he seguit, retornar a Barcelona;
córrer a llançar-te als peus d'Ernestina: «Perdona!»,
dir-li encès de desig, de vergonya i d'amor;
i, entre els seus braços bells, guarir-te el mal d'enyor.

SEGIMON

Això, no ho faré mai!

VALENTÍ

(Picant-li el cap.)

Quina closca tan dura!

No ho facis, és igual: si tu no hi vols anar,
aviat veuràs sorgir la dolça criatura:
és ella qui vindrà.

SEGIMON

Ella!

VALENTÍ

Sí, Segimon.

SEGIMON

Però si ella ignora
que jo sigui en aquí. Si no ha pogut saber...

VALENTÍ

T'ho penses.

SEGIMON

Impossible! No ha pogut saber re.
Vaig partir jo tot sol i tothom ho ignorava...

VALENTÍ

I jo, com ho he sabut?

SEGIMON

Tu? L'atzar et portava.

VALENTÍ

Ah, sí?

SEGIMON

Fugint, m'has dit, del teu marit gelós.

VALENTÍ

Ep, ep! Deus voler dir del marit d'Enriqueta.

SEGIMON

No plaguegis!

VALENTÍ

Ets tu qui plagueja pels dos.

SEGIMON

Parla, explica't: com és?

VALENTÍ

Calma't una miqueta.

Tres dies farà avui, al Liceu vaig anar.
Lucia de Lammermoor aquella nit donaven.
Com mai, com mai, amic, Ernestina cantà:
la veu, l'esguard, el gest, et dic que esborronaven.
Era ben bé l'esclat del deliri d'amor,
tornat doll musical i planyiment sonor;
el cor en desesper i la ment en follia,
esclatant en sanglots de pura melodia...
Quan l'obra hagué finit, a besar-li la mà,
al camerino seu em vaig precipitar.
Ja ple d'admiradors, de flors i de lloances,
Ernestina a tothom somreia amb delectances.
Però, tot just em veu, em crida al seu costat;

em pregunta per tu, si t'he vist, si has tornat.
 I, pretextant el pes d'una fatiga immensa,
 s'excusa gentilmente i es retira a l'instant.
 Però preguntant-me ensems que l'acompanyi. Pensa!
 Jo portant-la del braç, ardit i triomfant.
 Jo...

SEGIMON

Deixa estar. Què més?

VALENTÍ

Jo...

SEGIMON

No!

VALENTÍ

Jo...

SEGIMON

No tu: ella!

VALENTÍ

No em deixes esplaïar, ornar la narració.

SEGIMON

Parla, et dic!

VALENTÍ

I què faig?

SEGIMON

Acabaràs, trapella?

VALENTÍ

Doncs, dins el cotxe els dos, la venç l'emoció.
 Em diu que, sense tu, la vida no suporta:
 que un dia qualsevol la trobarien morta...
 No et commous?

SEGIMON

I què més?

VALENTÍ

Encara et sembla poc?

SEGIMON

Què més va dir?

VALENTÍ

Va dir que ja sabia el lloc,
salvatge i amagat, on has fugit lluny d'ella;
però que et seguirà fins a l'última estrella.

SEGIMON

I què més? I què més?

VALENTÍ

Ja no sé què més vols!

SEGIMON

Però, com ha sabut que sóc per aquests vols?
A ningú no ho he dit, ningú m'ha vist venir-hi.

VALENTÍ

Ho sap: no m'ha dit com.

SEGIMON

O Senyor, quin martiri!

VALENTÍ

Doncs, encara hi ha més.

SEGIMON

Encara més, Senyor?

VALENTÍ

El dimoni t'entén. En vols més, sí o no?

SEGIMON

Digues el que has de dir; però, per Déu, acaba!

VALENTÍ

Doncs, decidida a tot, del teu amor esclava,
la petja vol seguir dels teus passos traïdors,
i em demana plorant que et perseguim tots dos.

SEGIMON

Tots dos?

VALENTÍ

Tots dos, per tal que l'ajudi i l'empari
del risc i l'imprevist del camí solitari.
Ella i una serventa: els perills ja comprens.
Cal un home, un amic, a l'ésser indefens.
Un company teu també, que prop de tu pledegi
i et torni a la raó i et cridi i et sacsegi.
I aquí em tens, vet aquí.

SEGIMON

Però ella...? I tot allò
dels trets i dels gelós i de les veus de tro?

VALENTÍ

Tot és cert com la llum del sol que ens il·lumina.
Fugitiu de l'encalç, corro a casa Ernestina
«Partim, partim», li dic, «n'és l'hora: o ara o mai».
Li explico el meu tropell, comprèn el meu esglai,
i aquest matí, tot just amb les clarors rosades,
en cotxe ben tancat, cortines abaixades,
plegats hem empès el camí,
que ens ha dut feliçment a una llegua d'aquí.

SEGIMON

A una llegua només! Ernestina malvada!
Adéu, adéu, no vull tornar-la a veure més!

VALENTÍ

Ella espera el retorn de la meva ambaixada.

SEGIMON

Doncs, digues-li que tot ha acabat. Cuita! Vés!
(*Se sent un trepig de cavall.*)
Però sento soroll com de cavalcadures.
Deixa'm, deixa'm anar! Per què, per què m'atures?

VALENTÍ

Perquè no es pugui dir que, covard, has fugit.
Perquè no et puguin dir el que de mi tu has dit.
(*Se sent més pròxim el trepig de cavall.*)

ESCENA VI

SEGIMON, VALENTÍ i MARIÀ

MARIÀ

(De dins estant, amb una veuarra.)

Ah de l'hostal!

VALENTÍ

Què?

SEGIMON

Què és?

MARIÀ

(De dins estant.)

He dit: Ah de l'hostal!

VALENTÍ

Què veig? És ell, és ell! Deixa'm estar, animal!

SEGIMON

(Que l'ha agafat.)

Apa, sigues valent.

VALENTÍ

Que vols el meu suplici?

SEGIMON

Encara-t'hi.

VALENTÍ

No vull. Vés i encara-t'hi tu!

MARIÀ

Ah de l'hostal, he dit! Que haig de fer un estropici?

VALENTÍ

Ja ho sents. Vés a l'infern i entén-te amb Beltzebú!

(Li clava empenta i fuig a amagar-se darrera els matolls.)

MARIÀ

*(Que entra muntat a cavall, un cavall tronat, que pot ésser de fusta o bé d'aquells de drap portats per dos homes)*¹

Un home he vist aquí, un home que fugia.
No he pogut veure bé la seva fesomia.
Però, ira de Déu!, si no m'enganya el cor,
és el que vaig cercant per donar-li la mort.

SEGIMON

El mateix, no en dubteu.

VALENTÍ
(Amagat.)

Mal amic!

MARIÀ

On s'amaga?

SEGIMON

No s'amaga.

MARIÀ
Com no?

SEGIMON

Ni s'amaga ni fuig.

MARIÀ

Ni s'amaga ni fuig? Compte, no feu el plaga,
que no caiguen també en el meu enuig!

Oh i per cert, mentre us miro,
em sembla que us he vist en altre lloc:
el meu magí regiro
i els meus ulls treuen foc.

L'amant afortunat de la bella Ernestina
sou vós, si l'ull no ment...

SEGIMON

Deveu tenir pa a l'ull o alguna teranyina.

---

¹ En cas que, per motius de l'ordre que sigui, calgués suprimir el cavall en la representació, els actors se saltaran des d'allí on diu «ja baixo» fins on diu «mon cos i l'animal».

MARIÀ

Us ho faré saber d'aquí a un moment.
Ja baixo! (Baixa i està a punt de caure.)

SEGIMON

A poc a poc: mireu que podeu caure
i podeu prendre mal.

MARIÀ

Jo prendre mal? Si sóc com un centaure.
No en fan sinó un de sol mon cos i l'animal.

SEGIMON

D'acord, d'acord: no ho discuteixo.
Us dono la raó.

MARIÀ

Compte, jove, que, quan jo m'enfureixo,
no hi ha força ni res que em posi aturador.
Sóc una fúria ingent de la natura
que tot, sota el seu pas, ho pot esmicolar.
No us em poseu davant, mísera criatura,
que us vaig a estrinxolar...

SEGIMON

Em posaré al costat o bé al darrera
i així podreu passar sense el meu dany.

MARIÀ

Prou!, o bé us ho diré d'altra manera.
On és vostre company?

VALENTÍ
(Amagat.)

Voto a... ja ho tornem!

SEGIMON

De quin company es tracta?

MARIÀ

Del que he vist fugitiu, com un conill poruc.

SEGIMON

Deu ser per aquí a prop.

MARIÀ

Doncs, el vull veure a l'acte.

SEGIMON

Prou; pero abans deseu, si us plau, el vostre ruc.

(Signant l'hostal.)

MARIÀ

El meu ruc? El meu ruc? Aquesta noble bèstia!

SEGIMON

Ah!, perdoneu, senyor, si us he causat molèstia.
Precisament cercava el seu descans.

MARIÀ

Això ja està millor: de bon grat us perdono.

El duran a l'hostal les meves pròpies mans.

Jo mai no l'abandono.

(Fa com si se n'anés, però de sobte es gira.)

Però aquí m'espereu. Comptes hem de passar:
ni una malla ni un sou no us haig de perdonar.
De primer, aquell malvat que l'honor m'assassina.
Després, després la sang de l'amant d'Ernestina.
Ja torno!

*(Surt GENÍ i el guia amb el cavall
pel costat de l'edifici. Desapareixen.)*

ESCENA VII

SEGIMON i VALENTÍ, *que surt de l'amagatall*

VALENTÍ

Per què has dit que el qui cerca sóc jo?

SEGIMON

Així podràs restar. Què n'has de dir d'això?

VALENTÍ

Restar? Per què? Per viure amb l'ai al cor, oculte,
fugint de l'un a l'altre amagatall,
esperant ser un cadàver insepulte,

que el monstre haurà estimbat cingles avall?
Ja t'hi pots quedar tu, i que per tu comenci.
Es veu que a tu tampoc gaire efecte no et duu.
Si s'haurà enamorat d'Ernestina?

SEGIMON

Silenci!

VALENTÍ

També això t'enfureix?

SEGIMON

Què se te'n dóna a tu?

VALENTÍ

A mi molt! Tant de bo una bona baralla
s'armés entre tots dos,
i durés i durés i durés la batalla,
i jo estigués tranquil entre els espectadors.
Si Ernestina escomet, oblidarà Enriqueta.
Si et persegueix a tu, a mi em deixarà en pau.
Resteu aquí tots tres una bella estoneta,
i jo me'n tornaré al meu amor suau.

SEGIMON

Ja te n'hi pots tornar, no sé qui te n'empatxa.

VALENTÍ

Qui me n'empatxa, dius? (Surt MARIÀ.)
Doncs, mira: aquella fatxa.
Adéu, me'n torno al cau.

(Torna a amagar-se.)

ESCENA VIII

SEGIMON, VALENTÍ i MARIÀ

MARIÀ

Ja l'he deixat tranquil mastegant la civada.
I ara jo i tu, minyó:
porta'm en una esgarrapada
fins al teu companyó.

SEGIMON

No, no cal.

MARIÀ

I per què? Pensa bé la resposta:
t'hi va la pell.

SEGIMON

Per què? Perquè és aquí mateix.

MARIÀ

De pressa. On?

VALENTÍ

(Amagat.)

De creure em costa.

N'he restat sense bleix.

SEGIMON

El meu company sóc jo.

MARIÀ

Tu? Com? El cap em gira.

No, no t'hi assembles pas.

Em vols entabanar amb una mentida:
mira que ho pagaràs!

SEGIMON

Ell és ell, jo sóc jo. Però jo el represento,
i és com si ell fos aquí.

MARIÀ

Ah, no!, d'aquest embull no m'acontento.

SEGIMON

Us n'heu d'acontentar: jo sóc el seu padrí.

MARIÀ

El seu padrí? Ha, ha!, aquesta sí que és bona.

No tinc ganes de riure i riure em fas.

Si tu eres en bolquers, quan ell nasqué de dona.

No m'entabanes pas.

I encara que el padrí li fossis, què m'expliques?

Jo no haig de fer-ne res que l'hagis batejat.

SEGIMON

Ets totxo i no m'entens.

MARIÀ

M'insultes i em repliques?

SEGIMON

Mai, per ventura, us heu desafiat?
Jo sóc el seu padrí.

MARIÀ

Per a un duel?

SEGIMON

Exacte.

MARIÀ

Aquell pastera vol desafiar-se amb mi?
Però què s'ha pensat? Quina falta de tacte!
Jo rebaixar-me així?
Jo davallar al nivell d'un enze, d'un titella?

VALENTÍ

(Amagat.)

A veure si a la fi ja no em podré aguantar?

MARIÀ

Jo donar-li una mort tan ràpida i tan bella?
Això mai no serà.
Una altra sort li tinc aparellada:
una mort lenta entre suplicis mil.

VALENTÍ

Quin bàrbar!

MARIÀ

Ajagut damunt de l'espina,
cosir-lo de pertot amb agulla i amb fil.

VALENTÍ

Salvatge!

MARIÀ

Un cop cosit, tallar-lo amb estisores,
i, punxant-li el melic amb filaberquí...

VALENTÍ

Ai!

MARIÀ

Cargolar rabent... I, amb unes grans fitores,
deixar-lo ben clavat, que no pugui fugir.
Després...

VALENTÍ

(Sortint de l'amagatall i fugint.)

Prou, no puc més!

MARIÀ

Ah!, ja el veig, miserable!

No, no s'escaparà, ni que sigui el diable!

*(Surt en la seva persecució amb una pistola
a cada mà.)*

ESCENA IX

SEGIMON, tot sol

SEGIMON

No el pot aconseguir: de córrer corre més.
Però hi vaig, no fos cas que disparés.

*(Va cap a la banda esquerra, però se sent,
per la dreta, soroll de picarols.)*

Ai, què és això? Soroll de picarols m'arriba,
gai tritlleig que anuncia el meu amor.

Ernestina deu ser. Quina sofrença aspriva
em portes en el vent, picaroleig sonor!

Ai, voldria fugir i estic clavat en terra.

Què dic? Tot el meu cor cap a ella se me'n va.

Tots els vents de l'amor, plegats, em mouen guerra.

I no me'n puc anar.

S'acosta. Ja és aquí. S'atura el carruatge.

Ernestina! Ella és. No em defugis, coratge!

*(Resta dret, en silenci, mirant fixament davant
d'ell, escoltant amb avidesa.)*

ESCENA X

SEGIMON i ERNESTINA

(Entra ERNESTINA, seguida de la seva serventa ROSINA. De sobte s'adona de SEGIMON. Moviment d'esglai. Fa senyal a la serventa que es retiri. Surt ROSINA, ERNESTINA avança a poc a poc, temerosa, mirant si estan sols. Quan és arran de SEGIMON, comença a parlar.)

ERNESTINA

Segimon... Segimon, mira
la que tant vas estimar
com s'arrauleix i sospira
pel teu amor que se'n va.
Mira el meu front en deliri
i els ulls que marceix el plor,
com víctimes d'un martiri
que no sabré sinó jo.
Si encara visc, dolorida,
no sé ni per què ni com;
perquè, sense tu, la vida
de vida no en té ni el nom.
I així, morint cada hora,
la mort la vida m'apar,
i sols el meu cor que plora
em diu que sóc viva encar.
Escolta'm... No, no em rebutgis!
Si no, em desesperaré.
Escolta'm! Cal que no em jutgis
sense escoltar-me primer.
Al cràpula i al falsari,
i al lladre i a l'assassí,
no els neguen dret que els empari,
i tu me'l negues a mi. (Plora.)

SEGIMON

La teva veu, Ernestina,
i l'eco de cada mot,
i aquesta dolçor divina,
que va penetrant-me tot,
em fan semblar una impostura
l'engany que ens ha separat,

---

com un mal son que perdura,
quan ja l'aurora s'ha alçat.

ERNESTINA

Desperta! Tu dorms encara
en algun son verinós,
que ens atueix i ens separa
i ens emmetzina tots dos.
Per què en la penombra incerta
vacil·la el teu esperit?
Cuita, Segimon, desperta,
retroba el teu fort delit.
Obre els teus ulls a la vida,
esguarda la llum del món;
l'amor, és l'amor que et crida:
torna a ser tu, Segimon!

SEGIMON

Ah!, si pogués la mirada
obrir al món de bat a bat,
sense esguardar a la vegada
l'horror de la veritat!

ERNESTINA

De quina veritat parles?
D'altra no en sé que l'amor.

SEGIMON

I, tu, de quin amor, de quin amor em parles?
Amor? Estrany amor!

ERNESTINA

Què vols dir, Segimon?

SEGIMON

Ja m'entens, Ernestina.

ERNESTINA

No, parla: què vols dir? Digue'm què t'emmetzina.

SEGIMON

Les metzines que tinc el teu amor les sap.

ERNESTINA

El meu amor?

SEGIMON

Sí, sí, el teu, més gran que cap.

ERNESTINA

Un dels més grans almenys.

SEGIMON

És fàcil de comprendre:
l'amor teu és tan gran que en tens per dar i per
vendre.

ERNESTINA

Segimon!

SEGIMON

T'has ofès? T'ofenen els meus mots?
I els teus fets?

ERNESTINA

Els meus fets?

SEGIMON

Són inofensius tots?
Els teus fets revoltants que els mots cruels
m'inspiren!

ERNESTINA

Quins fets vols dir? Quins fets? Els teus sentits deliren.

SEGIMON

Delirar! Tant de bo, tant de bo delirés,
i aquest turment mortal fos un malson només!
Però, digues, va ser deliri, per ventura,
Ernestina gentil sortint de la ciutat,
resplendent del vestit i de la cofadura,
en un landó superb que un marquès li ha enviat?

*(Gest dolorós d'Ernestina, que sembla atrapada
inesperadament.)*

Ha estat deliri encara el passeig pels afores,
en la tarda suau, sota el cel resplendent,

fins a un casal tranquil?... Què et passa? Per què plores?
 No és un fet que tu has fet? Un fet molt avinent?
 Encara et veig; et veig baixant del carruatge,
 i el marquès acudint a besar-te la mà.
 Somreies com qui rep el més dolç homenatge,
 mentre jo em debatia en un dol inhumà.
 I vau entrar tots dos i es va tancar la porta,
 davant l'inconegut, damunt del meu neguit.
 I vaig fugir, com foll, amb l'ànima retorta
 pel dolor més atroç que mai hagi sentit!

ERNESTINA

Segimon!...

SEGIMON

Què pots dir? Aquella nit salvatge,
 pel teu carrer, enfollit, vetllava el teu retorn:
 quan, finalment, al lluny sentia el carruatge,
 ja clarejava el jorn!
 Com havies passat aquelles fosques hores?
 Santament, veritat? I ara calles i plores...

ERNESTINA

Si sabies!...

SEGIMON

No cal. Sé prou el que he patit
 i quin cor traïdor s'estotja en el teu pit.
 Sé també que, en l'horror d'aquella nit feresta,
 per sempre vaig jurar del teu encís fugir.

ERNESTINA

No em deixis, Segimon!

SEGIMON

Sola amb ta pena resta! (*Surt.*)

ERNESTINA

Segimon, Segimon! Se'n va! Pobra de mi!

FI DE L'ACTE PRIMER

ACTE SEGON

El mateix decorat que el primer

ESCENA PRIMERA

GUIDETA *fent ganxet a la banda dreta de l'escena. Al cap d'un moment, GENÍS, que surt de l'hostal amb un balancí.*

GUIDETA

On vas atrafegat amb aquest balancí?

GENÍS

Vaig, ja veuràs... Doncs, vaig... vaig a posar-lo aquí.

(El deixa a l'esquerra, en un lloc ombrejat.)

GUIDETA

I per qui l'has portat, si es pot saber?

GENÍS

Endevina.

GUIDETA *(irònica)*

Oh, no em costarà gens: senyoreta Ernestina!

GENÍS

Encertada!

GUIDETA

Babau, que et penses que no ho veig?

GENÍS

Què, Guideta, què veus?

GUIDETA

El teu repapieig!

GENÍS

Jo?

GUIDETA

Tu, sí, tu, Genís, que... ni ho vull dir!

GENÍS

Acaba!

GUIDETA

Que, com a un vell xaruc, mirant-la et cau la bava.

GENÍS

Si no la miro mai!

GUIDETA

No la mires, bergant?

GENÍS

Mai!

GUIDETA

Cara a cara no, quan la tens al davant.

Però és perquè no goses...

Que si gosessis, rai!

GENÍS

T'inventes unes coses!

GUIDETA

Que et creus que no tinc ulls? Que et penses que no et veig mirant-la de costat, de lluny... i per darrera!

GENÍS

I, per on més, si et plau? Això és repapieig, això sí!

GUIDETA

És ull viu. A mi ningú m'encera.

I tu menys que ningú.

GENÍS

No siguis baladrera!

Mira que et sentiran.

GUIDETA

Que em sentin, tant me fa.

Des que ha arribat aquesta gran senyora,
aquí tot va com va.

El senyor Segimon, qui sap per on s'enyora.

I se n'ha anat sense pagar.

GENÍS

Però ha deixat aquí tot el seu fato:
Un dia o altre tornarà.

GUIDETA

(*Saberuda i coqueta.*)

I és clar que tornarà...

GENÍS

Si torna per tu, el mato!

GUIDETA

Què n'has de fer de mi? Bé li puc agradar.
No t'agrada la bella damisel·la?

GENÍS

I no t'agrada a tu un senyoret titella?

(*Exagerant bé la doble l.*)

GUIDETA

També hi ha el senyor Valentí,
tan simpàtic...

GENÍS

Ah, sí!

GUIDETA

Simpàtic i galant. Sap tirar unes floretes!

GENÍS

Si mai no es veu per 'quí!

GUIDETA

Tu no el deus veure, ruc. Algunes estonetes
jo el veig rondant.

GENÍS

Tu?

GUIDETA

Sí.

GENÍS

I què hi ve a fer?

GUIDETA

No sé, no sé, però sospito...

GENÍS

Què? Dignes!

GUIDETA

No ho vull dir.

GENÍS

Guideta, ja n'hi ha prou. Ja m'afarto i m'enfito.

GUIDETA

Doncs, aguanta't, fadrí!
I, si tens un enfit, pren una bona purga.

GENÍS

No, tinc per aquí dins una cosa que em furga...
I el senyor Marià, que també t'ha escomès?

GUIDETA

El senyor Marià? El senyor grans barbasses?
I ara, per qui m'has pres?
Si s'arrisqués, i quines carabasses!
El deixo per les altres, si els fa el pes.

ESCENA II

GUIDETA, GENÍS, ERNESTINA i ROSINA, que surten de l'hostal.
ROSINA porta un parell de coixins.

GENÍS

Calla!

GUIDETA

Per què?

GENÍS

(Embadalit.)

La...

GUIDETA

Què?

GENÍS

...senyoreta Ernestina.

ERNESTINA

(Girant-se a la serventa.)

Ah!, portes els coixins? Deixa'ls. O no. Sí, vine.

ROSINA

Senyoreta, estarà molt més còmodament.

ERNESTINA

Ja em cal, que no he dormit ni un sol moment.
Ah, bon dia: veig que ets molt feïnera, Guideta.

GUIDETA

No gaire, senyoreta.
Bon dia.

ERNESTINA

Sempre et veig feinejant. Que és bonic!
Quina punta més fina!
Deus viure en aquest món sense dol ni fatic.
Quina enveja que em fas!

GUIDETA

(Mig vergonyosa.)

Senyoreta Ernestina!

ERNESTINA

Genís, on has posat el balancí?

GENÍS

Aquí, miri-se'l, veu? L'he posat a l'ombreta.

GUIDETA

(A part.)

Ai, que se'ns torna fi! A l'ombreta, l'ombrí...

ERNESTINA

Gràcies, Genís.

ROSINA

(Arreglant els coixins.)

Reposi una miqueta.

ERNESTINA

Per veure d'oblidar, provaré de llegir.

(S'asseu. Treu un llibre d'una bossa que duu.)

ROSINA

No li manca pas res? Vol res més, senyoreta?

ERNESTINA

No, no, et pots retirar.

(Rosina se'n va cap a l'hostal.)

GUIDETA

(Mirant ERNESTINA.)

És bonica a desdir.

Comprenc que agradi tant. *(A GENÍS.)* I dius que no la mires?

GENÍS

Jo?

GUIDETA

Tu, que els ulls, sovint, d'esquitllentes hi gires.

GENÍS

Doncs, mira, ja me'n vaig, per no sentir-te més.

Tu dius que sóc gelós? Ves qui dels dos ho és.

GUIDETA

Gelosa jo, Genís?

GENÍS

Sí, gelosa i dolenta. *(Entra a l'hostal.)*

GUIDETA

(Un moment sorpresa.)

Ah, ja ho entenc! Se'n va darrera la serventa!

(Surt darrera GENÍS.)

ESCENA III

ERNESTINA, *després* VALENTÍ

ERNESTINA

(Tancant el llibre amb malícia.)

Amor, sempre l'amor, pertot arreu amor.
Vull distreure'm llegint i el llibre m'exaspera:
en lloc de consolar-me, excita el meu enyor.
I fa bonic: té estil i una forta manera.
M'agradaria molt de coneixe'n l'autor.
(Torna a obrir el llibre i llegeix tot gronxant-se una mica.)

VALENTÍ

(Que entra en escena per la banda esquerra i per darrera els matolls, amagant-se amb precaució a fi de no ésser vist des de l'hostal)

Ah! Ernestina gentil, que llegeix tot gronxant-se.
I que formosa que és! Segimon, et comprenc!
Comprenc el teu amor, no la teva recança.
Qui, davant de tal menja, no se sent famolenc?

ERNESTINA

I, tanmateix, m'agrada.
Si distreure'm pogués! Segimon, Segimon!
(VALENTÍ ha sortit de l'omagatall.)
Ai, Déu meu, i quin surt!

VALENTÍ

Oh, perdó: us he espantada!

ERNESTINA

Pensava que era ell.

VALENTÍ

No, sóc el seu segon.

ERNESTINA

I noves me'n porteu? On és? Què fa? No torna?

VALENTÍ
No és gaire lluny d'aquí.

ERNESTINA
Aï, la nova em retorna!

VALENTÍ
És allí, en aquell mas, damunt d'aquell pujol.

ERNESTINA
Ja el veig... Però, Déu meu, es deu trobar molt sol!

VALENTÍ
Cerca la solitud, la solitud li agrada.

ERNESTINA
I, aquí, no tornarà?

VALENTÍ
Sí, quan n'haureu partit.

ERNESTINA
Oh, quin home tan dur! Que en sóc, de malaurada!

VALENTÍ
Cap home al món no val tant de neguit.
No us desesperanceu, pobra Ernestina.
Cerqueu el goig o bé cerqueu l'oblit;
però no us complagueu en el mal que us domina.

ERNESTINA
Oh, no, no m'hi complac, podeu ben creure-ho.

VALENTÍ
Sí?

ERNESTINA
I en dubteu un instant, vós que em veieu patir?

VALENTÍ
Si us diguessin: «Voleu? L'oblidareu tot d'una...»

ERNESTINA
Ah, no, això no!

VALENTÍ

Veieu? Menyspreu la fortuna.

ERNESTINA

Però si jo no vull: jo no vull oblidar.

Vull que torni i res més; que ens tornem a estimar.

VALENTÍ

Que tornem a patir...

ERNESTINA

A patir? A la glòria!

Vós no sabeu el que era el nostre amor!

VALENTÍ

Per Segimon, sens dubte, una bella victòria.

Per vós, vós ho sabreu.

ERNESTINA

Jutgeu pel meu enyor.

Jutgeu per aquest dol en què em veieu enclosa.

El meu dolor us dirà quin era el goig perdut.

Era la llum del jorn i era el cant de l'alosa,

i era la nit amb tot el seu misteri agut.

Viure i saber que res no ha estat viscut debades;

que tot té el seu sentit i la seva raó;

que no han estat perduts gest, ni mot, ni besades;

que tot, tot ho ha acollit el cor de l'amador.

Altres cops he estimat, en el curs dels meus dies;

enamorats sens fi m'han vingut a cercar:

cap com ell no ha sabut endur-se'm per ses vies

fins al reialme dolç que jo vaig somniar.

Ni el meu art, jo ho veieu, que encara em venç i em crida,

no m'ha donat l'esclat d'un viure tan intens.

L'amor seu i el meu art, tota la meva vida!,

pastura amb què nodrir el meu anhel immens.

Que coses ell, de mi mateixa,

m'ha revelat de l'ànima i el cos...

I ara se'n va i em fuig i tota sola em deixa...

Anem, cuitem, hi vaig!

VALENTÍ

Resteu: us cal repòs.
Què en trauríeu, d'anar fins a aquella masia?
Unes llegües més lluny tot d'una ell saltaria.

ERNESTINA

Doncs, li escriuré un bitllet i vós l'hi portareu.

VALENTÍ

Bé, farem de correu.

ERNESTINA

Ja ho podeu fer per mi.

VALENTÍ

Per vós? Molt més faria.
Si us diguéis que per vós la vida em jugaria?

ERNESTINA

(Somrient.)

Oh, no, no serà tant!

VALENTÍ

I si encara afegís que me l'estic jugant?

ERNESTINA

Oh, no us creuria pas: no vulgueu esglaiar-me.
Que Segimon potser...?

VALENTÍ

No us vingui d'ell l'alarma.
El vostre Segimon, jo no el preocupo gens.

ERNESTINA

Doncs, de qui?

VALENTÍ

No heu pas vist unes ferotges dents?
I uns ulls esperitats? I unes barbes de flama?
No heu sentit una veu que sempre està fent drama?

ERNESTINA

El senyor Marià? Que és ell? Em diverteix!

VALENTÍ

Veieu? Ja heveu rigut... Tot el riure ho guareix.
Esforceu-vos un xic a allunyar la follia...
Jo us faré de correu i us faré companyia
(si el senyor Marià me'n deixa llibertat).
Sóc un bon companyó.

ERNESTINA

Proves me n'heu donat.

VALENTÍ

Oh, no, això no és res!

ERNESTINA

Creieu que us ho agraeixo.

VALENTÍ

Per servir-vos molt més em miro i em deleixo.
Voldria ser subtil i brillant i eloqüent,
per poder captivar el vostre pensament.
Poblar-lo de clarors i d'imatges alades,
que us creguéssiu talment en un conte de fades.
Vèncer a poc a poc la tenebra i el dol
amb mots dolços com mel, tebis com raigs de sol.

*(Surt MARIÀ de l'hostal i s'adona de VALENTÍ. Treu
les dues pistoles.)*

frescos i transparents com l'escuma de l'ona
que trenca... *(S'adona de MARIÀ.)*... trenca, sí...
[seguiré una altra estona.
Adéu!

ERNESTINA

Què? Què ha passat?

VALENTÍ

No res: me'n vaig. Adéu!

(Surt precipitadament.)

 ESCENA IV

ERNESTINA i MARIÀ

MARIÀ

No te m'escaparàs, ah reïra de Déu!

(Travessa l'escena pistoles en mans, sense adonar-se d'ERNESTINA.)

Dos trets t'engegaré pel clatell o l'esquena,
o més avall, si cal!

ERNESTINA

Ai, auxili, socors, i quina pena!
quin home tan brutal!

MARIÀ

Oh, perdoneu! Això ja canvia d'aspecte.
L'odi cedeixi el pas a l'amor i al respecte.
Pel meu enfuriment us demano perdó.
La venjança deixem per a una altra ocasió.

(Enfunda les pistoles.)

Fugi Mart iracund amb els seus cops estrenus,
i, amb seguici d'amors, vingui la reina Venus.

ERNESTINA

Oh!, qui diria mai que sigueu el mateix
que amb els seus esgarips m'ha deixat sense bleix?
Si haig de dir veritat, m'agradeu molt més ara
que quan fèieu corrent aquella horrible cara.

MARIÀ

Cada cosa reclama el seu posat:
la traïdoria excita una actitud furiosa;
però la gràcia i la beutat
volen tendresa als ulls i una veu ben melosa.
Ah!, temps ha que el meu cor aquest moment espera.
El meu coratge allunya els meus rivals
(el qui no vulgui pols, diu, que no vagi a l'era):
com us pot plaure cap d'aquests xavals?

ERNESTINA

Cap no me'n plau, de plaure, el que es diu plaure;
i encara espero l'home que vinguéis

---

en els seus braços forts, rendida, a fer-me caure,
perquè no pogués més.

MARIÀ

Males veus, tanmateix, ai!, han fet córrer
que teniu un amant afortunat.

ERNESTINA

Oh, prou!, ja podeu ser més ferma que una torre,
les males llengües tot sempre ho han malmenat.

MARIÀ

Es diu que Segimon Rocafiorida...

ERNESTINA

Són ganes de parlar. Segimon? Un amic,
res més.

MARIÀ

Res més? Mireu, ai!, que m'hi va la vida.

ERNESTINA

Res més: com us ho dic.
Em sembla que el meu to no deixa lloc a dubte.

MARIÀ

Oh, que em plau de saber-vos incorrupta!

ERNESTINA

(Fent un esforç per no riure, a part.)

Sí, per corrompre'm tu.
Oh!, una santa no em feu, que estic molt lluny de ser-ho:
no és or tot el que lluu...

MARIÀ

Oh, calleu, que sentint-vos m'adalero!...
Or i platí i argent i pedreries sou.
Qui posseir pogués aquest tresor amable!
Ah!, sou com una flor que ha amorosit el rou.
Sou l'astre, la dolçor, el fènix, l'inefable!

ERNESTINA

Oh!, quanta poesia! És exquisit.
Mai no hauria cregut que, sota aquella fúria,

---

pogués haver-hi un cor tan, tan florit:
les vostres frases fan una cantúria
que encisa l'esperit.

MARIÀ

La tendresa no està barallada amb la força.
Qui toca el tamborí pot tocar el flabiol.
I, si és aspra l'escorça,
és tendre i fi el pinyol.

ERNESTINA

Oh, calleu!

MARIÀ

No, Ernestina, cal que parli:
m'abrusa el foc de la passió!
Al cor que bull i crema, cal donar-li
una mica d'esplai en el dolor.
Deixeu que us digui l'amorosa flama
que temps ha que em consum;
deixeu que us digui que el meu cor us ama,
que sou la meva llum.

ERNESTINA

Oh, prou, no prossegiu!

MARIÀ

Sí, cal que us digui
que vull unir-me a vós
amb un vincle magnífic que ens relligui
per sempre més tots dos.

ERNESTINA

Però vós sou casat.

MARIÀ

Què hi fa?

ERNESTINA

Aquesta és bona!

MARIÀ

Ja cap deure no tinc envers la meva dona:
m'ha traït. El cor lliure, si el voleu,

---

copa vessant d'amor, us ofereixo.
Ernestina, beveu!

ERNESTINA
Creieu-me que tinc set i me'n deleixo.
Però no, no, que mai jo no beuré
en copa on beguí una altra.

MARIÀ
Qui?

ERNESTINA
La vostra muller.

MARIÀ
Però, que no us he dit...?

ERNESTINA
Paraules i paraules.
Aneu a una altra a dir les vostres belles faules.

MARIÀ
M'ofeneu!

ERNESTINA
Més, molt més m'ofeneu vós a mi.
L'amor per ella us cega i us trاسبalsa.

MARIÀ
No us dic...

ERNESTINA
Calleu; deixeu-me dir.
És falsa la paraula que heu dit. I, si no és falsa,
per què el pretès amant escometeu així?
per què tan feroçment la vostra fúria encalça
el pobre Valentí?

MARIÀ
El meu honor no pot...

ERNESTINA
El vostre amor, cal dir.

MARIÀ

És un brètol, un vil, un bútxara, un trapella!

ERNESTINA

Tot això us ho fa dir el vostre amor per ella.

MARIÀ

No estimo sinó a vós! Em desesperareu!
Què puc fer, què puc fer perquè em cregueu?

ERNESTINA

Em sembla molt senzill.

MARIÀ

Ni que fos impossible!

ERNESTINA

Doncs, que envers Valentí no us mostreu irascible.

MARIÀ

Ai las!, què demaneu?

ERNESTINA

No us demano amiatat:
sigueu indiferent. No és tan difícil, vaja!

MARIÀ

Ah, que em ve costa amunt!

ERNESTINA

També us en sabré grat.

MARIÀ

Se m'ha escapat, malhaja!

ERNESTINA

I ara espero que aquí hi regnarà la pau;
que amb tothom, amb tothom!, us mostrareu suau.

MARIÀ

Amb Segimon també?

ERNESTINA

També, i és clar: tornem-hi?

MARIÀ

És que no admetré mai que ell la vinya veremi!

ERNESTINA

No es tracta de veremes ni de vi...

MARIÀ

Vos heu de ser per mi.

ERNESTINA

D'això, ja en parlarem. No us dic no ni us dic sí.

MARIÀ

Però puc recrear alguna esperança?

ERNESTINA

(Donant-li la mà a besar.)

Tampoc no us ho puc dir.

MARIÀ

Oh, que felix que em feu! Quina dolça gaubança!

ERNESTINA

I ara aneu-me a cercar el pobre Valentí.

MARIÀ

Com?

ERNESTINA

I és clar; no voldreu que us cregui ell vencedor, veient que no el cerqueu i que no li feu por...

MARIÀ

És cert. Però, vejam, si fuig només de veure'm. I és rebaixar-me: no, no pot ser, no pot ser!

ERNESTINA

Ah, senyor Marià, què és això? Heu de creure'm, si no...

MARIÀ

Però com ho puc fer?

ERNESTINA

Molt senzill.

MARIÀ
Fugirà.

ERNESTINA
L'enginy us manca.

MARIÀ
Us dic que fugirà.

ERNESTINA
Tal com jo us digui, no.

MARIÀ
Digueu.

ERNESTINA
Primerament, preneu aquesta branca.
Traieu-ne els branquillons. I, amb aquest mocador,
poseu-hi al capdamunt una bandera blanca.

MARIÀ
Ah, mocador exquisit, deliciós perfum,
penyora de l'amor...

ERNESTINA
Voleu fer la bandera?

MARIÀ
(Lligant el mocador.)
Ja està.

ERNESTINA
Alceu-la, doncs: que voleï a la llum.

MARIÀ
Vencedora senyera!
Banderí de l'amor!

ERNESTINA
Estendard de la pau!
Que ara aquí regnin sols la joia i l'harmonia.
Que sigui aqueix hostal com l'arca o com la nau
de la pau, de l'amor i de la poesia.

MARIÀ

Ah, sou un àngel, sou l'iris suau,
el ram de l'olivera!

ERNESTINA

Doncs, sigueu vós coloma missatgera.

MARIÀ

Adéu! Herald d'amor, me'n vaig pel món
a cercar Valentí i a cercar Segimon!

(Surt per l'esquerra.)

ESCENA V

ERNESTINA, *i després* ROSINA, GUIDETA *i* GENÍS

ERNESTINA

Ai, m'ha costat un xic; però és de bona jeia.
M'ha costat de fingir, mentre per dintre reia.
Ha estat un bon moment... Però, un cop ha passat,
és més terrible el xoc que l'aspra realitat.
Mireu que no podré ni una miqueta vèncer!
Sempre hauré de cedir al cor en defallença?
Això ja és massa: prou! No vull recomençar!

*(Surt de l'hostal ROSINA, i tot seguit GENÍS
i GUIDETA amb el ganxet.)*

ROSINA

Senyoreta Ernestina, que no vol esmorzar?

ERNESTINA

No tinc gana. No vull.

ROSINA

Ja ahir no va sopar!
Begui's un got de llet: aquí la llet és bona.
Oh i quina diferència amb la de Barcelona!
Això és llet i no aigua!

GENÍS

D'aigua, no n'hi posem
més que la que ha servit per rentar la galleda.

GUIDETA

Ja ha hagut de ficar el rem!

GENÍS

Calla i no siguis bleada!

ROSINA

Apa, no sigui així!

ERNESTINA

Bé, Rosina: ja vaig.

Ai, que anguniosa estic! No sé pas el que em faig.

(Surten ERNESTINA i ROSINA.)

ESCENA VI

GUIDETA, instal·lada fent ganxet, i GENÍS

GUIDETA

Ja te n'hi pots anar: a mi no em fas cap falta.

GENÍS

La senyoreta avui em sembla ben malalta.

GUIDETA

És la gent de ciutat, que per no res es fon.

GENÍS

Què deu tenir?

GUIDETA

El mateix que el senyor Segimon.

Que no ho veus?

GENÍS

Tu, què saps?

GUIDETA

Les senyes, les

mateixes.

Ulls en blanc i sospirs, parlar a soles i queixes,
no menjar, no dormir, mirar fix davant seu...

GENÍS

Ja és un mal ben estrany! Però ell està més greu.

GUIDETA

Ell? Ella voldràs dir.

GENÍS

Ella ja s'aconsola.

GUIDETA

Què t'empatolles, tu?

GENÍS

Mai no la veuràs sola:
el senyor Valentí, el senyor Marià...

GUIDETA

Fins el senyor Genís, que també hi vol... parlar.

ESCENA VII

HOSTALERA, GUIDETA i GENÍS

HOSTALERA

(De la porta estant.)

Ep, Genís!, què hem de fer? Així és com fas la feina?
Sempre has de fer el treball amb la mateixa eina?
Garlar i res més?

GENÍS

Ja vinc.

HOSTALERA

Si t'ho haig de tornar a dir,
serà amb suc de bastó i a so de cornetí! *(Surt.)*

GENÍS

Adéu, Guideta, adéu: ja veig que no m'estimes.

GUIDETA

Ai, ja t'has despertat? Veig que a la fi t'animes.

GENÍS

Com que em tens oblidat entre tant de senyor!
M'estimes? Què respons?

GUIDETA

Potser sí, potser no.

GENÍS

Guida, que poc m'enyores!

GUIDETA

Com que oblidada em tens entre tantes senyores!
Que m'estimes, tu, a mi?

GENÍS

Potser no, potser sí.

HOSTALERA

(*De dins estant.*)

Genís!

GENÍS

Llamp la partís! Vaig a guardar les vaques. (Surt.)

GUIDETA

Ves, no erris el camí i en trobis de més maques!

ESCENA VIII

GUIDETA, *sola*

(GUIDETA, en restar sola, mira a una banda i altra. Deixa el ganxet i s'aixeca decidida. Travessa l'escena i va a asseure's al balancí.)

GUIDETA

(*Estrafent ERNESTINA.*)

Senyoreta Ernestina...

Oh, que blanca i que fina!

Ai, senyor Segimon! Oh, senyor Valentí!

Uf, senyor Marià! Genís, vine'm aquí!

Oh, no pot ser, no, no; el meu cor no ho comporta.

Ai, quin aire que fa! Tanqueu aquella porta.

Guideta, que ets gentil; qui pogués ser com tu!

Ai, deixeu-me llegir, que no em torbi ningú.

(Obre el llibre que ha deixat Ernestina i comença a llegir confegint a poc a poc, sí·l·laba per sí·l·laba.)

«Aleshores Alfred, prenent-la en els seus braços, va estrènyer-la contra el seu cor. (Noi!) Elena vacil·là un moment; però, de sobte, girant cap a ell la seva cara trasbalsada, va llançar-li els braços al coll i va oferir-li els seus llavis. (Ai, la poca-vergonya!) El món va esborrar-se per als dos amants. La volu, volup, volup-tat. (Què deu ser això?) La volup-tat, la volup-tat...»

ESCENA IV

GUIDETA i SEGIMON

SEGIMON

(Entrant pel costat de GUIDETA)

No llegeixis això, Guideta: no és per tu.

GUIDETA

Ai, quin sotrac, Déu meu! Poc pensava en ningú!

SEGIMON

No t'espantis perxò. D'on has tret aquest llibre?

GUIDETA

L'he trobat al damunt del balancí.

SEGIMON

Encara el teu cor vibra
d'això que acabes de llegir.

GUIDETA

Oh, no ho he entès pas gaire!

SEGIMON

No ho has entès? Doncs, mira, no en tens l'aire.
Però deixem-ho estar. Aquest llibre deu ser...

GUIDETA

Sí, sí, d'ella... de la... senyoreta Ernestina.

SEGIMON

Que llegeix sovint?

GUIDETA

No.

SEGIMON

(*Asseient-se prop de GUIDETA.*)

Que està trista potser?

GUIDETA

Si n'està? Dia i nit, tota sola barrina.

Res no li fa plaer.

I ni riu, ni somriu. I ni dorm i ni menja.

El qui la fa patir per ma fe, que es revenja!

No deu pas tenir cor.

SEGIMON

Nineta, què saps tu?

GUIDETA

No haig pas de menester que m'ho digui ningú:
la culpa sempre és d'ells: això sí que no falla.

SEGIMON

Calla, Guideta, calla.

GUIDETA

De llibres com aquest, no me'n cal pas llegir.

I, en el tros que he llegit, és ell el qui comença:
ell l'abraça primer.

SEGIMON

Ah!, ho has entès, així?

GUIDETA

Ai, això ho diu ben clar! Això, ho he entès, què es pensa?

Ja no sóc una infant. Quants anys es creu que tinc?

Ja en tinc quinze de fets!

SEGIMON

Quinze anys! En tens el dring!

En tens la claredat, la frescor i l'alegria.

Que te les servi el Cel, donzella, nit i dia.

Qui pogués ser com tu!

GUIDETA

Tothom vol ser com jo! Ai, noi, quina mania!

SEGIMON

Que ja t'ho ha dit algú?

GUIDETA

Sí, ella també ho diu.

SEGIMON

Ella?

GUIDETA

La senyoreta...
Enveja diu que em té!

SEGIMON

No et sorprengui, Guideta.

GUIDETA

Ves què em pot envejar, tan bonica com és?
I amb els vestits que té... Ai, Senyor, qui els tingues!
I la serventa diu que canta que enamora.
Ves què em pot envejar una tan gran senyora!
Jo a ella sí que puc.

SEGIMON

No l'envegis de res.

GUIDETA

I per ella tothom, tothom està corprès.

SEGIMON

Tothom?

GUIDETA

Tothom, tothom!

SEGIMON

De qui vols dir-ho? Parla!

GUIDETA

Ai, noi, de tots aquells que volen conquerir-la:
el senyor Valentí, el senyor Marià...
fins en Genís, ja ho veu! I no l'haig d'envejar?

SEGIMON

No, Guideta, tu tens un tresor envejable
més que tots els tresors que dóna el món mudable.

GUIDETA

Un tresor? No ho entenc... No és pas...? Ai!, ho he
oblidat.

(Agafant el llibre.)

Aquí, on hi ha el senyal... No és pas... la voluptat?

SEGIMON

(Rient.)

No, petita, no ho és. Potser que ho serà un dia!
Però no serà pas tan clara ta alegria.
Tu llavors ja seràs com el riu sota el pont;
i ara ets transparent com l'aigua d'una font.

GUIDETA

Una font?

SEGIMON

Sí, una font, molt fesca i regalada,
que brolla clarament al fons de l'enramada.

GUIDETA

Com la de can Bonet?

SEGIMON

Exacte: igual, igual.
Tot ardent i polsós, deixes el camí ral;
i, per 'quell corriol, te'n vas de mica en mica
fins al fons de la vall on l'aigua lleu somica.
El seu murmuri dolç t'invita a reposar.
Tots els ocells del cel s'hi vénen a abeurar:
el tord, la merla, el gaig, la puput i la griva.

GUIDETA

Tots!

*(ERNESTINA surt de l'hostal i s'adona d'ells dos.
Es va acostant.)*

SEGIMON

I el trist vianant, que assedegat hi arriba,
s'hi acosta a poc a poc, s'asseu al seu costat,

---

i la mira lliscar, amb el cor encisat.

(*Ha dit els darrers versos mirant GUIDETA.*)

GUIDETA

I no hi beu?

SEGIMON

No, no hi beu.

GUIDETA

Per què?

SEGIMON

Perquè no gosa.

GUIDETA

Que sí. No ha de gosar? Ara ves quina cosa!

SEGIMON

No, que, al llarg del camí, el seu llavi ha gustat massa golidament...

GUIDETA

El què?

SEGIMON

(*Brandant el cap i com parlant per ell mateix.*)

La voluptat.

ESCENA X

SEGIMON, GUIDETA i ERNESTINA

GUIDETA

Ai!... Ai, li he pres el lloc, senyoreta Ernestina.

ERNESTINA

No, no, ja hi pots restar. No fas cap nosa. Vine.

GUIDETA

No, no, que amb en Genís haig d'anar a pasturar...

ERNESTINA

Tu?

GUIDETA

Les vaques... Adéu! (A part.) Potser que ell ho sabrà.
(Surt.)

ESCENA XI

SEGIMON i ERNESTINA

ERNESTINA

Després d'un glop frescal, una mica de cendra.
Em dol d'haver trencat un idil·li tan tendre;
parlant de fonts i cors, i fins de voluptat...
a una noia innocent.

SEGIMON

Ets tu qui n'hi ha parlat.

ERNESTINA

Jo?

SEGIMON

Deixant-li a l'abast aquest llibre idiota.

ERNESTINA

Jo què anava a pensar? I per què en fas riota?
Perquè m'agrada a mi? Doncs, mira, tant se val.
Què pagaries tu d'escriure'n un d'igual!

SEGIMON

No, de mal gust, en tens! Més valdria no escriure
que fer un tal esperpent bo solament per riure!

ERNESTINA

D'un escriptor com tu el parer tant me fa;
i, si has vingut perxò, ja te'n pots entornar.

SEGIMON

No he pas vingut per tu.

ERNESTINA

És veritat, perdona.
Tu has vingut a admirar una font molt bufona;
a veure-la lliscar, clara i pura com és;
i jo sóc als teus ulls fang i llot i res més.
Jo sóc un toll d'horror, d'engany i de mentida,
que exhala un baf bo per llevar la vida.

SEGIMON

No tant! Ja veus que jo vaig fent, gràcies a Déu.

ERNESTINA

Perquè has sabut fugir a temps de vora meu
i venir a respirar les aures sanitoses
d'aquests boscos de pins, d'alzines i gatoses.

SEGIMON

Tu també, pel que veig, t'hi has afeccionat.

ERNESTINA

Vull reposar-hi un xic, ans de tornar a ciutat.
I encara hi restaré: vull dir, si no et molesto.

SEGIMON

Pots restar-hi, si vols.

ERNESTINA

No és pas per tu que resto.

SEGIMON

Oh, no em passa pel cap.

ERNESTINA

Aquesta solitud
és bona per guarir del mal d'amor perdut.
I, si distreure'm vull, no em manca companyia.
I, si més ne volgués, molta més ne tindria.

SEGIMON

No en dubto, perquè tu, pertot arreu on vas,
fas sorgir adoradors a cada pas.

ERNESTINA

No tant! Don Marià...

SEGIMON

Sí, ja sé que et festeja.

ERNESTINA

És un bon jan cabal que a estones baladreja.
Pel que fa a Valentí, tu ja el coneixes prou
per saber quin company és sempre fresc i nou.
Vulgues que no, el seu goig et pren i et contagia
i et fa sentir l'escalf de la seva alegria.
Sempre tan amatent, sempre de bon humor;
deu ser bo de tenir, d'un home tal, l'amor.

SEGIMON

Tingue'l: no és pas esquiu, ni et costarà pas massa.

ERNESTINA

Oh, no es tracta d'això! De l'amor, n'estic lassa.
Vull uns bons companyons, converses avinents,
i riure a cor què vols, i no enfundar-m'hi gens.
Tu mateix, si en la pau de la teva masia
sents algun cop l'enyor d'un poc de companyia,
sense cap compliment, ja saps que pots venir,
i seràs ben rebut, com mereix un veí.

SEGIMON

Prou, Ernestina, prou! No facis més comèdia!

ERNESTINA

Ai, per l'amor de Déu, tu no facis tragèdia!
Ja en tenim ben bé prou amb la d'abans-d'ahir;
i no en trauríem res, de cridar i discutir.

SEGIMON

D'acord, d'acord... Però tampoc res no hem de treure...

ERNESTINA

Digui el que digui jo, sé que no m'has de creure...

SEGIMON

...de fingir estultament allò que no sentim.

ERNESTINA

...i que, en cada acte meu, no hi veuràs sinó un crim.

SEGIMON

Tu saps que no l'he vist sinó allí on l'haig de veure.

ERNESTINA

On vols veure'l.

SEGIMON

No, no cap mot teu no puc creure.

ERNESTINA

Si t'ho acabo de dir... I que caparrut que ets!

SEGIMON

No són paraules, no, el que ara cal: són fets!

ERNESTINA

(*Apassionada.*)

Quins fets? Proves d'amor? Algun greu sacrifici que pugui apaivagar-te el dubte o el defici?

SEGIMON

Proves ben evidents que aquella nit fatal, entre tu i el marquès, res no hi hagué de mal!

ERNESTINA

Creus que no hi he pensat? Això és el més horrible. Cap testimoni hi ha, i vols un impossible!

SEGIMON

Llavors no en parlem més. I, amb el nostre destí, Ernestina, seguim cadascú el seu camí. Adéu!

ERNESTINA

Oh Segimon!

ESCENA XII

ERNESTINA, VALENTÍ i MARIÀ, *que entren pel fons esquerra, agafats del braç. MARIÀ amb la banderola a la mà.*

VALENTÍ

És una meravella!

MARIÀ

No n'hi ha d'altra en el món de tan fúlgida i bella.

VALENTÍ

Si haig de dir veritat, quan més m'arriba al cor
és cantant la *Lucia*.

MARIÀ

Ah!, no hi estic d'acord.

Em plau: no ho puc negar.. Quan serà que no em plagui?
Amb vós, amic, no cal que el meu secret amagui...
Però em plau més, molt més, fins a torbar-me el seny,
quan Norma, la drúidica, m'esgarrifa i m'estreny.

VALENTÍ

Sou un home de gust, refinat, impecable.

MARIÀ

Pst! Calieu. És aquí. Mireu que és adorable!
Rosa de Jericó!

VALENTÍ

O el lliri de les valls.

MARIÀ

Em sembleu molt corprès. No feu escarafalls.
Però no oblideu mai el nus del nostre pacte.

VALENTÍ

Us deixo lliure el camp: podeu estendre'n acta.
Enriqueta per vós i Ernestina per mi.

MARIÀ

Oh no, ira de Déu!

VALENTÍ

Ai!, al revés vull dir.

Ernestina per vós i Enriqueta per mi.
Ara, que, si voleu... si voleu tornar enrera...

MARIÀ

Ah, no!, el pacte ja és clos...

VALENTÍ

La veig tan encisera!...

MARIÀ

Compte, don Valentí! Compte, no m'exciteu!
O, si no, tornaré a ser aquell monstre que era!

VALENTÍ

Oh, no!, abans que això, totes dues preneu!

MARIÀ

No cal. El pacte és clos i jo no torno enrera.
Ernestina!...

ERNESTINA

Ai, quin surt!

MARIÀ

No us esglaieu així.
Sóc jo, l'herald d'amor, que us porta Valentí.

ERNESTINA

Sou un home excel·lent... Mercès... així m'agrada.
Valentí!

VALENTÍ

Què teniu? Em sembleu trasbalsada.

ERNESTINA

Valentí, Valentí...

MARIÀ

El pacte no oblideu.

ERNESTINA

Valentí, no puc més, estic desesperada!

VALENTÍ

No us ho prengueu així: de tot en sortireu.

ERNESTINA

Mai no l'he vist tan dur com aquesta vegada.
No tornarà mai més!

VALENTÍ

Tornarà, no en dubteu.

ERNESTINA

Sí, si pogués trobar una prova, la prova:
però cerco i no veig cap remei.
Allò que el cor em diu el seny ho desaprova.
Hí ha moments que voldria ser capaç d'un homei.

VALENTÍ

Matar-lo? No, per Déu! En tindrieu recança.

MARIÀ

Jo no sé de què va, però si una venjança...

VALENTÍ

No sigueu tan babau!

MARIÀ

Oh, veureu, jo no sé!

VALENTÍ

És que està recitant un tros d'un nou paper.

MARIÀ

Ah, haver-ho dit! Oidà! Tindrem comèdia gratis.

ERNESTINA

Si no matar-lo a ell, matar-me a mi!

VALENTÍ

(Com si recités.)

No, per l'amor de Déu, Colombina, no et matis:
Viu per amar.

MARIÀ

Molt bé!

VALENTÍ

Sempre et resta Arlequí.
Què pot fer per tornar la joia a la teva ànima?
Pensa, cerca, imagina una gesta magnànima.

MARIÀ

Això m'escau molt més a mi!

VALENTÍ

Una entremaliadura o bé una pirueta.

MARIÀ
Això ja fa per vós!

VALENTÍ
O un somni de poeta.

MARIÀ
Això fa per tots dos!

ERNESTINA
Calleu! Entre tots dos, no deixeu que mediti.
No hi ha sinó un camí.

MARIÀ
Seguim-lo!

VALENTÍ
I tal!

ERNESTINA
Calleu!, o fareu que m'irriti
molt més que no ho estic. Escolteu, Valentí.
Es lliura dintre meu una terrible pugna:
No veig sinó un camí, i em costa i em repugna.
Però no hi ha remei. Per ell tot ho faré!

MARIÀ
Ja torna a fer el paper?

VALENTÍ
I és clar, que no ho veieu?

ERNESTINA
La resta se me'n dóna.
Valentí, amic meu, heu d'anar a Barcelona.

VALENTÍ
A Barcelona? Prou: digueu què hi haig de fer.

ERNESTINA
Hi heu de portar una carta.

MARIÀ
(A part a VALENTÍ.)
Voleu dir, amic meu, que això és en el paper?

VALENTÍ

No; ara és al revés: el paper és en la carta.

MARIÀ

No ho entenc.

VALENTÍ

És igual.

ERNESTINA

No són sinó dos mots.

(S'asseu en el balancí i treu de la bossa paper per escriure.)

Teniu un llapis?

VALENTÍ

Sí: l'escriptor sempre en porta.

ERNESTINA

Ah, si pogués posar, en lloc de mots, sanglots!
Però em cal ésser forta.

MARIÀ

Ja deia jo, veieu? I torneu a ciutat?

VALENTÍ

Espereu que hagi escrit i ho sabrem aleshores.
Sabeu?: «La donna è mobile»²

MARIÀ

I quina veritat?

ERNESTINA

(Per ella mateixa.)

Ell, això, ho llegirà dintre de poques hores.

MARIÀ

Però escolteu, amic: també puc dur-la jo.
Precisament, tinc feina a Barcelona.

VALENTÍ

Encantat, amic meu. Ho dieu de debò?
Restar prop d'ella m'és la més bella corona.

---

² «La donna è mobile» és una ària de l'òpera *Rigoletto* (1851) de Giuseppe Verdi.
[Nota dels curadors]

MARIÀ

Ah, no oblideu el pacte!, què és, això?

VALENTÍ

És sols ocupar el lloc d'aquell qui l'abandona.

MARIÀ

Jo no abandono res: vaig i torno, sabeu?

VALENTÍ

És el mateix que jo faria.

MARIÀ

I, a Barcelona, què fareu?

VALENTÍ

Dur-hi la carta i dir la lletania.

MARIÀ

No, no me'n fio, no: sou un galifardeu!

VALENTÍ

Tal vegada ho dieu per Enriqueta?

Ai, no hi pensava gens! Vós m'hi haveu fet pensar.

I si l'anés a veure una estoneta?

Heu oblidat el pacte que acabem de signar?

MARIÀ

Aneu! Sou el dimoni!

ERNESTINA

Dues ratlles només. Llegiu. Sí, sí, llegiu:

vós, si cal, em seríeu testimoni

que hi diu sols el que hi diu.

VALENTÍ

El marquès de Canfruns! És per a ell la lletra!

I cal que jo us el porti fins aquí!

ERNESTINA

Sí, amic meu, així cal, i m'ho haveu de prometre.

Prometeu-m'ho de veres, Valentí.

VALENTÍ

Us ho prometo, doncs; faré tot el que pugui
fins que el vostre marquès als vostres peus us dugui.

MARIÀ

Jo us acompanyaré: potser caldrà el meu braç.

ERNESTINA

Ah!, sola em deixareu? I en seríeu capaç?
Era per ajudar...

VALENTÍ

Ah, ja ho entenc! És ella!
És la vostra muller! Ja no em resta consol!

MARIÀ

No, no, ja restaré: vós sou la meva estrella,
i un planeta sóc jo, que gira al vostre volt!

VALENTÍ

Ernestina, me'n vaig mentre gira el planeta.

ERNESTINA

Adéu, mercès, amic! (*Abaixant la veu.*) I records a
Enriqueta.

MARIÀ

(*Per a ell mateix.*)

Un altre, un altre encar! I un marquès de debò!
Com si no fóssim prous, només faltava això!

FI DE L'ACTE SEGON

ACTE TERCER

La mateixa decoració. Tarda

ESCENA PRIMERA

GUIDETA i ROSINA

ROSINA

El senyor Segimon, que és un home galant,
venia a visitar-la, així, de tant en tant.
I estaven tots dos sols, plegats, belles estones;
i, parlant tot baixet, molt a prop de les carones,
o, algun llibre llegint, s'agafaven les mans
i restaven quietes, amb els cors sospirants.
Li feia versos ell!, i de vegades ella
cantava per a ell una cançó molt bella.
Ell venia sovint, cada cop més sovint...
I és així com tots dos es van anar entendent.

GUIDETA

I s'estimaven molt?

ROSINA

Era una bogeria.
No et pots imaginar...

GUIDETA

Que ho veies?

ROSINA

Si podia...

GUIDETA

Oh!

ROSINA

No malpensis, ei!, que mai no sento afany
d'espia pel recones o pel forat del pany.
Oj, no en sabia pas! Però aquestes són coses
que els amants de debò...

GUIDETA

Ai, Rosina, com goses?

ROSINA

I que beneita que ets! Parlar d'amor així?
També jo era com tu, abans d'anar a servir.
Però, filla, al poc temps d'estar-se a Barcelona,
una es va espavilant i es va tornant persona.

GUIDETA

I què vols dir que som els que estem a pagès?
Bèsties potser?

ROSINA

No tant!

GUIDETA

Ni gens ni mica, ves!

ROSINA

No t'ofenguis perxò. Vull dir que a Barcelona...

GUIDETA

Ja te n'hi pots tornar a cavall d'una mona,
però no vinguis pas a insultar-nos aquí!

ROSINA

Que susceptible que ets! No t'ho prenguis així!

GUIDETA

Què dius que sóc? Sus... tiple?

ROSINA

No, dona, susceptible.

GUIDETA

I què vols dir?

ROSINA

Vull dir que a tu un no-res et fibla:
de seguida t'ofens. I veus?, ni entens els mots.

GUIDETA

Tu t'hi fas veure molt i potser no els saps tots.

ROSINA

Potser no, potser no: no em tinc pas per tan sàvia.

GUIDETA

Doncs, diria sovint que ja se t'ha mort l'àvia.
Però, a veure si tu saps treure'n l'entrellat
d'un mot que jo et diré?

ROSINA

Digues.

GUIDETA

La voluptat.

ROSINA

La voluptat? Ha, ha!... I d'on l'has tret, Guideta?
Això sí que em fa riure! La voluptat! Pobreta!

GUIDETA

Prou: no gallegis tant, ni te'n riguis de mi.

ROSINA

Però, reina del cel, ja saps el que vol dir?

GUIDETA

I molt millor que tu.

ROSINA

Digues, digues, a veure!

GUIDETA

Digues tu, ja que ho saps.

ROSINA

Si no ho dius, no et puc creure.

GUIDETA

Ni jo a tu.

ROSINA

Si jo ho sé, és perquè jo he llegit.

GUIDETA

Jo també.

ROSINA

Tu, llegir?

GUIDETA

I un llibre gens petit.

ROSINA

Au, doncs: escrivim què és, si en saps tanta de lletra.

GUIDETA

Ai, la guilla, mireu: que en sap, de comprometre!
Jo en sé prou de llegir, però d'escriure no.

ROSINA

Deixem-ho córrer, doncs; que t'ho expliqui un minyó.

GUIDETA

Perquè vegis que ho sé: doncs, mira, és una cosa
que el qui la sent de ferm beure a la font no gosa.
Ja ho veus, si ho sé!

ROSINA

Déu meu! Però qui t'ha enganyat?
Això és la ràbia i no la voluptat!

ESCENA II

GUIDETA, ROSINA, ERNESTINA i MARIÀ

ERNESTINA

No, no puc més; deixeu-me, per favor!

MARIÀ

No, cal que us abruseu al foc del meu amor.
Cal, del meu foll desig, traspasar-vos la flama.
Cal que us rendiu al punt a un cor ardent que us ama.

ERNESTINA

Però deixeu-me almenys un instant de repòs.
Això no és viure.

MARIÀ

Us amo, us amo!

ERNESTINA

Sou atroç!
Dissimuleu, almenys, per aquestes donzelles.

MARIÀ

No puc, no puc, no puc! Que dissimulin elles!

ROSINA

Au, dissimula, tu.

GUIDETA

Què haig de dissimular?

ROSINA

Fes veure que no el veus i que no el sents bramar.

GUIDETA

Aquest sí que és rabiós! *(Entren a l'hostal.)*

ESCENA III

ERNESTINA i MARIÀ

ERNESTINA

Don Marià, escolteu-me.

Si prossegueix així, no us podré suportar.

Sou pitjor que un cadarn o que un atac de reuma.

Sentiu, don Marià?

MARIÀ

Ho sento, i no m'ho crec, i em sembla que somii...
un somni esgarrifós!

ERNESTINA

No cal que el vostre cor s'agiti i es desficiï:

Sigueu calm i tranquil, sigueu dolç i amorós.

Vós m'haveu enganyat.

MARIÀ

Jo enganyar-vos!

ERNESTINA

Sí, vos.

MARIÀ

Oh!, deixeu que protesti, que rebutgi...

ERNESTINA

Deixeu-me a mi que us acusi i us jutgi.
Vós heu estat el llop que, astut, empra la pell
del cabrit candorós o el candorós anyell.

MARIÀ

Jo?

ERNESTINA

Sí, vos, que, submís, abans-d'ahir vinguéreu
a dir-me mots suaus.
Quin altre home éreu
quan amb tots els rivals vau fer les paus!

MARIÀ

I les he mantingudes!

ERNESTINA

Però, en canvi, què heu fet?
En lloc dels mots suaus i frases contingudes,
on llisqués la carícia i el retret,
m'heu perseguit sense descans ni treva,
amb una fúria de desig insà,
dient-me a cada instant: «Heu de ser meva!»
Un cop fins he temut que em volíeu matar.

MARIÀ

No és matar-vos que vull: és el desig que em mata;
i vull matar el desig dant-li el que m'arravata:
vós!

ERNESTINA

Calmeu-vos, amic, que no es tracta d'això.
M'agradeu més, molt més, quan sou gentil i bo.
Torneu a ser-ho, doncs, si voleu conquerir-me,
i no em feu viure així en una eterna alarma.

MARIÀ

Faré un esforç, si cal.

ERNESTINA

Feu-ne dos o molts més.
Però resteu tranquil, i parlem després.
I ara aneu-me a cercar un pom de flors boscanes.

MARIÀ

Us duré les més lleus, flairoses i galanes.
El bosc als vostres peus portaré, si així us plau:
no vull que digueu més que us malmeto la pau! (Surt.)

ESCENA IV

ERNESTINA i HOSTALERA, *que entra mentre MARIÀ diu
les darreres paraules.*

ERNESTINA

Uf! A la fi, Senyor! Quin pes m'he tret de sobre!

HOSTALERA

Us empipa aquesta trompa i us fa viure en sotsobre,
oi?

ERNESTINA

Oh, no me'n parreu! Creieu que no puc més!
Si algú, caritatiu, me'n desempallegués!
Vull silenci i repòs, necessito estar sola,
i tothora em segueix i em combat i em desola!

HOSTALERA

I voldríeu que algú us el tragués del mig?

ERNESTINA

Si ho voldria? Déu meu, no tinc altre desig!
Em cal poder callar, concentrar-me una mica,
ordenar els pensaments.

HOSTALERA

Doncs, descansau, bonica.
Em feu compassió. Potser us puc ajudar.

ERNESTINA

Com us ho agrairé! Què fareu?

HOSTALERA

Festejar.

ERNESTINA

Amb qui?

HOSTALERA
Amb ell.

ERNESTINA
Amb ell?

HOSTALERA
Si no us fa gelosia.

ERNESTINA
Gelosia? Déu meu!, una gran alegria!
Així, tot el que em diu...

HOSTALERA
Ai!, és d'aquells bergants
que no tenen en va dos braços, dues mans.
Mentre amb un braç, robust, una ben fort n'abracen,
per atrapar-ne una altra amb l'altre s'escarrassen.
A vós us diu, manyac, paraules sense fi;
a mi, si el deixés fer... el que em faria a mi!
I a vós també, perxò. No li'n vindria d'una.

ERNESTINA
Oh, que bé, estem salvats! Quina bona fortuna!

HOSTALERA
Què dieu? M'esvereu! Per què el voleu així?

ERNESTINA
Hostalera, per res. Què us heu pensat de mi?
No, el que us prego de cor és que en feu la conquesta,
que l'allunyeu de mi: jo ja faré la resta.

HOSTALERA
(Anant-se'n.)
Doncs, tranquil·la estigueu: per mi no quedarà.

ERNESTINA
És casat, ja ho sabeu?

HOSTALERA
Ai, filla, tant me fa.
Ho faig per ajudâu-us: si no, poc ho faria:
amb un boc com aquest, res, ni a la sagristia!
(Entra a l'hostal.)

ESCENA V

ERNESTINA, *sola*

ERNESTINA

Ai, quin neguit, Senyor! I quina soledat!
No torna Valentí. Què pot haver passat?
És tan fantasiós, tan quimèric poeta,
que ens deu haver oblidat en braços d'Enriqueta.
I Segimon allí, en aquell mas perdut,
complaent-se a endinsar la meva incertitud!

ESCENA VI

ERNESTINA i ROSINA, *amb una safata i una tassa*

ROSINA

Que no vol berenar, senyoreta Ernestina?

ERNESTINA

Ai, deixa'm tu i la llet: que ets pesada, Rosina!

ROSINA

Tant si vol com si no, aquí la té.

ERNESTINA

No vull!

Pren-te-la tu, si vols.

ROSINA

Petricó ben curull:
li faig bona mesura. I feia una bromera!

ERNESTINA

Sempre parlant de llet: sembles una lletera.

ROSINA

No es neguitegi tant. El senyor Valentí...

ERNESTINA

Què? Que ha tornat potser?

ROSINA

No pot trigar a venir.

ERNESTINA

Com ho saps?

ROSINA

Ja n'és temps. I després...

ERNESTINA

Què, Rosina?

ROSINA

Oh, no li ho puc pas dir, senyoreta Ernestina.

ERNESTINA

Ai, perdona!

ROSINA

Veurà...

ERNESTINA

No em diguis res, no cal.

ROSINA

El senyor Valentí... No és que sigui cap mal...
Però abans de marxar... jo estava descuidada,
i, tot dient-me adéu, em va fer una besada.

ERNESTINA

Mira-te'l.

ROSINA

I, a l'instant, me'n va fer una altra.

ERNESTINA

Bé!

ROSINA

Jo ja vaig protestar; però el molt falaguer
(és molt simpàtic, oi?), rient em diu: «Minyona,
la primera ha estat mel i sucre la segona.
Ara vaig, per un jorn, a ciutat; i després
vindré a saber de tu la tercera com és.
Rosina, fins demà.» Així va dir el trapella,
i se'n va anar tot fent com una cantarella.

ERNESTINA

Ja som demà passat.

ROSINA

Perxò no pot trigar.

ERNESTINA

No me'n fio; i tampoc no te n'has de fiar.

ROSINA

Oh, ja sé que és de broma i llarg que es perd de vista!
Però jo també sóc una mica bromista.

ERNESTINA

Doncs, per bromes no estic; i, t'ho puc ben jurar,
d'haver-m'hi confiat ja em comença a recar.
Li he posat a les mans l'esperança darrera:
si el plaga la malmet, jo no sé el que m'espera.

ROSINA

Doncs, hi ha de confiar, que ell és un tabalot,
i un plaga i un tranquil, però és un bon xicot.
Ara, que, si el marquès no es vol deixar convèncer...

ERNESTINA

No ho diguis, que, només de pensar-hi un instant,
sento en el cor ferit una tal defallença,
que em sembla que la mort ja se'm vagi acostant.

ROSINA

Ai, senyoreta, no!; no digui aquestes coses.
Poden haver sortit certs entrebancs i noses.
El senyor Valentí tornarà amb el marquès;
i sóc jo qui li faig un petó, o dos, o tres!

ERNESTINA

Uj, que de pressa vas! Ves, no en perdis el compte!

ROSINA

Ai!, ho faig per vostè, així vindrà més promte.
Oh!, però sento algú que se'n ve pel camí
cantussejant com ell. Sí, és ell!

ERNESTINA

Oh! Valentí!

 ESCENA VII

ERNESTINA, ROSINA i VALENTÍ

VALENTÍ

«Ritorna vincitor»³ (*Cantant.*) Ve-te'm aquí, Ernestina.
 Retorno vencedor. Salut, bella Rosina!

ERNESTINA

I el marquès?

VALENTÍ

El marquès no trigarà a arribar.

ERNESTINA

Però ha vingut amb vós?

VALENTÍ

No, però ja vindrà.

ERNESTINA

Expliqueu-vos. Digueu!

VALENTÍ

És joc de poques taules,
 i no haig de menester gastar gaires paraules.

ROSINA

(*Recollint la tassa de llet i a punt de retirar-se.*)
 Així no es pren la llet?

ERNESTINA

No, dona!

ROSINA

De debò?

ERNESTINA

Oh, que pesada que ets!

---

3 «Ritorna vincitor» és una cèlebre ària de Giussepe Verdi. [Nota dels curadors]

VALENTÍ

Ja me la prendré jo.
Tinc fam i set, i així ho arreglarem tot d'una.
(A Rosina, que li ha presentat la safata, després
de beure's la llet.)

Gràcies, tresor.

ROSINA

De res. No vol pas una engruna?

VALENTÍ

No, ja vindré després a arregar-ne alguna.
(Rosina entra a l'hostal.)

ERNESTINA

Bé, parreu, us ho prego: no puc més.

VALENTÍ

Doncs, tot just arribat a Barcelona,
de dret me'n vaig anar a casa el marquès.
L'home em va fer esperar una bona estona,
però a la fi va rebre'm tot cortès.
«Vós direu», em va dir mostrant-me una poltrona;
i, asseient-m'hi, vaig fer: «Perdó, jo no dic res».
«Com s'entén?», va exclamar. «Doncs, llavors qui
enraona?»
«Una carta que duc per vós, marquès.»
Va prendre, lentament, la vostra carta;
va mirar el sobre i l'escriptura un punt;
i, com qui un pensament boirós aparta,
va passar-se la mà pel seu front cellajunt.

ERNESTINA

Què més?

VALENTÍ

Va estripar el sobre amb una mà insegura;
va desplegar el paper febrosament;
va llegir-lo, i, finida la lectura,
va restar capficat un bon moment.
«Vós l'heu vista? Veniu de vora d'ella?»,
va preguntar a la fi.
I jo, discretament acalant la parpella,

li vaig respondre: «Sí.»
 «I què fa per 'quests llocs llunyans i agrestos?
 Per què el teatre ha abandonat així?»,
 va dir tot fent escarafalls i gestos.
 «No us ho sabria dir.»

ERNESTINA

Molt bé.

VALENTÍ

Oi?, jo no vaig voler-me comprometre.
 Jo ja havia complert portant la vostra lletra.
 I està bé de deixar-lo tot dubtós
 de si era per ell que us consumíeu vós.

ERNESTINA

Sí, sí! Què més?

VALENTÍ

«Em sembla estrany aquest viatge
 i aquest apartament», va insistir, malfiat.
 Semblava temorós d'algun llinatge
 d'engany, de traïció o de malvestat.
 «I està sola?», va fer. «Massa sola.» «M'estranya.»
 «També m'estranya a mi.» «Ningú no l'acompanya?»
 «Una serventa sols.» «I vós, així, què hi feu?»
 «Jo? No res», li vaig dir: «Ja ho heu vist: de correu.»
 «Jove, no plagueu, que el cas no admet facècies:
 de correus en el món, n'hi ha de moltes espècies.»
 «Doncs, jo sóc dels millors», vaig respondre picat,
 «perquè en faig solament per servir l'amistat.
 He trobat lluny del món, tota abatuda i trista,
 una dona gentil, una genial artista.
 M'ha pregat que vinguéu a cercar-vos a vós.
 Tant me fa del lligam que us uneixi tots dos.
 He vingut. Ara vós fareu allò que us digui
 la consciència, l'honor o el sentiment que sigui.»

ERNESTINA

Molt ben dit.

VALENTÍ

Oi que sí?

ERNESTINA
I ell, llavors, què va fer?

VALENTÍ
Com jo ja m'aixequés, es va aixecar també.

ERNESTINA
Bé, però...

VALENTÍ
Ja tots dos, drets, sorruts, cara a cara,
jo vaig dir-li: «Marquès, sereu a temps encara.
Prop d'ella, ara mateix, jo torno: què haig de dir?
Una resposta cal. Vindreu tot d'una?» «Sí.»

ERNESTINA
Ah, Valentí, que bé! Sou un gran diplomàtic!

VALENTÍ
Doncs, malgrat aquest sí, jo ho veia problemàtic.
I perxò, malfiat, vaig estar vigilant
si partia o si no el vostre don Joan.
Tot ahir es va escolar sens senyal de partença.
Ja mil dubtes rebels em torbaven la pensa.
Però al matí he sabut, per un dels seus criats,
que ells i cotxe i cavalls ja eren aparellats.
Encara he estat a temps d'heure la diligència;
i, entre pols i sotracs, morint d'impaciència,
he vingut fins a vós, Ernestina suau,
a besar-vos la mà i a tornar-vos la pau.

ERNESTINA
Me'n vaig, doncs, un moment, a arreglar-me una mica.

VALENTÍ
Ernestina, no cal, que ja esteu prou bonica.

ERNESTINA
No és perxò... Però, ai!, que veig don Marià,
que se'n ve cap aquí amb un bosc a la mà.
Entreteniu-lo. Adéu. Ja us diré una altra estona
tota la gratitud que el meu cor empresona.

(Entra a l'hostal.)

ESCENA VIII

VALENTÍ i MARIÀ, *que duu un ram enorme de branques i flors*

MARIÀ

Ah, senyor Valentí, de retorn, quina joia!

VALENTÍ

Ah, senyor Marià, on us duu aqueixa toia?

MARIÀ

On em duu o on la duc?

VALENTÍ

Ella és qui us porta a vós.

MARIÀ

És l'amor...

VALENTÍ

Oh!, l'amor és qui us porta a tots dos.
I com teniu l'afer? Promet, recula, avança?

MARIÀ

Encara no he vençut; però, en fi, hi ha esperança.
Confesso que m'he errat i he seguit un camí
que no era el més planer per a arribar a la fi.
He cregut que un volcà commouria Ernestina.

VALENTÍ

Un volcà?

MARIÀ

Sí, un volcà, tot foc i lava ardent.

VALENTÍ

I no?

MARIÀ

No, ara li duc aquest ram esplendent.
Ella vol... ella vol una cosa més fina.

VALENTÍ

Les dones són així, sensibles a finors...

MARIÀ

Ah, bútxara!, d'això, en sabeu un niu, vós!
Jo confesso que a mi, ardent, res no m'atura,
i mossego la fruita ans que sigui madura.
I, ara que hi penso, allí a Barcelona, què?

VALENTÍ

A Barcelona, pse! A Barcelona, re!

MARIÀ

I la meva muller? No heu pas vist Enriqueta?

VALENTÍ

Un instant: just el temps...

MARIÀ

De què, senyor poeta?

VALENTÍ

De donar-li records de part vostra.

MARIÀ

I després?

VALENTÍ

O senyor Marià, ja no l'he vista més!

MARIÀ

No l'heu vista, bergant? De vós no m'ho puc creure.

VALENTÍ

Doncs, es va apagar el llum, i ja no la vaig veure.

(Fuig cap a l'hostal.)

MARIÀ

Ira de Déu!

ESCENA IX

MARIÀ, VALENTÍ, HOSTALERA i GUIDETA, que surten de l'hostal.
VALENTÍ es retira i es posa a parlar amb GUIDETA, i durant aquesta
escena entren i surten, passejant i parlant entre ells

HOSTALERA (*barrant el pas a MARIÀ*)

Oh, oh, i quin pom més bonic!
Sou un galant minyó, que contenta que estic!
Haver pensat en mi! N'estic tota cofoia.
En ma vida no he vist una tan bella toia.
A vila, al ball de rams, no n'hi ha pas de millor.
Ah, senyor Marià, que en sou de temptador!

MARIÀ

No, no és res. Pom boscà. Quatre flors i tres branques.

HOSTALERA

Hi ha flors de tots colors: grogues, vermelles, blanques...
Quin treball que us heu pres! Tot per mi, Marià!
Ha fet més aquest ram que un dia de parlar.

MARIÀ

Doncs, valdrà més que calli i parlin les carícies.
Hostalera, el teu cos em promet mil delícies.

HOSTALERA

Però doneu-me el pom.

MARIÀ

Ja us el daria, ja...

HOSTALERA

Amb el pom a les mans no em podeu ni abraçar.

MARIÀ

Sí, però...

HOSTALERA

No és per mi?

MARIÀ

Sí, xamosa, és per tu.
Però, pel nostre goig, no ho diguis a ningú,
que l'amor en secret és molt més abellible.
Té: guarda'l en record de la passió que em fibla.

HOSTALERA

Oh, i que pesa, fill meu! És com un pom reforçat!
Si és així el vostre amor, quin amor tan pesat!
(Va a l'hostal.)

MARIÀ

Guarda'l ben en secret. I, sobretot, silenci!
Ara un altre me'n cal! I cal que recomenci! *(Surt.)*

ESCENA X

VALENTÍ i GUIDETA

VALENTÍ

Veuràs, és molt senzill. Seu aquí un momentet.
Tu has jugat a aquell joc que fa ralet, ralet?

GUIDETA

Sí, «paga un dineret», ja ho crec: moltes vegades!
Però no estic per jocs ni per criaturades.
Això són jocs de nens, i jo ja tinc quinze anys!

VALENTÍ

Això no et dóna dret a venir-me amb reganys.
Vols saber-ho, sí o no? Doncs, fes el que jo et mani.
Si no, plego i me'n vaig, i que algú t'entabani.

GUIDETA

Sí, com m'ha entabonat el senyor Segimon,
que diu que el qui la sent no pot beure a la font...

VALENTÍ

És millor beure vi: un vinet que t'exalti.

GUIDETA

Ara aquí no en tenim.

VALENTÍ

Tant se val: no és que ens falti
Do'm la maneta, vols? Ralet, ralet, ralet...
Què sents?

GUIDETA

Aquí? No res. Quan paga el dineret,
llavors sí que se sent; sota el braç... que fa riure!

VALENTÍ

No, pessigolles, no. Serietat... o somriure.
Veuràs, recomencem. Però fixa-t'hi bé.
Ralet, ralet, ralet... No sents que és dolç?

GUIDETA

Potser...

Una miqueta, sí.

VALENTÍ

Doncs, aquesta miqueta,
ja és una mica mica de voluptat, Guideta.

GUIDETA

I no és res més que això?

VALENTÍ

No, pot ser més. Veuràs.
Do'm la mà un altre cop. Estén així el teu braç.
Veus aquí quin clotet se't fa tan dolç i tendre?
Doncs, si t'hi faig ralet... (*L'hi fa.*) Comences a comprendre?

GUIDETA

Aquí és més dolç... Però...

(*Retira el braç com avergonyida.*)

ESCENA XI

VALENTÍ, GUIDETA i SEGIMON, *que entra precipitadament*

SEGIMON

Valentí, Valentí!...

GUIDETA

Ai!

VALENTÍ

Què passa? Què tens?

SEGIMON

És allà, pel camí.

Va pujant costa amunt!

VALENTÍ

Ah!, molt bé, un carruatge.

SEGIMON

Però, saps de qui és?

VALENTÍ

Prou: d'un noble llinatge.

Del marquès de Canfruns.

SEGIMON

I com ho saps aquí?

VALENTÍ

Ai, perquè jo sé prou que el noble ha de venir!

SEGIMON

Tu ho saps? I com ho saps? Potser Ernestina...

GUIDETA

Vaig a avisar-la, vaig!

(Surt.)

ESCENA XII

SEGIMON i VALENTÍ

SEGIMON

Explica't!

VALENTÍ

Calla i vine!

SEGIMON

No, d'aquí no em mouré: com sap que ella és aquí?

VALENTÍ
Perquè jo he anat a dir-l'hi.

SEGIMON
Valentí!

VALENTÍ
No, si ho he fet per tu, per retornar-te a ella:
ella és qui m'hi ha tramès.

SEGIMON
Em vol engelosir... Quin parany de femella!
Ella amb el seu marquès!

VALENTÍ
No desbarris. No sé ben bé el que ella es proposa;
però estic ben segur que és tota una altra cosa!

ESCENA XIII

VALENTÍ, SEGIMON i ERNESTINA

SEGIMON
Ernestina, què has fet? És ell! Ve-te'l aquí!

ERNESTINA
Ho has volgut, Segimon: no m'acusis a mi.
En el teu frenesí, vas demanar-me proves,
vas demanar-me fets!

SEGIMON
I cap altre no en trobes?

ERNESTINA
Ell és l'únic que sap el que es va esdevenir.
Ell pot dir-t'ho —si vol, com cavaller, complir.

SEGIMON
I, encara, què en trauré, d'invençons i faules?
Jo t'he demanat fets i tu em dones paraules!

ERNESTINA
La vida, Segimon, la vida et donaré,
si així puc rescatar un mal que no vaig fer.

VALENTÍ

Ja és aquí! Deixa'ls sols! Vine amb mi i que s'expliquin.

SEGIMON

(Sarcàstic.)

Sí, que puguin parlar i que amb l'engany trafiquin.

(Surten.)

ESCENA XIV

ERNESTINA i el MARQUÈS, seguit de dos lacais

MARQUÈS

*Després de veure Ernestina i de constatar que està sola,
girant-se cap als lacais.*

Ah!, està bé. Retireu-vos. Si calgués
ja us cridaria. No us allunyeu massa.

*(Avança cap a ERNESTINA, que l'espera
sense mirar-lo.)*

Ernestina... Heus-me aquí. M'heu pregat que
vingués,
i no sé dir el que sento ni el que em passa...

Un mot de vós, i, ja ho veieu,
acudo adalerat a vostra vora.
Em jugo el meu amor a cara o creu,
i oblidó la follia d'aquella hora
que voldria esborrar a qualsevol preu.

ERNESTINA

Marquès, també jo oblidó.
L'agraïment comanda el meu oblit.
Veig, si a prop meu us crido,
que acudiu a la crida tot seguit.
Ja compreneu que una molt forta causa
ha d'impulsar-me perquè us cridi a mi.

MARQUÈS

Calleu, per pietat: feu una pausa;
el dolç instant deixeu-me assaborir.

ERNESTINA
Confesso que després de l'episodi...

MARQUÈS
No en parlem més, voleu?

ERNESTINA
He sentit envers vós repulsió i odi.

MARQUÈS
M'hauran de perseguir sempre i arreu?

ERNESTINA
Sols de vós dependrà.

MARQUÈS
Perquè un home correcte,
com amb vós sempre he estat i com seré,
esdevingui un salvatge, un insurrecte,
ja compreneu...

ERNESTINA
Em costa.

MARQUÈS
A mi també.
Penseu quin doll de passió insensata
degué aleshores arborar el meu seny.
Jo que ningú ni res no desbarata
convertir-me en un home tan ferreny.
Si el meu penediment, si la recança
poden rescatar el mal que us he causat...

ERNESTINA
Poden: no en dubteu gens.

MARQUÈS
Quina esperança!
Se'n dilata el meu cor apesarat.

ERNESTINA
També a mi de sentir-vos i de veure-us
tan penedit i alhora tan distret.
Així veient-vos, gosaria creure-us
capaç de reparar el vostre malfet.

MARQUÈS

N'heu dubtat un moment?

ERNESTINA

Les paraules darreres
d'amenaça i d'escarni, aquella nit...

MARQUÈS

Oblideu-les encara, si grolleres
us van ofendre i no han trobat l'oblit.
D'altres voldria pronunciar-ne encara
que tinguessin la màgica bondat
de fer brollar de la reserva d'ara
la gràcia del perdó i l'amistat.

ERNESTINA

No us seran pas, si les cerqueu de veres,
difícils de trobar en el vostre cor.
Si les diguéssiu, fortes i senceres,
esmenaríeu el terrible tort.

MARQUÈS

Què voleu dir?

ERNESTINA

Marquès, la vostra feta
m'ha causat més de mal del que podeu pensar.
El dol d'aquella nit, l'ofensa, la desfeta,
no són res al costat del dol de l'endemà.

MARQUÈS

No entenc...

ERNESTINA

Vós no ignoreu que hi ha en la meva vida
un amor...

MARQUÈS

Ho sé prou.

ERNESTINA

Un amor sense mida.
Ell ha sabut!

MARQUÈS
Li ho heu dit.

ERNESTINA
No, però sap que els dos
vam passar aquella nit plegats. És horrorós!

MARQUÈS
I, perquè vam estar plegats, ja s'imagina...

ERNESTINA
Imagina el mateix que vau pretendre vós.

MARQUÈS
I vós, què preteneu ara, Ernestina?

ERNESTINA
El que us dictin l'honor i el meu cor angoixós. (Pausa.)

MARQUÈS
Voleu que m'humiliï? Fóra inútil.
Si a vós no us ha cregut, molt menys em creurà a mi.

ERNESTINA
Deixeu de banda tota excusa fútil.
Digueu la veritat i ella farà camí.

MARQUÈS
L'heu dita vós?

ERNESTINA
No encara: en els meus llavis,
podia haver semblat un subterfugi arter.
Tot m'acusava, tot nodria els seus agravis.
Quan vós haureu parlat, llavors jo parlaré.
Si li ho diguéssiu vós, no podrà sinó creure-us:
no abatríeu l'orgull, si no fos veritat;
ni voldríeu tampoc en aquest tràngol veure-us
sols per afavorir un rival detestat.

MARQUÈS
Així el que vós voldríeu, Ernestina...

ERNESTINA

És que amb un noble gest, digne d'un cavaller,
vencent tota rancor malèvola o mesquina,
anéssiu a trobar aquest rival...

MARQUÈS

(Amb continguda ironia.)

Molt bé.

ERNESTINA

I li ho diguéssiu tot.

MARQUÈS

I per això em cridàveu?

Per això acudo a vós, adalerat,
amb la il·lusió que ja potser esguardàveu
amb un ull més clement el meu amor damnat?
I, en lloc d'això, voleu que m'humiliï;
que em rebaixi, submís, davant del vostre amant;
que us acosti a tots dos i que us reconciliï,
i que us torni a l'amor i al plaer delirant?

ERNESTINA

Sols vull que aneu a ell i li digueu, fiable:
«Ernestina no és, com heu cregut, culpable.
Jo la vaig enganyar, arterament malvat,
a pretext d'una festa en bona intimitat.
I, en lloc d'uns quants amics en franca companyia,
no em trobà sinó a mi, i en mi la ferotgia.»
Digueu-li com després del sopar i la conversa,
on encara vau ser l'home de món perfet,
vau començar a assajar la requesta perversa,
escudat en la nit, la llunyària, el secret.
I, veient que ni precés, ni afalacs, ni amenaces
no em feien consentir al desig infernal,
i ni l'or, que és el preu de les vostres bagasses,
vau gosar descendir a la força brutal.

MARQUÈS

Calleu!

ERNESTINA

Digueu-li com, amb les robes desfetes,
panteixant i gement de l'esforç i el patir,

vaig poder resistir vostres ires contretes
i del mascle furor el tèrbol frenesí. (Pausa.)

MARQUÈS
És tot el que haig de dir? Res més no afegiria?

ERNESTINA
Ni cal que digueu tant: molt menys l'ablaniria.

MARQUÈS
Està bé. Jo estic prest al vostre manament.

ERNESTINA
És possible? Excuseu el meu abrondament.

MARQUÈS
Jo aniré al vostre amant, jo parlaré, Ernestina;
jo m'humiliaré en tasca tan mesquina.
Però penseu l'esforç que costa al meu orgull.
Per endavant, el cor n'és d'amargor curull.
A canvi del neguit i la tristesa immensa,
sols una cosa em cal.

ERNESTINA
I què és?

MARQUÈS
La recompensa.
Que el que no ha aconseguit ni l'or ni l'acritud
m'ho atorgui un cop, un cop només, la gratitud.

ERNESTINA
Què goseu demanar?

MARQUÈS
Res més que el que demano.

ERNESTINA
Doncs, ja n'hem parlat prou: que us retireu us mano.

MARQUÈS
Us en podeu desdir! La resposta que em feu...
pot costar-vos molt car!

ERNESTINA
Cap més no en mereixeu!

ESCENA XV

ERNESTINA, MARQUÈS DE CANFRUNS, SEGIMON, *que entra ràpidament.*

SEGIMON

Una altra se'n mereix, i jo me n'encarrego.

MARQUÈS

Ah, vet aquí el parany! L'engany, ve-te'l aquí!

SEGIMON

Fa estona que en silenci el meu furor rosego; però ja s'ha acabat, i us n'heu d'empenedir.

ERNESTINA

Segimon!

MARQUÈS

No em sorprèn la vostra grolleria: tot es pot esperar del qui vilment espia!

SEGIMON

I del qui brutalment les dones escomet?

MARQUÈS

De mi espereu-ho tot. Tot, m'enteneu? Clar i net!

SEGIMON

Allí on batre-us vulgueu, quan vulgueu us espero.

MARQUÈS

Massa al damunt de vós encara em considero.

SEGIMON

El títol de marquès, si per a això el teniu, ja el podeu baratar per un de menys altiu.

MARQUÈS

No em cal baratar res ni abaixar-me a combatre amb escriptors mesquins per dones del teatre. I, si escarment d'algú cercava mai dels mais, per càstig d'insolents ja tinc els meus lacais.

SEGIMON

Cap lacai no és capaç de les vostres vileses,
i no és entre escriptors que les haveu apreses.

MARQUÈS

Anem a pams, minyó: dones i dones hi ha:
les qui dignes en són, jo les sé respectar.

SEGIMON

Doncs, jo us ensenyaré de respectar-ne una
que no ha de menester ni títols ni fortuna...

(Segimon s'abraona damunt del Marquès.)

MARQUÈS

A mi, lacais, a mi!

ESCENA XVI

ERNESTINA, SEGIMON, MARQUÈS, *els dos lacais i després tots els altres personatges. Els dos lacais es llancen sobre SEGIMON.*

ERNESTINA

Ai! Auxili! Socors!

MARQUÈS

Castigueu-me aquest boig! Que pagui els seus furors!

ERNESTINA

Cuiteu! Veniu!

(Entren MARIÀ, VALENTÍ, GENÍS, HOSTALERA, GUIDETA i ROSINA. El primer porta un enorme ram, amb el qual comença a cops contra els lacais que lluiten amb SEGIMON. VALENTÍ subjecta per darrere el MARQUÈS. Tots els altres col·laboren en la lluita en una forma o altra.)

VALENTÍ

(Entrant.)

Què hi ha?

MARIÀ

(Entrant.)

Què? Què és, això?

HOSTALERA
(*Entrant.*)

Què passa?

ERNESTINA
Salveu-lo!

MARIÀ
(*Colpejant.*)
El ram, el ram, el ram fa de bastó!
Ja us faré fugir els dos, un per cada cantó.

MARQUÈS
(*A VALENTÍ.*)
Deixeu-me anar, deixeu-me anar!

VALENTÍ
(*Veient que els lacais fugen.*)
Vés al diable!
(*L'engega amb una empenta i una puntada de peu.*)

SEGIMON
No sense que el meu puny coneguis, miserable!
(*Surten el Marquès i els lacais, empaitats pels altres homes.*)

ESCENA XVII

ERNESTINA, HOSTALERA, GUIDETA i ROSINA

ROSINA
Ai, filla, quin trاسبals!

GUIDETA
Ai, Senyor, quin esglai!

HOSTALERA
(*Per ERNESTINA, mig desmaiada en el balanci.*)
Apa, Guideta, ull viu: no veus que té un desmai?
Vés, porta l'aiguanaf.

ERNESTINA

No, no, deixeu: ja em passa.

Han fugit?

HOSTALERA

Sí. Sentiu? No s'entretenen massa.

GUIDETA

Diuen els picarols que giren cap avall.

ROSINA

Ja poden 'nar rabents amb tant de bon cavall!

GUIDETA

No ha calgut gaire temps per clavar-los a fora.

HOSTALERA

Sort que en aquest moment tots érem a la vora.

GUIDETA

El senyor Marià s'ha comportat molt bé.

HOSTALERA

Ja duia un altre ram. Per qui era, no ho sé.

ERNESTINA

I Segimon, on és?

HOSTALERA

Mireu-vos-el, ja torna.

ESCENA XVIII

ERNESTINA, HOSTALERA, GUIDETA, ROSINA, SEGIMON, MARIÀ,
VALENTÍ i GENÍS

SEGIMON

Ernestina...

ERNESTINA

Amor meu!

(S'abracen.)

MARIÀ

Ah, la victòria ens orna!
Penyora de triomf, us ofreno aquest ram
que m'ha servit molt bé per fer-los fúmer el camp!

ERNESTINA

Oh, de tot cor, creieu-me, us n'estic agraïda.
No ho oblidaré mai, mai de la meva vida!

HOSTALERA

Don Marià...

MARIÀ

(*Vacil·lant.*)
Sí, sí...

HOSTALERA

Veniu? Que sou valent!

MARIÀ

Bah, això no és res!

HOSTALERA

Que no?

MARIÀ

És un joc innocent.

HOSTALERA

Però algun ne sabeu que tal volta no ho fóra.
(*S'allunyen.*)

MARIÀ

Hostalera, calleu: que en sou, de temptadora!

GUIDETA

Vine, vine, Genís: ara deixem-los sols.

GENÍS

Sí, que puguin estar i parlar a cor què vols.
(*S'instal·len a la dreta.*)

ROSINA

(A VALENTÍ, que li té les mans agafades.)
Sí, però trobareu que les mans són rasposes.
No són pas com les mans de les dames flairoses.

VALENTÍ

Les mans massa suaus no acaricien bé:
de tan fines que són, ni les sents gairebé.
Vine amb mi, ja veuràs... Veus? Tothom s'aparella,
i a amagar-se se'n van, parlant-se a cau d'orella.
(S'instal·len al fons esquerra.)

SEGIMON

Sí, Ernestina, perdó: he estat un orb, un boig,
prest per sempre a extingir la llum del nostre goig.

ERNESTINA

Perquè no et turmentés, jo vaig faltar amagant-t'ho;
i ara, en sondar-ne el risc, me'n trasbalso i m'espanto.

SEGIMON

Ja ha finit el trasbals, tota angoixa ha finit:
mira com, dolçament, va penetrant la nit;
i, en els seus plecs suaus, ens torna les primícies
del tresor infinit de les nostres carícies. (Es besen.)

GUIDETA

Genís, que ets ensopit! Fes-me ralet, ralet.
A la mà? No a la mà: aquí, en aquest clotet.
(Signant el seu braç.)

VALENTÍ

Ho veus, que bé que estem? I que ets dolça, Rosina!
Cap altra no he trobat de tan molsuda i fina.

ROSINA

Doncs, si tan fina sóc, ni ho sentirà potser.

VALENTÍ

Doncs, mira, ho sento prou! Sí, sí, ho sento molt bé.

HOSTALERA

Uj, senyor Marià: no vagi tan de pressa!
Mai no hauria cregut que fos tan mala peça!
Sigui més moderat, perquè, si no, me'n vaig.

MARIÀ

Quan l'amor se me'n duu, no sé pas el que em faig!

ERNESTINA

Després d'haver cregut que per sempre et perdia,
encara és més suau la teva companyia.

SEGIMON

És, en la plenitud del cor asserenat,
la calma que, a la fi, segueix la tempestat.
Tot sembla renascut: el bosc, la nit, nosaltres.

ERNESTINA

Com de gaudir-ne és dolç, tots dos, ben lluny dels altres!

SEGIMON

Per llàntia el primer estel ens dóna el seu fulgor.

ERNESTINA

I aqueix hostel perdut és l'hostal de l'amor!

FI

Don Joan

Drama en tres actes i quatre quadres

(1960)

Fitxa de lectura

Autor

FERRAN SOLDEVILA (1894-1971)

Títol

Don Joan (1960)

Edició

Edició de bibliòfil de cent vint exemplars. Il·lustrada amb puntes seques de Grau Sala estampades per Francesc Melich, de Barcelona. Llibre imprès als Tallers Gràfics de Joan Sallent, de Sabadell, «el dia del solstici d'estiu de l'any MCMLX», com queda consignat en el colofó.

Personatges

Don Joan, Don Gonçal, Don Eustaqui, Passarell, Don Jeroni, Don Evarist, Fra Guillem, Ramonet, Gallòfol, Don Agustí, Don Maurici, Don Lluís, Donya Elvira, Donya Adela, Donya Rosalia, Agnesina, Florinda, Joana, Donya Aurora, Donya Estefania, Criats, Espadatxins.

Estrena

Estrenada el 29 d'octubre de 1963, al teatre Romea de Barcelona, per la companyia Catalana Pau Garsaball, dirigida per Pau Garsaball i interpretada per: Pau Garsaball (Don Joan), Llorenç Duran (Don Gonçal), Ferran Velat (Don Eustaqui), Lluís Torner (Passarell), Rafael Anglada (Don Jeroni), Joan Estivill (Don Evarist), Ramon Cuello (Fra Guillem), Josep Maria Miquel (Ramonet), Manuel Arbós (Gallòfol), Carles Janer (Don Agustí), Enric Arredondo (Don Maurici), Manuel March (Don Lluís), Montserrat Carulla (Donya Elvira), Mercè Bruquetas (Donya Adela), Concepció Bardem (Donya Rosalia), Armari Santos (Agnesina), Mercè Oltra (Florinda), Carme Fortuny (Joana), Concepció Llach (Donya Aurora) i Pepeta Gelabert (Donya Estefania).

Gènere

Drama.

Temàtica-sinopsi

Recreació del mite clàssic de Don Joan (de Tirso a Zorrilla, passant per Mozart). En la versió de Soldevila, Don Joan és un home veritablement enamorat de les dones que captiva. Lluny de menysprear-les, sent delit per conèixer-les i recordar-les una a una. Apunyalat per despit per una de les dones que el ronda, finalment se salva de les penes de l'infern gràcies a la invocació insospitada que murmura mentre agonitza.

Espais

L'acció passa a Barcelona o a València durant el regnat de Felip IV de Castella (1621-1665) en diversos indrets: una sala de la casa de Don Eustaqui, pare de Don Joan; el jardí del Palau de Don Eustaqui, l'interior d'un vell cementiri, i el menjador de la casa de Don Joan.

Don Joan

Drama en tres actes i quatre quadres

PREFACI

Conservo, entre els meus papers personals, un quadern escrit a màquina, que duu la meua signatura sota el títol de «Manifestaciones del tipo de Don Juan Tenorio en la Literatura española, Curso de 1910 a 1911». És un treball de classe, de la classe de Literatura espanyola, que constituïa aleshores una de les assignatures del curs comú, introductorí a les Facultats de Dret i de Filosofia i Lletres, i que professava el qui fou el meu mestre Antoni Rubió i Lluch. Haig de veure en aquest treball primerenc un antecedent de l'obra que avui, després d'uns quants anys d'haver-la escrita, em decideixo a publicar? És possible; però haig de dir que, fins a aquesta obra, no he reincidit en el tema. Es desprèn, tanmateix, d'aquell meu treball d'adolescència, una pregunta que no arriba a ésser-hi formulada netament i que m'he formulat altres vegades: Per què els dramaturgs espanyols que han manipulat el tipus de Don Joan, de Tirso de Molina a Zorrilla, han tingut la tendència a fer-ne un brètol, no sols en l'aspecte del seductor, sinó també en els altres aspectes? Cal que l'home més o menys fascinator, que se sent atret irresistiblement per l'atractiu de la feminitat i que s'hi lliura sense fre, sigui indefectiblement un canalla? «Els donjoans que la vida o la meua professió van portar fins a mi» —ha escrit el Doctor

Marañón— «eren persones excel·lents, d'una vanitat teatral i agradable, quan parlaven de les seves aventures; i, per a tota la resta, amics impecables i de singular cordialitat». Malgrat tot, el cas és que els dramaturgs al·ludits ens presenten Don Joan en aquella forma, fins i tot Zorrilla en la primera part del seu drama. Els crítics, de Revilla i de Pi i Margall ençà, han fantasiejat molt sobre el Don Joan de Tirso. El fet és que Tirso, frare mercaderi, no podia de cap manera presentar amb caires simpàtics el famós *burlador* i que tot el que es digui sobre les seves qualitats positives és pura fantasia. Tirso —fra Gabriel Téllez— havia de fer, al contrari, del seu Don Joan, un ésser no sols depravat, sinó avorrible; i ni solament va fer-ne un seductor. En definitiva, cap de les conquestes de Tenorio presentades per Tirso en *El burlador de Sevilla*, no es deu a la seducció —en el sentit d'atracció que captiva— sinó al frau. Dues de les seves conquestes són degudes a la foscor de la cambra, que li permet de fer-se passar pels veritables seductors; i aconsegueix les altres, damunt dues camperoles, jurant-los que es casarà amb elles. La irresistible atracció de l'home i del mascle, alhora carnal i espiritual, que hauria —sembla— de constituir la raó suprema dels seus èxits, no n'és aquí determinant. I el que duu el Don Joan de Tirso, insistentment, a les dones no és l'instint amorós, ni el desig, ni tan sols el plaer, sinó el goig que l'engany de la dona i les seves conseqüències deshonorants per a ella arriben a produir-li. Ell mateix ho declara (acte II, escena VII):

el mayor
gusto que en mí puede haber
es burlar a una mujer
y dejarla sin honor.

Som a l'extrem oposat del Don Joan definit per Ortega y Gasset, que l'imagina com l'home del qual les dones s'enamoren d'un cop i per sempre, i que ell veu encarnat en el vescomte de Chateaubriand. Ortega recorda l'anècdota: el castell de Fervaques; la marquesa de Custine, gairebé septuagenària, en fa els honors a un visitant. En arribar a una cambra on Enric IV, amb el seu coltell de caça, va gravar a la xemeneia un díptic amorós, el visitant exclama: «¿De manera que aquest és el lloc on Chateaubriand era als vostres peus?» «Ah, no, senyor, no; jo als peus de Chateaubriand!», replicava vivament i gairebé ofesa la dama.

Sí: tan allunyat i oposat com sigui al tipus del Don Joan tradicional en el teatre, l'autor d'*Atala* podria ésser una forma de Don Joan. Però el seu contrast amb el que Tirso va crear, ja ens diu que, sota la denominació donjoanesca, hi pot haver una infinitat de formes i, ja no cal dir, de matisos. A mi m'ha plagut, en molts aspectes, contraposar-lo, com a caràcter, al Don Joan tradicional, tot i no haver volgut allunyar-me'n, ans al contrari, en els descabdellament de l'acció, que uneix als episodis pròpiament donjoanescos, els del «convidat de pedra». Però aquests episodis mateixos m'han servit per a continuar aquells, i agermanar-hi l'amor i la mort, i menar fins arran de la fi l'interès obsessionant del protagonista envers les dones. Així al meu Don Joan no li interessa burlar-les, sinó conèixer-les —i uso ací la paraula en el seu doble sentit material i espiritual. Lluny de menysprear-les, en sent l'embriaguesa —i, en aquest sentit, Mozart fóra el qui millor hauria comprès el Don Joan. Lluny d'oblidar-les («Una hora para olvidarlas»), les recorda totes («No, si no m'enteneu: no n'he oblidada cap»). En la multiplicitat de dones que se li han lliurat i que recorda d'una a una, ha trobat, sí, *la dona*, però no indiferenciada, com li és atribuït, sinó sense perdre la seva individualitat. Per això en la lucidesa del seu deliri pre-agònic, davant la corrua d'amades que se li apareixen, el meu Don Joan pot murmurar:

Quantes! Tantes he amat? Totes m'han semblat una!
Una de sola en totes, totes en cadascuna.

Per això encara, en l'angoixa suprema del dolor i de la desesperança, provocats pel contacte cremant del missatger infernal que és el Comanador, la inevitable i final invocació de Don Joan m'ha semblat que no podia ésser sinó una darrera invocació a la feminitat: el crit del fill a la mare i el crit del cavaller a la Mare de Déu: «Santa Maria, val!»

Si tots aquests aspectes de la figura de Don Joan m'atreien per les possibilitats dramàtiques que enclouen, la determinant que va decidir-me a escriure aquesta obra fou una altra: el fet que no existís aleshores en la literatura catalana cap obra que l'hagués presa com a protagonista.¹ Em semblava inadmissible que una figura universal com el Don Joan, acollida en totes les

1 En l'endemig ha tractat el tema el poeta Josep Palau-Fabre.

literatures europees, restés així exclosa de la nostra; i, valgués pel que valgués, mentre altres escriptors no es decidissin a enfrontar-se amb aquesta empresa, vaig decidir d'enfrontar-m'hi jo, àdhuc a risc de fracassar-hi. Cal, però, plantejar-se la qüestió si l'exclusió de Don Joan podia haver estat deguda a alguna incompatibilitat temperamental, a alguna repugnància o a alguna indiferència envers el tipus encarnat per la tradició en el cavaller sevillà. El doctor Marañón ja ha posat en relleu com, un cop eliminat l'anecdòtic, el Don Joan que resta, «l'home fascinator, protagonista etern d'una forma d'amor humà», «lluny de tenir un caràcter originàriament i fonamentalment espanyol», és «una importació exòtica, sense arrels nacionals i sense tradició». Amb tot, el fet és que com a espanyol el veu tothom, a Espanya i fora d'Espanya, i com a espanyol ha estat dut, es pot dir, a totes les escenes del món. El seu andalusisme, però, no fóra obstacle: és prou coneguda la feblesa dels nostres artistes —músics i pintors especialment— pels temes andalusos. Quant als literats, si bé no els ha temptat de fer reviure la figura de Don Joan, un dels nostres autors més excelsos va jutjar-lo prou indulgentment perquè no puguem considerar-lo literàriament incompatible amb la mentalitat o la sensibilitat dels nostres escriptors. «Don Joan era una criatura», va escriure Maragall després d'haver sentit, tocada a quatre mans per dues nenes, «l'ària esbojarrada de l'esbojarrat *Don Joan* de Mozart».

No crec, doncs, en l'existència de cap fonamental incompatibilitat que justifiqui l'allunyament al qual les nostres lletres semblaven haver condemnat la figura del Don Joan. Crec, fins i tot, que, en la galeria de les nostres figures històriques o llegendàries, podem trobar-ne algunes que ofereixen, no precisament —ni cal tampoc— les característiques del Don Joan tradicional, però sí les de fascinació damunt les dones, d'embriaguesa en la seva requesta i la seva possessió, d'impossibilitat de viure sense el constant contacte amb elles, que m'apareixen com l'essència mateixa del personatge mític. I, sense anar més lluny, les trobo en un personatge històric, per a mi tan familiar, com el rei Jaume I el Conqueridor. Ell m'apareix com una de les múltiples encarnacions de Don Joan; i per a ell escrivia ja fa molts anys: «L'amor fou, en la vida del Conqueridor, la passió dominant. S'hi lliurà gairebé des de la infantesa. Enyorances i neguits d'adolescència no existien per a ell. La seva virilitat i la seva edat madura foren un festí d'amor. I a les seves velleses s'hi arrapà desesperadament com

---

al bé més preat de la vida». Això escrivia quan ni remotament pensava en un seu possible parentiu amb el tipus de Don Joan: un Don Joan català, amb característiques catalanes, algunes de les quals podrien ésser: la no incompatibilitat de l'obsessió amorosa amb la realització d'una gran obra; el passatge de l'una a l'altra dona, però pas vertiginós com en el Don Joan tradicional, sinó voluptuosament alentit fins a l'aparició de la sacietat; l'autèntic enamorament respecte a cadascuna de les successives i nombroses amades; l'interès perdurable envers les amades pretèrites. M'apresso a dir que no és ben bé aquest el tipus de Don Joan que he presentat, però que no és tampoc el que la tradició consagrava; motius pels quals m'he permès de col·locar lliurement l'acció en terres catalanes, a la Barcelona o a la València siscentistes; d'anomenar el personatge «Don Joan» i no «Don Juan», com respectuosament l'anomenen els autors estrangers; de fer del Comanador un comanador de Montesa, i de dotar el protagonista d'una certa ironia envers el seu propi donjoanisme. M'he complagut també a donar un germà a Don Joan i a contraposar-l'hi: un germà en el qual l'exaltació familiar ha derivat cap al misticisme.

Què haurà sortit de tot plegat? Ho deixo al judici del lector —o de l'espectador, si tant és que un dia aquesta obra arriba a representar-se. Mentrestant, em complau d'acollir-me al judici de dues dames, assistents a una lectura privada del meu *Don Joan*; dues dames per a mi fins aleshores inconegudes, les quals, un cop la lectura finida, van acostar-se'm i van dir-me gentilment: «Aquí té dues enamorades del seu Don Joan. Li agraim que ens hagí permès d'estimar-lo».

Ferran Soldevila

PERSONATGES

DON JOAN

DON GONÇAL, comanador de MONTESA.

DON EUSTAQUI, pare de DON JOAN.

PASSARELL, criat de DON JOAN.

DON JERONI, oncle de DON JOAN.

DON EVARIST, oncle de DON JOAN.

FRA GUILLEM, germà de DON JOAN.

RAMONET, criat de DON EUSTAQUI.

GALLÒFOL, criat de DON EUSTAQUI.

DON AGUSTÍ, amic de DON JOAN.

DON MAURICI, amic de DON JOAN.

[DON LLUÍS]

DONYA ELVIRA, 18 anys.

DONYA ADELA, 24 anys.

DONYA ROSALIA, 50 anys.

AGNESINA, 15 anys.

FLORINDA, 20 anys.

JOANA, 18 anys.

DONYA AURORA, 23 anys.

DONYA ESTEFANIA, acompanyant de DONYA ELVIRA.

CRATS, Espadatxins.

Època de l'acció, el regnat de Felip IV d'Espanya.

ACTE PRIMER

Sala de la casa del pare de DON JOAN. Al fons galeria vidrada, que dóna a un jardí i fa com una ala a la part dreta, per on es veuen venir o allunyar-se alguns dels personatges. Mobles luxosos. Un divan a la dreta de l'espectador.

Comença a clarejar.

ESCENA I

GALLÒFOL i RAMONET, l'un amb l'escombra a la mà i l'altre amb uns espolsadors.

GALLÒFOL

Avui sí que he pensat que la nit no finia.

Ah, quin consol que duu la llum del dia!

Quina nit! Quina nit! Quina nit!

RAMONET

Quina nit!

GALLÒFOL

Tu? Pots dir! Com un soc tot el temps has dormit.

RAMONET

Com un soc?

GALLÒFOL

Com un soc que ronqués.

RAMONET

Malviatge!

GALLÒFOL

Et penses ser molt fi, i no ets sinó un salvatge.

RAMONET

Quan escolto amatent, no m'escapa ni un so.
A vejam si has sentit tot el que he sentit jo.

GALLÒFOL

A vejam.

RAMONET
Doncs veuràs. Quan han tocat les dotze...

GALLÒFOL
Roncaves!

RAMONET
Deixa'm dir. He sentit... saps?...

GALLÒFOL
Esbotza!

RAMONET
Com un guinyol!...

GALLÒFOL
Un gos.

RAMONET
...De porta que s'obris.

GALLÒFOL
I després?

RAMONET
He sentit un lleu fregadís...
de peu descalç lliscant pel trespol, passa a passa.

GALLÒFOL
Voto a!... Ramonet! Això ja és massa.
Somniaves, talòs. O, per ventura, et creus
que el qui avança en la nit va arrossegant els peus?
I que els va fent lliscar com qui passa el filferro?

RAMONET
Això és el que he sentit, i creu-me que no m'erro...
Les passes han sortit...

GALLÒFOL
D'on han sortit, bergant?

RAMONET
De la cambra de don Joan!

GALLÒFOL
I han anat?

RAMONET
Han anat, han anat, dreta via,
a la cambra de donya Rosalia.

GALLÒFOL
Fuig! Vés!

RAMONET
Tal com t'ho dic.

GALLÒFOL
Del que tu dius, me'n ric.
Et creus don Joan així la nit perdria
amb un tal monument com donya Rosalia?

RAMONET
Jo et flic, jo la tingués.

GALLÒFOL
I tu, que ets don Joan?
La finor de finors ell sempre va cercant.
Per'xò, jo t'ho diré: les passes, amb cautela,
a la cambra han anat...

RAMONET
De qui?

GALLÒFOL
De donya Adela.

RAMONET
Ha, ha! Ja deia jo! Ja veurem qui ha dormit!
Això ha estat a la una, presumit!
A les dotze, la donya Rosalia;
donya Adela, a la una, tota púdica i pia;
i cap allà a les tres...

GALLÒFOL
A aquesta hora, no res.

RAMONET
Doncs, potser a quarts de quatre.

GALLÒFOL

Dormies com un soc en el teu catre.
Jo et diré com ha anat. De tota la funció
el darrer acte ha estat, sense dubte, el millor.
A les dues, m'entens? Això ha estat a les dues:
boges com elles són, arborades, mig nues...

RAMONET

Com ho saps?

GALLÒFOL

Se suposa, beneitó.

RAMONET

Però qui?

GALLÒFOL

La Pepeta i la Rosó.

RAMONET

Ira de Déu! Què dius?

GALLÒFOL

Què et passa?

RAMONET

La Pepeta!

GALLÒFOL

I bé, què?

RAMONET

No, no res: jo que li faig l'aleta!

GALLÒFOL

Tu vés fent: mentrestant,
altra cosa li ha fet el don Joan.

RAMONET

Llamp de Déu me partís! N'hi ha fins per matar-se!
Que així m'hagi enganyat aquesta garsa!

GALLÒFOL

Calma't, no n'hi ha per tant!

RAMONET

No n'hi ha prou de passar la nit sol com una ostra,
tot sentint el vaivé de l'amor dalt del sostre,
que encara has de saber que és amb...

GALLÒFOL

Calla, bergant:
que t'ho expliqui el criat del propi don Joan.

ESCENA II

GALLÒFOL, RAMONET, PASSARELL. *S'ha anat fent de dia*

PASSARELL

Bon dia, gent tranquil·la i gent sortosa!

GALLÒFOL

Sí, molt.

RAMONET

Com hi ha món!

PASSARELL

Què us passa? Us ha picat cap mosca verinosa?
Algú us ha pertorbat el son pregon?

RAMONET

No, si et sembla, ningú.

GALLÒFOL

Ningú sinó el teu amo.
Amunt i avall, avall i amunt, tota la nit.

PASSARELL

No me'n parreu: bé prou que me n'exclamo.
Però vosaltres, què? Ben tranquil·lets al llit.
Jo, en canvi...

GALLÒFOL

Què? Què has fet?

PASSARELL

Com una ànima en pena,
prenent la fresca i la serena,
amunt i avall tota la nit.

GALLÒFOL

Serà perquè has volgut, que ets tabalot de mena.

RAMONET

Qui te'n privava d'estar al llit?

PASSARELL

El meu amo, ves qui!

GALLÒFOL

Aquesta sí que és bona!

Mentre tu pels carrers deus haver estat rondant...

RAMONET

Ell anava passant de l'una a l'altra dona.

PASSARELL

Home, no dic pas tant.

RAMONET

Que no? De primer ha estat donya Rosalia.

PASSARELL

Que s'empatolla aquest?

GALLÒFOL

Donya Adela després.

PASSARELL

Bufa!

GALLÒFOL

I per completar tan gran orgia...

RAMONET

La Pepa i la Rosó alhora, què vols més?

PASSARELL

Però, què us ha passat? Això és la bogeria
que us ha entrat al cervell mentre el casal dormia.

RAMONET

Dormir?

GALLÒFOL
Aquí han estat desperts tots els cervells.

RAMONET
No han dormit sinó els vells.

GALLÒFOL
Aquells, precisament, que haurien d'estar alerta,
vigilant per l'honor del casal, m'has entès?

RAMONET
Jo he estat temptat d'anar i cridar al vell: —«Desperta,
el teu fill mitja casa ja ha malmès!»

PASSARELL
Prou! Sembleu un parell de lloques esverades.
Heu begut de valent aquesta nit.

GALLÒFOL
Ni una gota.

RAMONET
Ni un got.

PASSARELL
Doncs, haveu somniades
totes les nicieses que haveu dit.

GALLÒFOL
Sí, sí, ara defensa'l.

RAMONET
Dissimula!

PASSARELL
No defenso ningú, ni em cal dissimular.
Don Joan malifetes acumula;
però el món li'n retreu el triple que no en fa.
I perquè ho sapiguen (i us ho llançaré al rostre,
xerraires que engeguen pel descosit),
don Joan no ha restat sota aquest sostre
ni un sol instant, aquesta nit.

GALLÒFOL
Què dius?

RAMONET
Què dius?

PASSARELL
El que heu sentit.
Que ha estat amb dona, no seré qui ho negui.
És el seu tarannà i el seu delit.
Però que la claror del dia em cegui
si ha estat amb cap de les que heu dit.
Podria dir-ne el nom, però me'l callo —entesos?—
que no sóc com vosaltres, escorpins,
que amb quatre mots grollers deixeu malmesos
l'honor i el nom de dones honestes d'aquí dins.

GALLÒFOL
Bé, tu galleges molt, però tenim orelles.

PASSARELL
Orelles d'ase deuran ser.

GALLÒFOL
Et creus, perquè amb ton amo t'aparelles,
que tot el que tu dius ja ens ha de semblar bé?
Ens calen proves, saps?, i proves de les bones.
Ha estat fora d'aquí? Doncs, prova-ho.

RAMONET
Té raó.

GALLÒFOL
No ha estat amb les d'aquí? Dignes amb quines dones.
Llavors potser et creuré; però, mentrestant, no.

RAMONET
Trobo que té raó.

PASSARELL
És molt senzill. Veureu. Jo dic que és fora,
i vosaltres dieu: no s'ha mogut d'aquí.
Doncs, entrem a la cambra, i així sabrem alhora
si hi ha jagut o no.

GALLÒFOL
Molt ben pensat.

RAMONET

Sí, sí.

PASSARELL

Però, què ens hi juguem?

GALLÒFOL

Una ampolla de vi.

PASSARELL

De quin?

GALLÒFOL

Del del celler dels amos, no cal dir.

RAMONET

Ep, silenci! Ve donya Rosalia.

(Els tres criats s'arregleren.)

ESCENA III

PASSARELL, GALLÒFOL, RAMONET i DONYA ROSALIA

ROSALIA

Encara no enllestiu? Bé comencem el dia!
Xerrar i sempre xerrar: és un viure ben dolç.
Així escombreu, així traieu la pols?

GALLÒFOL

(A RAMONET.)

I encara sostindràs que ha rebut la visita.

ROSALIA

Ara, aneu: don Eustaqui us necessita.

GALLÒFOL

(A RAMONET, tot anant-se'n):

No estaria de tan mal humor.

RAMONET

Poden ser coses de l'amor.

ROSALIA
(A PASSARELL.)

I tu, desapareix, que no et vull veure.
Entre el teu amo i tu, foc pels queixals feu treure.

PASSARELL
Que us els conservi Déu: és senyal que en teniu.

ROSALIA
Per mossegar si cal, que tinc el geni viu.
(*Mentre surten els tres criats, entra AGNESINA.*)

ESCENA IV

DONYA ROSALIA i AGNESINA

AGNESINA
Bon dia tingui, donya Rosalia.

ROSALIA
(*Secament.*)
Agnesina, bon dia.

AGNESINA
Que està de mal humor? No ha descansat potser?

ROSALIA
He descansat molt bé.

AGNESINA
Anit no feia bona cara.
Semblava que tingués... No sé, una cosa rara.

ROSALIA
Doncs, no tenia res, absolutament res.

AGNESINA
Potser algun neguit.

ROSALIA
T'he dit re. M'has entès?

AGNESINA
Tal vegada una mica de migranya?

ROSALIA
Oh, quan fica la banya!

AGNESINA
La banya? Quina banya?

ROSALIA
La banya en un forat!

AGNESINA
Quin forat?

ROSALIA
Agnesina! Has acabat?
Ets bleada o ho fas veure?
Ficar la banya en un forat
és insistir com fas, sense voler-me creure.
T'he dit que no tinc res, que no tinc res, m'entens?
I tu, cop d'insistir en els teus penjaments!
Que si no he descansat, que si faig mala cara,
que si semblo una cosa rara...

AGNESINA
No, jo no he dit sinó...

ROSALIA
Que tinc algun neguit...

AGNESINA
Això sí que ho he dit.

ROSALIA
Doncs, no en tinc cap, ni un, ni mig... T'estranyes?

AGNESINA
No, jo no: tot serà com vol Vostra mercè.

ROSALIA
I sempre ha d'ésse' així... I les teves companyes?

AGNESINA
No sé.

ROSALIA
On s'han ficat?

AGNESINA
No sé. Jo no sé re.

ROSALIA
Alguna cosa hi ha: t'ho conec de seguida
per la manera hipòcrita com abaixes el nas.

AGNESINA
(Alçant-lo):
Si no l'abaixo, no.

ROSALIA
No diguis cap mentida.
Respon.

AGNESINA
No m'ho preguntí, perquè jo no ho sé pas.

ROSALIA
No ho saps? Ara ho veurem. Per què no ets amb elles?

AGNESINA
Perquè no m'han deixat.

ROSALIA
No t'han deixat? Per què?

AGNESINA
Perquè han dit que les nanes petarrelles
en aquests jocs no hi tenen a fer re.

ROSALIA
Ah, molt bé! Prosseguim. I quins jocs? Pot saber-se?

AGNESINA
No, no pot. Oh no, no! Elles ja s'ho sabran.

ROSALIA
Ho saps. No parlaràs? No parlaràs, perversa?

AGNESINA
Jo només he sentit...

ROSALIA
Què?

AGNESINA
Res... de don Joan.

ROSALIA
Don Joan! Què? On és?

AGNESINA
Potser a la seva cambra.

ROSALIA
No, no hi és.

AGNESINA
Com ho sap?

ROSALIA
M'ho ha dit... el seu criat.

AGNESINA
I, és cert, com van dient, que és perfumada d'ambre?

ROSALIA
Jo què sé... Aquest home el seny us ha girat!
Vaig a veure què fan, que em temo un disbarat.

*(En aquest moment se senten animades veus
femenines que s'acosten i que callen sobtadament.)*

ESCENA V

DONYA ROSALIA, AGNESINA, DONYA ADELA, FLORINDA i JOANA

ROSALIA
Ja sou aquí? Molt bé. Què és aquesta gatzara?

FLORINDA
Una mica de ganes de riure.

JOANA
Re, no re.

ROSALIA
Doncs, vull serietat, ja ho sabeu. I més ara,
que el llop és dins la pleta.

JOANA

El llop?

FLORINDA

El llop? Per què?

AGNESINA

El llop és don Joan.

ROSALIA

Tu, calla!

JOANA

No, si és fora.

FLORINDA

Ha estat fora el casal tota la santa nit.

ROSALIA

Com ho sabeu? Que és cas! Li heu estat a la vora?
Els seus passos nocturns tal vegada heu seguit?
No? Doncs, com ho sabeu? Vejam, que alguna parli.
Penseu que a aquesta vella podreu l'ou amagar-li?
Donya Florinda!

FLORINDA

Jo...

ROSALIA

Donya Joana!

JOANA

Sí...

ho hem sentit... com dir-ho? Ho hem sentit a dir.

FLORINDA

En Passarell, el seu criat...

JOANA

Sí, sí..., exacte.

ROSALIA

Sí, les dues comares ho han arreglat a l'acte.

FLORINDA

Oh, donya Rosalia, ha estat en Passarell.

AGNESINA

Oh, i la Vostra mercè ho sap també per ell.

ROSALIA

Jo?

AGNESINA

Sí, si m'ho ha dit.

ROSALIA

Ja ni me'n recordava.

Amb tot aquest tragí la memòria s'esbrava.
Donya Adela!

ADELA

Digueu.

ROSALIA

M'estranya, en veritat,
que en tot aquest garbuix hàgiu participat.

ADELA

Permeteu-me, no sé...

ROSALIA

Jo no sé què me'n pensi
de la vostra actitud i del vostre silenci.

ADELA

Penseu-ne el que vulgueu; però jo us sabré dir
que, si hi he intervingut, no ho he pas fet per mi;
sinó per evitar que aquestes bergantelles
no fessin algun pas impropri de donzelles.
Això pel tripijoc que porten entre mans.
Ara, per don Joan i tots els dons Joans,
en el que em concerneix, no cal que us preocupi,
que ell en mi trobarà qui les v'ritats li escupi!

AGNESINA

Oh!

JOANA

Pobre don Joan!

FLORINDA
Quines coses de dir!

AGNESINA
I tan simpàtic que és!

ROSALIA
Ordre!

ADELA
No, si és així.
Heu-les aquí a punt totes pel sacrifici,
víctimes anhelants que cerquen el suplici.

AGNESINA
Quin suplici? Jo no.

FLORINDA
Jo tampoc.

JOANA
Jo tampoc.

ADELA
Papallones ardents que es deleixen pel foc.

FLORINDA
(A JOANA.)
Veus? Això potser sí.

ADELA
Totes, de la més tendra
a la qui en els cabells ja pentina la cendra,
(*moviment de DONYA ROSALIA*)
de la infant a la vella, de la vella a l'infant,
totes, si ell les vol, són per a don Joan.
Per cambres i cambrons, totes, totes són seves,
abans que hagi aixecat les baldes i les lleves.
Vergonya en sento, sí! No hi ha dones al món
capaces de venjar, dignament, tant d'afront?
A mi se m'adrecés! Sabria el que és fermesa.
No hi valdria ardiment, súplica ni escomesa;
i arrogant davant meu o pregant als meus peus,

no rebria de mi, sinó insults i menyspreus.

ROSALIA

Tot això està molt bé i pot servir d'exemple.
Paraules dignes són de la trona i del temple.

Vosaltres tres graveu-les en el cor,
si pot ser amb lletres d'or.

(Prenent DONYA ADELA a part)

I vós, em permetreu que un bon consell us doni?

Em dol que don Joan tant us apassioni.

Sí, sí, ja és per a vós com una obsessió.

Vigileu, vigileu aquesta passió.

A vegades l'amor pren la forma de l'odi.

Les històries n'han dut més d'un trist episodi.

ADELA

Obren potser millor les qui, oblidant els anys,

el volen seduir amb desuets paranys?

No escau a la virtut un posat inflexible?

ROSALIA

D'escaure-li, li escau. Però la qui és flexible...

ADELA

Cedeix flexiblement.

ROSALIA

I l'altra, saps què fa?

De tant enrigidir-se, ve que es trenca, i ja està.

Cap extrem no és bo, Déu ens sigui a la vora...

Filosa i fus esperen...

(Se sent acostar-se la veu de don Joan, que taral·leja, de dins estant, una cançó.)

AGNESINA

Don Joan!

ROSALIA

Totes fora!

(Surten totes precipitadament, menys

AGNESINA, que s'endarrereix.)

ESCENA VI

DON JOAN i AGNESINA.
Entren els primers raigs de sol.

JOAN

Quin espaordiment! Quina dispersió!
Tota sola has restat, dolça Agnesina.
És que a tu no et faig por?
No et fa por don Joan, oh delicada nina?

AGNESINA

Una mica de por, don Joan, potser sí.
Però no tant com per fugir.

JOAN

Les altres han fugit: la por les guia.

AGNESINA

No és pas la por: és donya Rosalia!

JOAN

I tu, doncs, no la tems?

AGNESINA

Ai, li he perdut la por ja fa molt temps!

JOAN

Fa temps que ets a la casa del meu pare?

AGNESINA

Un any farà aviat. (*Sentint DON JOAN més a la vora.*)
Però me n'haig d'anar.

JOAN

Si te'n vas, pensaré que és que la tems encara,
o bé que em tems a mi. I ben greu que em sabrà.

AGNESINA

Sí, greu! Penseu que us crec?

JOAN

Si no em creus, qui em creurà?

AGNESINA
Ningú.

JOAN
Ningú?

AGNESINA
Ningú. Teniu molt mala fama.
Diuen que sou dolent,
i que ai! de la mesquina que de tot cor us ama.

JOAN
Qui ho diu?

AGNESINA
Ho diu la gent.

JOAN
I ho creus?

AGNESINA
Així, així.

JOAN
Què més diuen?

AGNESINA
Doncs, diuen
que sou dels qui de Déu i de la mort es riuen.

JOAN
I tu ho creus?

AGNESINA
No, no ho crec.

JOAN
Per què?

AGNESINA
No en feu la cara.

JOAN
I què diuen encara?

AGNESINA
Diuen que sou valent; que, amb l'espasa a la mà,
qui us pugui vènce' en tot el món no hi ha.

JOAN

I tu ho creus?

AGNESINA

Això sí!

JOAN

Doncs, és mentida.

AGNESINA

I ho és també aquesta altra que he sentida?
«De la infant a la vella, de la vella a la infant,
totes, si ell les vol, són per a don Joan.»

JOAN

No està mal. D'on ho has tret?

AGNESINA

Ho he sentit, que ja ho canten!

JOAN

I tu ho creus?

AGNESINA

No, jo no.

Si moltes cap a vós sospiren i es decanten,
n'hi ha que sols per vós senten avorrició.
Aquí mateix n'hi ha que no podríeu heure.
I a fe que és ben galant i que fa de bell veure.

JOAN

Ho dius per tu?

AGNESINA

Oh, no! Jo d'això res no en sé.

Quan sigui un xic més gran, potser ho sabré.

JOAN

Si no ets tu, qui és? Digues.

AGNESINA

Oh no, no ho puc pas dir!

JOAN

De les teves amigues?

Les donzelles ben bé sou quatre o cinc...
És donya Rosalia, si ja ho tinc!

AGNESINA
Aquesta és vostra. I com l'haveu encesa!

JOAN
Si m'ho dius, et diré fada i princesa.

AGNESINA
I, què en treuré de noms de tanta resplendor?

JOAN
Doncs, et faré un petó.

AGNESINA
Prou us en guardareu... Ave Maria!
De cap manera així no us ho diria.

JOAN
No, no, no te'l faré. Jo em creia... Ja ho pots dir.

AGNESINA
Doncs, és... Endevineu-ho.

JOAN
Si ho endevino?

AGNESINA
Sí.

ESCENA VII

DON JOAN, AGNESINA i DONYA ADELA

ADELA
Agnesina, de part de donya Rosalia,
que entreu seguidament, sense perdre un instant.

JOAN
Donya Adela, bon dia.

ADELA
(Secament.)
Bon dia, don Joan. (Surt.)

ESCENA VIII

DON JOAN i AGNESINA

JOAN

És ella, no m'ho neguis, oi, princesa?

AGNESINA

És ella; no us ho nego.

JOAN

Me'n faig creus!

I ha dit?

AGNESINA

Que no hi valdrà súplica ni escomesa,
i que no en rebreu mai sinó insults i menyspreus.

JOAN

Ni que em vegi rendit?

AGNESINA

Ni que us vegi als seus peus.

JOAN

(Allunyant-se.)

Me'n vaig, doncs, que ja veig que no tinc res a fer-hi.

AGNESINA

Ai! tan prest don Joan es dóna per vençut?

JOAN

No voldràs que per ella em desesperi?

AGNESINA

N'heu volgut saber el nom... Ja l'heu sabut.

JOAN

Val més així.

AGNESINA

No sé si hauré fet bé de dir-ho.

JOAN

I és clar que hauràs fet bé; així indemne em retiro.
 (Acostant-se-li.) I creu que t'ho agraeixo de debò.
 La prova: té. (Li besa la galta.) I adéu!

(Surt pel fons dreta.)

AGNESINA

(Resta palplantada, en silenci):

Don Joan!... A mi! Oh!

(Surt precipitadament.)

ESCENA IX

DON JOAN i PASSARELL, que entren per on ha sortit DON JOAN.

PASSARELL

Què voleu que us digui o què voleu que hi faci,
 senyor, si el vostre pare ho ha disposat així?

JOAN

És en va, està ben vist, que m'escarrassi
 per dormir una miqueta aquest matí.

PASSARELL

Ell ordre m'ha donat que l'espereu aquí.

JOAN

No saps què vol?

PASSARELL

No sé; però la seva cara
 era de prunes agres, amb perdó.
 Les feu massa seguides, i es prepara
 segurament, un gran sermó.

JOAN

No em manca sinó això, amb la son que tragino.
 Deixa'm, que aquest divan
 acollirà benigne, m'imagino,
 el son de don Joan. (S'instal·la al divan.)

PASSARELL

Cap a la meva cambra m'encamino,
que el son us sigui lleu.
I ara, Passarellet, pensa en el teu. (Surt.)

ESCENA X

DON JOAN i DONYA ADELA

JOAN

(*Obrint els ulls, sense moure's del divan.*)
Ah, sou vós? Perdoneu.

ADELA

No, no us cal cap excusa.
Dormiu, esteu rendit.

JOAN

Algún cop en el món ve que s'abusa.
Donya Adela, excuseu-me: bona nit.

(*Es gira a dormir.*)

(*Gest de despit de DONYA ADELA. Va cap al fons.*
Torna. Esguarda DON JOAN adormit.)

ADELA

Sí, vet aquí la causa
de tanta passió i de perdició.
Igual que un innocent respira amb pausa,
dorm amb un fàcil abandó.
Mentrestant, tot de víctimes desfetes
ploren pel món la seva iniquitat,
i d'altres es preparen, inquietes,
a caure: sorda lluita, fosc combat.
Vet-el aquí, les qui cerqueu venjança:
a la vostra mercè jau indefens.
Cop de punyal, espasa o llança:
ara la mà més delicada el venç.
Però cap no voldrà: totes adoren
el seu tirà i el seu botxí;
totes el seu amor cerquen o enyoren;
cap no en voldrà ni el càstig ni la fi.

Què hi troben? Quin esclat les enlluerna?
 Què les atrau com un abisme impur,
 que prefereixin la condemna eterna
 i la feresa del reialme obscur?

(Pausa.)

El perfil té una rara vigoria;
 el llavi lluu suau i carmesí,
 la nit d'amor i de follia
 l'ha envermellit i l'ha polit així.
 Àngel, àngel damnat... Oh, exterminar-lo,
 monstre de la fillada de Satan!
 Però, per què tremolo mentre parlo?
 A mi m'esglaiaria, don Joan?
*(Resta contemplant-lo ansiosament. Fins que,
 sentint que algú s'acosta, fuig pressosa.)*

ESCENA XI

DON JOAN, GALLÒFOL i RAMONET, *entrant pel fons esquerra.*
S'adonen de DONYA ADELA. S'aturen.

GALLÒFOL

Has vist? Voto a!... Ramonet, què et deia?

RAMONET

Prou que ho he vist, Gallòfol. Què li feia?

GALLÒFOL

No sé, no sé, que d'aquí estant no es veia.

RAMONET

Ja estem bé, com hi ha món!

GALLÒFOL

Sí que n'estem.

Guaita'l: sembla el soldà en el seu harem.

RAMONET

I nosaltres així, quin paper hi fem?

GALLÒFOL

Sí, mira: el del qui aguanta la candela.

RAMONET

Ui! El seu pare amb tot de parentela!

(Surten pel fons esquerra.)

ESCENA XII

DON JOAN, DON EUSTAQUI, ONCLE JERONI, ONCLE EVARIST,
FRA GUILLEM: *avancen en fila índia, venint del fons dreta,
precedits per DON EUSTAQUI, que, en adonar-se del seu fill
adormit, fa senyal als altres perquè callin. Tots parlaran
a mitja veu. Tots un punt grotescos, excepte FRA GUILLEM.*

EUSTAQUI

Silenci. Veus-l'aquí. Què us sembla?

EVARIST

(Sarcàstic.)

Bé, molt bé.

EUSTAQUI

Mentre nosaltres tots, meditant, en vigília...

FRA GUILLEM

Penem pels seus pecats...

EVARIST

(Sarcàstic.)

Ell dorm amb son lleuger.

JERONI

Té son endarrerit potser.

EUSTAQUI

D'això ens planyem.

EVARIST

D'això la criatura plora.

FRA GUILLEM

Que visqui com Déu mana.

EVARIST

Que dormi quan n'és l'hora.

EUSTAQUI
Això mateix... I ara, què fem?

JERONI
Si us sembla bé, seiem.

EVARIST
Sí. Seiem-li al voltant: així, quan es desperti,
se sorprendrà de veure'ns en tribunal suprem.

JERONI
No em sembla pas segur que tot d'una ho encerti.

EUSTAQUI
Si no ho encerta, ja l'hi aclarirem.
(Seuen en rodona prop del divan.)
Jo, com a pare... Ehem!

EVARIST
Ehem!

JERONI
Ehem!

EUSTAQUI
Té el son dur, com hi ha món!

EVARIST
Ai, és el son del vici!

FRA GUILLEM
I mirant-lo, es diria el son de l'innocent.
Germà meu, don Joan!

JERONI
No: dorm profundament.

EVARIST
No ens pot sentir del fons del precipici.

JERONI
Cal recórrer a un millor procediment.

(D'un escriptori pren una ploma d'au. S'acosta a DON JOAN i la hi passa lleument pel front. DON JOAN fa un moviment amb la mà, com qui s'esquiva un insecte. Es remou un moment sense obrir els ulls. Torna a restar adormit.)

EUSTAQUI

Tampoc.

JERONI

Tampoc.

EVARIST

Torneu a fer-li pessigolles.

I no les hi planyeu: fins que estigui despert.

JERONI

Això rai: li'n faré munions i a colles.

Però dorm tan tranquil, que em fa pena.

FRA GUILLEM

És cert.

EVARIST

Té; ja me'ls ha enternits. Ni que fossin femelles!

JERONI

Compte, germà, amb els mots.

EVARIST

No us enterniu com elles?

Doneu-me (*li pren la ploma*): ja veureu si jo el despertaré.

(*S'acosta a DON JOAN, que obre els ulls.*)

JOAN

Oncle, no us molesteu. Què aneu a fer?

EVARIST

Amb uns quants tocs discrets fer-vos passar la nyonya!

JOAN

Ai! els tocs, si de cas, em plauen d'altres dits.

EUSTAQUI

No us en doneu vergonya?

JOAN

De què, pare i senyor?

EUSTAQUI

Dels vostres fets i dits!

JOAN
I ha estat per dir-me això, que aquí us trobo reunits?

FRA GUILLEM
(*Implorant.*)
Germà meu...

JERONI
Car nebot...

EUSTAQUI
Les vostres malifetes
han arribat a un punt que no es pot tolerar.

EVARIST
Dels vostres crims secrets tenim proves concretes.

FRA GUILLEM
Don Joan, pobre il·lús, que us voleu condemnar?

EUSTAQUI
La mort del comte d'Arcs...

JOAN
Ja us he dit cent vegades
que no tinc res a fer en aquesta mort.

EVARIST
I el robatori de certes arracades
de pedreria i or?

JOAN
Ha estat un joc només i han estat tornades.

JERONI
Doncs, sí que jugueu fort.

EUSTAQUI
I negareu potser que, amb lúbrica escomesa,
heu profanat el llit del marquès de Pinsà?

JOAN
Oh, pare: m'ofeneu; el llit de la marquesa,
si d'això podem dir-ne profanar.

EUSTAQUI

Oh, cínic!

EVARIST

Oh, procaç!

FRA GUILLEM

(Tristament.)

Oh, abominable fúria!
pres tot ell en el torb de la luxúria!

JERONI

(A part a DON JOAN.)

Marquesa de Pinsà, heu dit: ah, don Joan!
Quina dona! quin goig! que en sou de gran!
(Girant-se als altres.)

Deixeu-me'l per a mi. Deixeu que jo li parli.
Els punts sobre les is ara vaig a posar-li.

EVARIST

És massa tabalot: no me'n refio gens.

(A DON EUSTAQUI, referint-se a DON JERONI.)

EUSTAQUI

Deixeu-lo; hem d'assajar tots els procediments.

JERONI

*(A part a DON JOAN, enduent-se'l a l'altre extrem
de l'escena.)*

Car nebot, què hem de fer? Això no són els tractes.

JOAN

No em vau dir, recordeu, ja fa uns quants anys...?

JERONI

Sí; però cal mesura en tots els actes.
Jo et vaig dir: «Viu, gaudeix, deixa els tristos afanyis;
la vida és un tresor que cal saber desprendre.»
Sí, sí, vaig dir-te això.

JOAN

I vau afegir encar:
«Res al món com l'amor: la resta tot és cendra;
gaudeix de tot amor que t'ofreni l'atzar.»

JERONI

Potser em vaig excedir: no es pot pas tot preveure.
 Qui podia pensar que tants te n'ofrenés?
 Això és la fúria, el torb. Fins l'amor, ho pots creure,
 si segueixes així, serà cendra i res més.
 El plaer és una renda que, si bé s'administra,
 no pot superar del temps l'escomesa sinistra.
 Però tu, al pas que duus, dins de pocs, molt pocs anys,
 no seràs sinó un sac de gemecs i de planys.
 No serviràs per res, car nebot, no t'enganyis.
 L'amor veuràs fugir, per molt que t'hi afanyis.
 I això que sempre és trist per al mortal bon jan,
 ho és encara molt més quan s'ha estat don Joan.
 Mira'm, mira'm a mi. Aquí on me veus, senecte,
 vaig fent... Sí, sí, vaig fent...
 Per què? Perquè he sabut, seguint el camí recte,
 avançar constantment, però pausadament.
 I he arribat fins aquí. Força lluny, com pots veure.

JOAN

L'enhorabona onclet... i que durí el cabdell.
 D'ésser pausat, però, digueu-me, què en puc treure,
 si el cor, profeta, em diu que no arribaré a vell.

JERONI

És clar, si vius així.

JOAN

No, no, visqui com visqui.
 Així m'ho diu el cor. Què serà? Ja ho veurem.
 No us hi capfiqueu, doncs, i deixeu-me que arrisqui
 a la carta d'avui el nostre bé suprem.

JERONI

(Condescendent.)

Bah, cal prendre't com ets. Segueix la teva via.
(Anant cap als altres.)
 Ja l'he sermonejat, dient-li el que calia.

EUSTAQUI

I què?

JERONI
Que Déu dirà.

EVARIST
Bah, deixeu-me'l per mi.
Quatre o cinc veritats ara li vaig a dir.
(Prenent a part DON JOAN.)
No sé què t'haurà dit el teu oncle Jeroni.
Em temo que haurà fet el paper del dimoni.

JOAN
Oh, no! oncle Evarist! Tractant-se de tots dos,
el paper us escaurà més pròpiament a vós.

EVARIST
Oh!... No perdré els estreps per molt que
m'exasperis.
Amb els teus acudits desmuntar-me no esperis.
Diré el que t'haig de dir, tant si et plau com si no.

JOAN
I és?

EVARIST
Que estàs deshonrant el teu nom.

JOAN
Déu n'hi do:
és un començament.

EVARIST
Doncs, per aquí segueixo.
Deshonres el teu nom.

JOAN
Ja ho heu dit.

EVARIST
I afegeixo
(amb veu de tro) el nom del teu llinatge immaculat!

JOAN
I què anuncia aquesta tempestat?

EVARIST

El teu llinatge! Saps el que això representa?
Cadena de barons esclaus de la virtut,
noms gloriosos que la història esmenta
com a exemples d'honor i fortitud...

JOAN

Abreugeu: tot això ja m'ho sé de memòria.

EVARIST

Sí, sí... Doncs, tot això: honor, fortitud, glòria,
tu, miserablement, ho arrossegues pel llot.
Ets un brètol, nebot!

JOAN

No us escupo a la faç i creieu-me que em costa.
Però tinc per a vós una millor resposta.
He conegut fa poc una mossa...

EVARIST

A mi què?

JOAN

D'aquestes que té el món gairebé per no re.
Esperanceta es diu... El nom res no us evoca?

EVARIST

I què vols que m'evoqui... No conec...

JOAN

Grassoneta, vivaç, l'ull petit, gran la boca,
el nas d'apaga-llums, i a la gorja un replec...
No us diu res?

EVARIST

Amb què em véns? Ja et dic: no la conec.

JOAN

Ah, no? Doncs, ella prou, prou sembla que us conegui;
i diu que serà tard quan altra volta us cregui:
que sou un rata, un gaig, un corb i un cocodril;
que mai no ha conegut personatge més vil.

EVARIST

Verí calumniós que llances per la boca:
el teu alè pestífer em sufoca.

JOAN

El retrat, tanmateix, que us acaba de fer
demostra que us coneix d'allò més bé.
I dóna més detalls: que us surt una costella,
que una piga teniu al nivell de l'aixella;
que...

EVARIST

Prou! No et vull sentir.

JOAN

Un moment, perdoneu:
m'ha dit que us innovés que us té a punt un hereu.

EVARIST

(Anant cap als altres i eixugant-se la suor.)
Oh, no, no té remei!

JERONI

Què, què us ha dit?

EUSTAQUI

Què us passa?

EVARIST

M'ha insultat, m'ha escomès, m'ha atropellat.
Ha combinat, roí, calúmnia i amenaça.
M'ha mort, m'ha assassinat!

EUSTAQUI

Oh, prou: això ja és massa!
Jo cercaré el remei i jo veuré el que faig.
T'espero al meu despatx.

FRA GUILLEM

Oh pare, pietat! Deixeu que li parli.

EUSTAQUI

És inútil, fill meu.

FRA GUILLEM

Potser que un poc de seny jo pugui encomanar-li.

JOAN
Doncs que t'inspiri Déu!
(Surt DON EUSTAQUI, seguit de l'oncle EVARIST
i l'oncle JERONI.)

ESCENA XIII

DON JOAN i FRA GUILLEM

FRA GUILLEM
Germà meu, quina via tan errada
seguiu, que us condueix a perdició?
Deu dies només fa de la vostra tornada,
i ja de vós, arreu, es parla que fa por.
Fins al convent me n'ha arribat la brama,
i he vingut, en amor fratern encès,
una ànima a ajudar que en la tenebra clama.

JOAN
Quina?

FRA GUILLEM
La vostra, don Joan.

JOAN
Mercès.

FRA GUILLEM
Vós potser, dins el torb que se us emporta,
no la sentiu, que es plany de desconhort.
Però ja en sentireu la veu terrible i forta,
traspassada la llinda de la mort.

JOAN
;Oh, no em parreu de mort, mentre la vida,
amb el seu clam d'amor, prometedora, em crida!
La mort, sempre la mort!, quan sento en el meu cos
—i en l'ànima també!— com un brotar de flors;
quan tot al meu voltant, enfervorit, palpita
i al festí de l'amor, primaveral, m'invita.

FRA GUILLEM

Sí, si d'un més enllà no ens garantís la fe;
 si la mort fos només la buidor del no re.
 Però, enllà de la mort, la vida eterna es bada:
 la certa, l'esplendent, la d'infinít nimbada.
 La perdràs per un breu instant de voluptat?
 Esborrarà un instant tota l'eternitat?

JOAN

L'infinít del plaer...

FRA GUILLEM

De quin plaer, insensat?
 Engany, res més que engany, fugissera mentida,
 foc que s'abranda i cau, cremant la nostra vida;
 florida que es marceix i embriagant perfum,
 que t'exalta o t'adorm i l'ànima et consum!
 Què és tot aquest plaer, cridat a podridura,
 al costat de l'amor que eternament perdura?
 Creus que aquí baix mateix, jo, el més miser de tots,
 purificat pel foc de penitents sanglots,
 no m'elevo a la llum de les santes delícies
 i ja del paradís no tasto les primícies?
 També, indigne de mi, com tu sento llavors
 en l'ànima immortal com un brotar de flors,
 mentre m'inunda el cor de resplendors llunyanes
 un tritlleig amorós de cèliques campanes.
 És possible que a tu Déu t'hagi abandonat
 o que n'hagis fugit darrera la maldat,
 que ja no sentis res d'aquests goigs inefables
 amb què ens fa pressentir les joies perdurables?

JOAN

Qui ho diu?... Germà, no vull escriure-te d'horror
 la teva castedat junyint al meu amor.
 Dius que he fugit de Déu o que Déu m'abandona?
 T'equivoques, germà. Miserable, si vols;
 caigut, si vols, al fons de la foscor pregona,
 sovint jo sento Déu; i l'alta meravella
 del món que Ella ha creat, i el cos i l'esperit,
 i la llum i el perfum, i la rosa i l'estrella,
 em parlen del seu nom i el seu poder infinit.

FRA GUILLEM

Si així et pots elevar, com tan avall pots caure?
Com de la carn t'has fet esclau?
En la lubricitat, com et pots plaure?

JOAN

No em facis parlar més!... i vés en pau.

FRA GUILLEM

No, no defugis la resposta.
Si sents Déu com has dit...

JOAN

El sento com he dit.
Però el sento molt més —i a tu de dir-ho em costa—
lliurat a aquest plaer que et sembla maleït.
Sí, quan nua i tremant estrenyo en els meus braços...

FRA GUILLEM

Què vas a dir?

JOAN

Tu ho has volgut!
Quan presa en la dolçor dels amorosos llaços,
amb el cor defallent i amb el voler vençut,
se'm lliura l'exquisida criatura,
meravella del món, força del nostre braç,
vida del nostre cor...

FRA GUILLEM

El teu desvari atura!...

JOAN

La dona, obra de Déu!

FRA GUILLEM

No així: de Satanàs!
Eva oferint la fruita abominable
del desig i del pecat, obra de Déu?
La serp que duu a l'entranya el fosc diable
s'estremeix de plaer sentint error tan greu!

JOAN

Que tant com vulgui s'estremeixi!
 Però ni ella ni tu, germà sensible i cast
 que de dona i amor no n'has tingut ni el tast,
 no fareu que el desig en el meu cor llangueixi.
 Sense la dona, el món fóra només buidor:
 ella l'omple de llum, d'amor i d'il·lusió.
 La terra fóra un erm sense la gràcia seva.
 El paradís mateix, què fóra sense Eva?

FRA GUILLEM

Fóra encara potser el veritable Edèn!

JOAN

Ho és la vida sovint perquè ella el fa reviure.

FRA GUILLEM

Reviure en el pecat que el paradís ens pren!

JOAN

El paradís reviu en l'arc del seu somriure.

FRA GUILLEM

I què? Cal, tanmateix, l'horror que el cel ofèn?
 La disbauxa en què vius? La tràgica renglera
 de dones en l'oblit i d'homes en la mort?

JOAN

No és això, no m'entens!

FRA GUILLEM

Obre a la llum el cor!

Encara hi ets a temps: Déu encara t'espera.
 Ell no et nega l'amor, ni et refusa el plaer.
 Del teu desig dispers un sol amor pots fer.
 Concentra el teu anhel en una sola dona,
 digna de tu pel nom, honesta, bella i bona;
 santifica l'amor amb el sant sagrament;
 i viu, viu en l'amor, però viu dignament.

JOAN

Germà, puc adduir més d'un ver testimoni,
 que no estic gens madur per al sant matrimoni.

FRA GUILLEM
Quan la veuràs...

JOAN
Ah!

FRA GUILLEM
Sí...

JOAN
Ja heu fet l'elecció?

FRA GUILLEM
El nostre pare... I creu que no pot ser millor.

JOAN
Fins potser n'heu fixat la data...

FRA GUILLEM
No, no encara.

JOAN
Què espereu? No puc més!

FRA GUILLEM
La fixarà el teu pare.

JOAN
Bon dot?

FRA GUILLEM
Un dot reial.

JOAN
Orfe?

FRA GUILLEM
Només de mare.

JOAN
Edat?

FRA GUILLEM
Just divuit anys.

JOAN
Beutat?

FRA GUILLEM
Pròdiga i rara.

JOAN
La conec?

FRA GUILLEM
Sí; però, sens dubte, en el teu cor
ja no en resta ni un bri del seu llunyà record.
I això que vas conèixer-la infant i que en la fira
de l'amor destinada et fou temps ha.

JOAN
Elvira!

FRA GUILLEM
(*Sorprès i esperançat.*)
Com? L'oblit no ha pogut!... I el nom, encara el sap?

JOAN
No, si no m'enteneu: no n'he oblidada cap!
(*Sonen hores en un campanar.*)

FRA GUILLEM
Doncs, prepara't, germà, que en sona l'hora.
Ella s'acosta. Ve. Dintre d'uns instants
un àngel serà aquí a la teva vora,
que pot salvar-te de pecats més grans.
Déu te l'envia: no voldrà malmetre
aquest miracle, que és potser el darrer:
de tots els crims que encara pots cometre
aquest seria el més atroç potser. (*Surt.*)

ESCENA XIV

DON JOAN, després PASSARELL. DON JOAN resta com neguitós,
una mica abatut. S'asseu pensatiu.

Don Joan

JOAN

Dels nostres pares ell tot sol va endur-se
el tros de cel que els pogué escaure en lot.
La pau per ell; per mi, la folla cursa,
l'anhel insatisfet, el tros d'infern en dot.
Sóc el monstre que diuen d'egoisme?
Diu mentida i res més el meu mirall?
Serà cert que el camí em mena a l'abisme?
M'espera la tenebra al capdavall?

*(Resta en silenci amb el cap entre les mans, els
ulls perduts en el buit. Entra PASSARELL amb una carta
a la mà, fregant-se els ulls ensonyats.)*

PASSARELL

Senyor...

JOAN

Deixa'm... *(Veient la carta.)* Què vols?

PASSARELL

Aquesta carta.

JOAN

Do'm. Qui l'ha duta?

PASSARELL

Un mendicant.

JOAN

Molt bé.

Molt perfumada està per a un tal missatger.
Resposta espera?

PASSARELL

No, senyor.

JOAN

Aparta.

(PASSARELL *resta a distància*. DON JOAN *obre la carta*.
Hi dóna un cop d'ull.)

Amb violència joiosa a PASSARELL.)
 Vés-te'n et dic! Què fas aquí, tanoca?
 Donya Aurora, l'aurora aquesta nit!
 A la fi s'ha ablanit el cor de roca!
 Resplendirà l'aurora en el meu llit!
 Oh, meravella! Oh!... Però, què veig? Qui avança?
 L'aurora ha estat vençuda pel matí!
 Diria, deixondint-se, l'esperança
 i avançant ruborosa cap a mi.

ESCENA XV

DON JOAN, DONYA ELVIRA, DONYA ESTEFANIA i DON EVARIST,
que entren pel fons esquerra. DONYA ADELA, *que entra*
pel primer terme dreta. Al moment que entra DONYA ELVIRA,
 DON JOAN, *contemplant-la embadalit, posa la carta a la*
seva escarsella; però li rellisca i cau a terra sense que
ell se n'adoni. DONYA ADELA, *que surt en aquell moment,*
avança i, dissimuladament, posa el peu damunt la carta.
 DON EVARIST *se n'adona i s'hi acosta*.

ESTEFANIA

(*Adonant-se de DON JOAN.*)

Oh, però és don Joan! Don Joan! Qui ho diria?
 Més bon mosso que mai! No ens recordeu?

JOAN

Qui oblidar-se podrà de donya Estefania?

ESTEFANIA

No, no es tracta de mi, galifardeu.
 No recordeu aquesta bella dama?

JOAN

L'embat és tan potent del seu esclat tirà
 que la memòria lleu treva un moment reclama:
 trasbalsats, els sentits ni poden recordar.

(*Fa una profunda reverència a DONYA ELVIRA.*)

EVARIST

(*En veu baixa a DONYA ADELA,*
per la carta que acaba d'arregar.)
És vostra a condició que també sigui meva.
Aneu, ja en parlarem.

(*Surt DONYA ADELA, seguida de DON EVARIST.*)

ELVIRA

(*A DON JOAN.*)

No em recordeu, és cert?

JOAN

Oh, prou! que, precisant-se, en el record s'eleva
la imatge adolescent que en el passat es perd.
Donya Elvira, sou vós! La delicada nena
que fa tants anys aquí jo vaig deixar
s'ha convertit en beutat serena
que fa l'aire més dolç i fa el matí més clar.
Us miren els meus ulls i de mirar no es cansen.
La poncella ha esclatat i resplendeix la flor;

(*acostant-s'hi*)

i cap al seu perfum i els seus colors s'atansen,
abelles del desig, tots els anhels del cor.

ELVIRA

No sé si puc sentir, don Joan?

JOAN

I ho pregunta?

Heu oblidat que, pel meu bé,
dels nostres pares el voler ens ajunta?
Que em sou promesa heu oblidat potser?

ELVIRA

Promesa? Res no en sé.

JOAN

Com? És possible donya Estefania?
Encara no en sap res? Res no li ha dit ningú?

ESTEFANIA

Ha estat closa al convent fins aquest dia...
No hauran jutjat l'afer encara prou madur.
Jo no haig de dir-li res i no em comprometria.
Son pare li ho dirà, quan ho cregui oportú.

JOAN

I, qui millor que jo per innovar-l'hi?
Donya Elvira, després de tant callar,
el cor enamorat deixeu que parli.
Deixeu que el llavi encès besí la vostra mà.
(*La hi besa.*)

ESTEFANIA

(*A part.*)

Quin fetiller n'hi ha!

ELVIRA

Don Joan, jo no sé... Deixeu-me que em retiri.
Comprendreu que arribant tot just a aquest palau...
Em sembla que somniï o que deliri...
Deixeu-me anar, si us plau.

JOAN

Com? Tot just he tingut l'avinentesa
de contemplar un instant a vora meu
la qui davant dels homes m'és promesa,
la qui esposa em serà davant de Déu,
i ja em vol defugir i escoltar-me refusa,
i tot l'amor de temps acumulat
sols troba l'aparença d'una excusa
amb què em vol allunyar, cruel, del seu costat.

ELVIRA

Jo no en sabia res. Heu de comprendre...
i esperar.

JOAN

Esperaré, si m'ho ordeneu.
Però ningú en el món no em podrà prendre
l'amor que us serviré sempre i arreu.
I ara un prec solament, un súplica encara:
cap esperança no hi haurà per mi?

ELVIRA

Sóc filla obedient als manaments del pare:
si ell m'ho comanda, jo sabré obeir.

ESTEFANIA

(*A part a DON JOAN.*)

Pot més discretament dir-vos que sí?

 ESCENA XVI

DON JOAN, DONYA ELVIRA, DONYA ESTEFANIA, DON GONÇAL
i DON EUSTAQUI. *Els dos darrers entren alhora, l'un pel
fons esquerra i l'altre pel fons dreta, el primer
acompanyat de PASSARELL.*

GONÇAL

(A DON EUSTAQUI.)

La meva filla, on és? On és la meva filla?

EUSTAQUI

Sota el meu sostre, don Gonçal.

GONÇAL

Perilla.

Acabo de saber coses horripilants:
de les que fan alçar al cel les dues mans:
coses en què, bullent, el mal al mal s'ajunta;
coses que fan posar els cabells de punta!

EUSTAQUI

De què, de qui parreu?

GONÇAL

Ai làs, del vostre fill!

I jo ignorant de tot! Ma filla és en perill!

(Adonant-se de la parella.)

Però, què veig? Tots dos! Elvira, filla meva!

ELVIRA

Oh, pare!

GONÇAL

Vine amb mi. Espero, don Joan...

JOAN

Jo també, don Gonçal: l'esperança em solleva.

GONÇAL

L'esperança de què?

JOAN

Del goig per mi més gran:
de la felicitat de donya Elvira un dia...

GONÇAL
No, no, ja no és per vós.

JOAN
Qui ho diu?

GONÇAL
Son pare, ho diu.
Us sembla poc?

JOAN
Em sembla una follia.

GONÇAL
Com? Em tracteu de boig? I, us atreviu?

JOAN
Dic que follia és voler que no l'adori.
No es comanda l'amor, don Gonçal; i el meu cor...

GONÇAL
No prosseguiu, no vull que es deshonori:
abans que vós, la mort!

PASSARELL
Dimoni, que ho fa fort!

ELVIRA
Pare!

GONÇAL
Vine, ma filla, vine, vine!

EUSTAQUI
Un moment: escolteu-me, don Gonçal.

GONÇAL
Don Eustaqüi, no puc, que s'emmetzina,
a cada instant que fuig, el seu cor virginal.
(Surt enduent-se'n ELVIRA, seguit de DONYA ESTEFANIA.)

EUSTAQUI
(A DON JOAN.)
Ho veus, desgraciat? La teva anomenada
de disbauxat, de foll i de rebel,
ja allunya de prop teu tota persona honrada

i t'atraurà aviat la còlera del cel.
 Prossegueix, prossegueix: l'àngel que aquí venia
 a oferir-te el candor del seu vel nupcial,
 ja no serà per tu. La teva dolentia
 t'arrossega ben lluny, cap a l'avenc fatal.
(Surt pel fons dreta.)

ESCENA XVII

DON JOAN i PASSARELL

PASSARELL

Ho veieu? Ho veieu? I mireu que és bonica!

JOAN

Que sí ho és, Passarell? No m'ho has pas de dir tu.
 És el so harmoniós d'una pura música,
 és l'esclat saborós d'un fruit tot just madur.

PASSARELL

I ara, ja ho heu sentit, el so s'ha tornat agre:
 ja heu sentit els dos vells.

JOAN

Fas cas del seu magí emmalaltit i magre?
 Pobres enderiats! Què saben ells?
 Bona l'han feta, Passarell, t'ho juro!
 Era massa senzill, massa llatí.
 Tothom d'acord: els vells, ella, el germà... m'aturo!
 No feia pas per mi,
 Ara una pugna encesa s'anuncia,
 i de pensar-hi sols, vibro de goig.

PASSARELL

Ja aneu a fer alguna altra bogeria.
 No heu acabat encara de fer el boig?
 Mireu que el cel pot fatigar-se un dia
 i us prepara potser un flamareig tot roig...

JOAN

Tu també t'has ficat a predicare,
 Passarell? Tu també crides l'infern i el cel?

Calla! que no t'escau ni poc ni gaire,
i ni tu ni ningú no apaga el meu anhel!
Penses que hi haurà al món dones com donya Elvira
i que jo escoltaré tant de sermó banal?
Sàpigues que el meu cor per ella ja delira,
i que meva ha de ser, contra tothom si cal!

PASSARELL

Pobra!

JOAN

Pobra, per què? Vine, segueix-me. Cuita!
Ara veuràs el que és una amorosa lluita.
Flama i abrandament i passió veuràs.
Mai no he sentit tan forts ni el meu cor ni el meu braç;
i ja em sembla abastar, rutilant, una estrella.
El cel, el cel has dit? Però si el cel és ella!
(Surt, seguit de PASSARELL.)

FI DE L'ACTE PRIMER

ACTE SEGON

Jardí del palau de DON EUSTAQUI, pare de DON JOAN. L'escena es troba dividida als costats pels massissos d'arbustos i flors. Al centre un templet circumdat per una cleda vegetal, que a la part del davant deixa una entrada prou ampla perquè se'n vegi l'interior. Davant el templet, un banc de pedra amb respall. En aixecar-se la cortina, DON JOAN està còmodament assegut en el banc, tot llegint.

ESCENA I

DON JOAN i PASSARELL, que entra

JOAN

Què, què hi ha Passarell? Ja has dut la carta?

PASSARELL

A donya Estefania l'he lliurada, senyor.
I fan quatre amb aquesta.

JOAN

I què?

PASSARELL

Res, que és la quarta.

JOAN

Et sembla molt?

PASSARELL

No em sembla res, perdó.
Però és la nena, pel que veig, esquiva,
i si us haig de cantar la veritat,
us diré que és en va que el vostre cor s'abriva:
no serà pas pel llop un anyell tan preat.

JOAN

Ni jo sóc llop, ni ella és anyell que bela.
Som home i dona, i amb això és tot dit.
No cal res més per desplegar la vela
que ens dugui a l'alta mar del meu delit.

PASSARELL

Ja ho veurem. Però us dic que aquest cop em plauria de veure fracassar un delit tan pervers.

JOAN

És en va, Passarell: la noia ja em somnia, i la carta que has dut és tota escrita en vers. I ara deixa'm llegir. Amanirem l'espera amb lectures d'amor i cants de primavera.

(Surt PASSARELL. DON JOAN torna a la seva lectura.)

ESCENA II

DON JOAN, assegut en el banc, llegint. Al cap d'uns moments, FLORINDA i JOANA, que surten per la banda dreta de l'espectador, cadascuna per una senda diferent, però pròxima. Mirant cap al temple, avancen amb precaució, que es traduirà en moviments graciosos, fins que es descobreixen mútuament. Diàleg a mitja veu.

FLORINDA

On vas si es pot saber?

JOANA

Qui jo?

FLORINDA

Tu, sí.

JOANA

A passejar una mica pel jardí.

FLORINDA

(Irònica.)

Passejar, passejar...

JOANA

Tu no passeges?

On vas, si es pot saber?

FLORINDA

Deixa ironies i punxants enveges: d'allí on jo vaig, tu no n'has de fer re.

JOANA
Enveja jo de tu? Uf! qualsevol diria...

FLORINDA
Que em vas seguint per veure on vaig.

JOANA
És ella qui em segueix de nit i dia,
la qui sempre vol veure allí on vaig, i el que faig.
i ara vol acusar-me a mi d'espia!...

FLORINDA
Calla, garlaire, prou: sembles un gaig.
Una altra feina tinc que escoltar els teus deliris.

JOANA
(*Irònica.*)
Oh, sí, com que t'espera Don Joan...
Corre, no et torbis, vés, que els seus martiris
sols amb el teu somriure finiran.

FLORINDA
Estúpida, banal!

JOANA
No saps què dir i m'insultes.

FLORINDA
(*Irònica.*)
Potser t'espera a tu...

JOANA
Potser sí. Per què no?

ESCENA III

FLORINDA i JOANA, que segueixen discutint animadament. DONYA ROSALIA i AGNESINA, que entren per la banda esquerra, separadament. AGNESINA més a segon terme i un moment abans que DONYA ROSALIA, ambdues mirant cap al temple, fins que AGNESINA s'adona de DONYA ROSALIA i vol amagar-se. Però DONYA ROSALIA la veu i la increpa. Diàleg a mitja veu. DON JOAN segueix llegint.

ROSALIA

Agnésina! I on vas? Què fas? Per què t'ocultes?

AGNESINA

Cerco un ombrejat... on no faci calor.

ROSALIA

Alguna en duus de cap!

AGNESINA

No, no; l'ombra i la fresca.
Res més: li ho puc ben dir.

ROSALIA

Ah sí? No et crec de re.
Cercant bé, del pecat prou trobaríem l'esca.

AGNESINA

No té calor vostra mercè?

ROSALIA

Calor sí, i que em sufoca.
Però no és pas de l'aire ni del sol.
És de sentir que un nom sols teniu a la boca
i al cap un pensament: un de sol!... un de sol!

AGNESINA

Un pensament només? Penso que s'equivoca.
Jo almenys, de pensaments, en tinc tot un estol.
(Fingint-se extasiada.)

ROSALIA

Calla! Proçaç, desvergonyida!

AGNESINA

(Fingint ingenuïtat saberuda.)
Quin mal hi ha si els pensaments són bons?

ROSALIA

Em vols alligonar? Això passa de mida!
Hauré de treure el geni i la caixa dels trons?
Què fas aquí? que no m'ho has dit encara?

AGNESINA

Que sí: l'ombra i la fresca, ja l'hi he dit.

ROSALIA

La fresca ets tu... (*adonant-se de FLORINDA i JOANA
que segueixen discutint*)
I aquelles? Què és aquesta gatzara?
Totes aquí? Molt bé. El món s'ha pervertit!

FLORINDA

(A JOANA.)

Com ella és tan polida i tan ben feta;
i aquesta boca de pinyó...

JOANA

I tu, que tens la boca tan contreta,
que deus fer un estornut en lloc de fer un petó!

FLORINDA

I tu amb aquestes dents... Ai, donya Rosalia!
(*FLORINDA i JOANA fugen cap al fons i surten.*)

ESCENA IV

DONYA ROSALIA i AGNESINA. DON JOAN llegint

ROSALIA

Sí, sí, podeu fugir: ara ja sóc a lloc,
per vigilar que tota aquesta minyonia
no s'acostés al foc.

Ai, quina feina més ingrata
m'ha escaigut als meus anys que volen pau!
Jo que voldria que em duguessin amb safata
un viure ben manyac i ben suau.

AGNESINA

Potser encara el tindrà; potser de totes
la més sortosa...

ROSALIA

Què?

AGNESINA

És la Vostra mercè.

ROSALIA

Què vols dir? Per què el front, avergonyida acotes?

AGNESINA
Oh no! Per re, per re.

ROSALIA
Alguna me n'amagues: parla, digues!

AGNESINA
Si tant ho vol...

ROSALIA
T'ho mano.

AGNESINA
Doncs, veurà:
Don Joan, tot parlant a unes amigues...

ROSALIA
Don Joan? Amb què surts? Ximpleta, bah!
Ja ha hagut de sortir el nom que us cou i obsessiona.
Vaja!... I deies que deia... Sempre és bo
de saber allò que diu cada persona
i copsar dels judicis el ressò.
Altrament, tant me fa... Ja pots comprendre...
que... en fi, digues.

AGNESINA
Doncs, deia...

ROSALIA
Don Joan...

AGNESINA
Sí, va dir...

ROSALIA
Què va dir?

AGNESINA
Posant-se tendre...

ROSALIA
Sí?

AGNESINA
Sí, i tot llangorós i sospirant.

ROSALIA
Però què? Acabaràs.

AGNESINA
Jo prou voldria.
Però és... Com dir-ho? És una mica cru.

ROSALIA
M'esgarrifes? Va dir alguna heretgia?
Però, en fi, pots parlar: no ens sent ningú.

AGNESINA
Doncs, va dir... ai, ai, ai!

ROSALIA
No m'exasperis!

AGNESINA
Tingui un moment de calma, calli, esperi's.
Va dir que el seu escot...

ROSALIA
El meu escot?

AGNESINA
...tenia en ell l'admirador devot.
Que voldria recórrer-lo a besades.

ROSALIA
Ai, ai, calla, per Déu! no diguis més!
El meu pudor... Ho pretendrà endebades:
mai no li permetria un excés.
I què més va afegir?

AGNESINA
Això: que ja sabia
que el seu pudor mai no ho consentiria;
que besarà només la pols del seu trepig
i que en silenci, sol, devorarà el desig.

ROSALIA
Ai, pobre!

AGNESINA
Això va dir... Ja ho veu. Qui s'ho pensava?

ROSALIA

És clar, cap de vosaltres, ben segur.
 Penseu que un home així amb jovenalla esbrava
 tot el que té de fort i de madur?
 En fi, deixem-ho estar, que és perillós el tema,
 i ja n'hem parlat prou. Agnesina, molt seny!
 Muts i a la gàbia, entens? I ara, lliçó suprema,
 apreneu la virtut d'un cor ferm i ferreny.
 (Veient entrar DONYA ADELA pel segon terme esquerra.)
 I ara? Aquella també? I també es creu ferrenya?
 Les ferrenyes així no són pas de fiar.
 Jo prou li he predicat; però el meu seny no ensenya.
 Amaguem-nos aquí. A veure què farà.

ESCENA V

DON JOAN i DONYA ADELA. DONYA ROSALIA i AGNESINA amagades.
 DONYA ADELA avança cautelosament, procurant apaivagar els
 seus passos. S'acosta al temple, mira entre el fullam de la cleda.
 Va a entrar-hi. En veure DON JOAN s'atura com sorpresa.

ADELA

Ai, perdoneu!

JOAN

Sou vós qui ha de perdonar-me.

ADELA

No.

JOAN

La meva presència us ha causat alarma.

ADELA

Ignorava que vós fóssiu aquí.
 Sovint en aquest lloc acostumo a venir.

JOAN

Cerqueu la soledat.

ADELA

És cert, no puc negar-ho.

JOAN

Doncs, la meva intrusió ràpidament reparo.

ADELA

No cal: no us en aneu.

JOAN

No faltava sinó...

Aquest temple us escau, Diana esquerpa i pura.

Me'n vaig a un altre lloc a seguir la lectura.

(Surt. Gest de despit de DONYA ADELA.)

ESCENA VI

DONYA ADELA que resta vacil·lant, visiblement desesperada, sense saber què fer, dins la cleda vegetal. DONYA ROSALIA i AGNESINA amagades. Al cap d'un moment, FLORINDA i JOANA.

ROSALIA

Que bé! Que m'ha agradat! Quina bella lliçó!

Això és un home, sí, i això és tot un senyor.

AGNESINA

Ella que vagi fent la desmenjada!

ROSALIA

Que furient que està! Que ofesa! Que m'agrada!

(Surten FLORINDA i JOANA pel segon terme, una per cada banda i avancen sense veure's, amb precaució, cap al temple.)

Vaja, l'altre parell. Ja les tenim aquí.

En què s'ha convertit aquest jardí!

Ja ho veus: si l'home és boig, molt més boja és la dona.

AGNESINA

Ja ho pot dir, ja.

ROSALIA

També la lliçó serà bona.

En lloc de Cupidó, trobaran un mastí.

(FLORINDA i JOANA, ja a punt d'entrar a la cleda, es veuen. Resten un moment sorpreses, en silenci, sense

---

saber què fer. Tot d'un plegat, totes dues alhora, van a entrar i topen amb DONYA ADELA, que va a sortir.)

FLORINDA
Ai!

JOANA
Ai!

ADELA
Què? On aneu? Què cerqueu per aquí?

FLORINDA
Res.

JOANA
Jo res.

ADELA
Don Joan? Calleu? Vana cautela:
No cerqueu don Joan allí on hi ha donya Adela.
*(Surt de la cleda i, després, de l'escena
pel fons esquerra.)*

ESCENA VII

FLORINDA i JOANA. DONYA ROSALIA i AGNESINA *amagades;*
després DON JOAN.

FLORINDA
El deu haver fet fora. Quina dona, Déu meu!

JOANA
O ell que l'haurà plantada.

FLORINDA
Això fóra més greu.

JOANA
El joc de don Joan, que no l'has vist amb ella?
Guardant formes suaus, la burxa i l'escantella;
l'exaspera amb els seus desdenys.

FLORINDA

Bé li està. Per què ens ve amb prèdiques i amb renys?

JOANA

I fer-s'hi veure tant, creient-se invulnerable.

FLORINDA

I dir que don Joan és un home execrable.

JOANA

Que si ella per aquí...

FLORINDA

Que si don Joan per lla...

JOANA

Que ella obraria així...

(Mentre diuen els darrers versos, DON JOAN ha sortit pel fons dreta, ha seguit sense fer soroll la circumferència de la cleda vegetal i fa irrupció en el moment que Joana acaba de dir els darrers mots.)

ESCENA VIII

DON JOAN, FLORINDA i JOANA. DONYA ROSALIA
i AGNESINA amagades.

JOAN

I que ell obrarà aixà.

FLORINDA

Ah, sou vós? D'on sortiu?

JOANA

Don Joan, quina gràcia.

FLORINDA

Estàveu escoltant.

JOANA

Indiscret, quina audàcia!

ROSALIA
(A AGNESINA.)

Ai, ai, ai, quin garbui! Tot això no em plau gens.
Sort que estic a l'aguait i m'hi faré amb les dents.

FLORINDA
Parlem baix, que potser hi ha donya Rosalia.

JOANA
Sí, per aquest jardí, volta tot el sant dia.

FLORINDA
I això és des que vós us hi haveu instal·lat.

JOAN
Deixem que volti, doncs, i seieu-me al costat.
(*Les agafa pel braç. Les mira. S'asseuen al banc.*
DON JOAN *al mig.*)

ROSALIA
Sí, seiem-hi. Molt bé. I lloguem-hi cadires.
Acabarà encenent totes les meves ires!

AGNESINA
Calmi's. Oh, si sentís, si sentís el que diu!

ROSALIA
Què?

AGNESINA
De vostra mercè.

ROSALIA
Vols dir que no se'n riu?

AGNESINA
Al contrari. Escoltem.

ROSALIA
Oh, ser dura d'orella!

JOAN
Sabeu que ambdues feu una gentil parella?
Si em calgués escollir, no sabia què fer.
L'una és gràcia i claror, però l'altra també.

ROSALIA
Què diu? (AGNESINA li fa senyal que calli.)

JOANA
Però vejam: si calgués?...

FLORINDA
Si calia?

JOAN
Què?

JOANA
Doncs, que es decidís la Vostra senyoria.

JOAN
Quin conflicte tan greu! Quin suplici per mi!
Trobo que no cal pas, i ja estem bé així.
(Els cenyeix la cintura. Elles protesten una mica, però
l'escena segueix, tenint-les DON JOAN abraçades.)

FLORINDA
(A part, a DON JOAN.)
Treieu el braç, voleu?

JOANA
(A part, a DON JOAN.)
No em cenyeiu la cintura.

JOAN
(A FLORINDA.)
Que exquisida que sou! (A JOANA.) Divina criatura!
No m'heu dit que escollís?

JOANA
Sí, sí.

FLORINDA
Decidiu prest.

JOAN
No pot ser.

FLORINDA
Per què no?

JOANA

No diu que sou tan llest?

JOAN

Sí, però tals ardors els meus sentits inflamen,
que no em vull decidir sense un estricte examen.

ROSALIA

(A AGNESINA.)

No em diràs el que diu?

AGNESINA

Doncs diu que, d'elles, re
comparar-se no pot amb la Vostra mercè.

ROSALIA

Això diu?

AGNESINA

Sí, i calleu, que a comparar es disposa.

JOAN

Començarem per dalt o per baix?

FLORINDA

Quina cosa!

JOANA

Per dalt, per dalt.

JOAN

Molt bé, potser sí que és millor.

Els cabells?

JOANA

Els cabells.

JOAN

(*Passant-hi la mà.*)

Quina lluent finor!

I vós?

FLORINDA

Vós ho direu.

JOAN

(Passant-hi la mà.)

Que fina lluentor!

Si els uns són or de sol que ha debanat l'aurora,
són atzabeja aquests que la nit atresora.

JOANA

Quins us agraden més?

JOAN

Això... depèn de l'hora.

(Gest desplagut de FLORINDA i JOANA.)

Vull dir que els mèrits són tan semblants, tan iguals,
que de voler escollir ja em vénen tots els mals.
Passem als ulls, voleu?

*(Totes dues parpellegen i adopten una posició de cap que els sembla afavorir els ulls, cadascuna diferent.**Mirant als ulls de JOANA.)* D'aquests ulls virginals, oh, negar-me en la mar, sense retorn ni platja.*(Mirant els ulls de FLORINDA)*

Oh, al fons d'aquests miralls collir la meva imatge.

AGNESINA

Sigui més pacient i no faci enrenou.

ROSALIA

Et dic que ja en començo a tenir ben bé prou.

AGNESINA

L'espera un gran triomf.

ROSALIA

Tanta triga em sufoca.

AGNESINA

No, ja van avançant. Veu? Ja són a la boca.

ROSALIA

Que no s'hi aturin gaire o si no esclataré.

JOAN

(Que ha contemplat un moment els llavis de les dues noies.)

No, quin suplici, no! Decidir-me no sé!
Després, sabeu? no són sols per mirats els llavis:
són (com tot!) pels besars, eixelabrats o savis.

JOANA

Espero que no aneu...

JOAN

No faltaria més!

FLORINDA

No us ho penséssiu pas!

JOAN

Deixem-ho per després.

JOANA

Quan haureu decidit, qui sap?

FLORINDA

Potser aleshores.

JOAN

Mentrestant, els minuts han de semblar-me hores.

JOANA

Doncs, decidiu!

FLORINDA

I és clar!

JOAN

Tan aviat? No es pot.
Cal encara insistir... Descendim a l'escot?

*(Totes dues fan com si se'l cobriessin
més o menys amb el xal.)*

Oh! Però si el tapeu, com voleu que compari?
Si no puc comparar, com voleu que us declari
quina...

JOANA

Que sou pesat! Vaja, teniu. Què més?

JOAN
Que blanc i que suau! Que incomparable que és!

FLORINDA
Si no heu vist el meu!

JOANA
Si ja els havia vistos!

JOAN
No pas tant en detall. Pot haver-hi imprevistos.

AGNESINA
(A DONYA ROSALIA.)
Sí, sí, diu i rediu que al món no hi haver
un escot com l'escot de la Vostra mercè.

ROSALIA
(*Sospirant satisfeta.*)
Ai! (*Es mira l'escot, somriu satisfeta; de manera
que no veu el que passa davant el temple;
això és, que DON JOAN contempla molt de la
vora l'escot de FLORINDA.*)

JOANA
(*Protestant.*)
Em sembla, don Joan, que ha us hi acosteu massa.
Això no és jugar net.

JOAN
No sé pas el que em passa.
(*Besa l'escot de FLORINDA.*)

FLORINDA
(*Mig ofesa, mig satisfeta.*)
Oh!

JOANA
Protesto!

FLORINDA
Per què? Perquè a tu no t'ho ha fet?
Vol dir que el meu escot molt més que el teu l'ha atret.
No dic bé, don Joan?

JOANA

Oh! la desvergonyida!

FLORINDA

Oh, l'envejosa, vés!

JOANA

Això passa de mida!

JOAN

Pau, amigues, no us heu de barallar:
el cas és enutjós, però es pot arreglar.
S'ha produït, és cert, un greu desequilibri.
(A JOANA) Però deixeu que aquí, ben a la vora, vibri...
(*La besa*) I ja està!

JOANA

L'atrevit!

ROSALIA

(*Que no s'ha adonat del que passava,
distreta amb el seu propi escot.*)
No hi ha dubte, un escot és quelcom d'infinít.

FLORINDA

Bé, ja pots presumir. Ja estaràs satisfeta.

JOANA

Doncs, ara decidiu.

JOAN

Ara... Bona l'hem feta!
Ara és, precisament, més difícil que mai.

JOANA

El difícil sou vós!

FLORINDA

I pleguem, això rai!

JOANA

(*Sarcàstica*)
Voleu que ens despullem?

JOAN
Això mai! Veure-us nues!
Per què no podrà ser quedar-me amb totes dues?

FLORINDA
Aneu amb el gran Turc!

JOANA
O a l'Àfrica, minyó!

FLORINDA
I en tindreu a parells!

JOANA
I negres!

JOAN
No, això no.

JOANA
Sols això us correspon: no us mereixeu les blanques.

JOAN
Amigues, això és anar-se'n per les branques.

FLORINDA
També us enfileu vós!

JOANA
Però, en fi, què voleu?

FLORINDA
S'ha acabat!

JOANA
S'ha acabat!

JOAN
Almenys... mostreu-me el peu.

JOANA
El peu?

FLORINDA
El peu?

JOAN
El peu.

JOANA
Comparar-los importa?

FLORINDA
Calcem el mateix punt.

JOANA
La pretensió és molt forta...
Però, en fi... Tu, què fem?

FLORINDA
Sí no és res més...

JOANA
Va?

FLORINDA
Va! *(Es recullen una mica les faldilles i li ensenyen
justament la punta del peu.)*

JOAN
Que és exquisit! I aquest? Que menut que és!
Però nenes, què feu?

JOANA
A què ve la pregunta?

JOAN
Hem dit el peu sencer i sols mostreu la punta.

JOANA
(Mostrant tot el peu.)
Teniu, insaciable.

FLORINDA
(Mostrant-lo també.)
Això i prou, això i prou!

ROSALIA
Què fan? Però, què fan?

AGNESINA

Ho esguerrarà, si es mou.

ROSALIA

(Començant a acostar-se sigil·losament.)

No ho esguerraré, no, que bé prou que s'esguerra.
Deu pensar, si això és pau, ni mai que hi hagi guerra.

FLORINDA

He dit que no i que no!

JOAN

Sols els començament...

JOANA

Quin home tan pesat! Teniu! Esteu content?
(Li ensenya la cama.)

FLORINDA

(Indignada.)

Oh!

JOAN

Oh! Meravellós!

FLORINDA

Quina desvergonyida!

ROSALIA

(Tot fent irrupció dins la cleda.)

Pe... però, què és això? Això passa de mida!
Ja ho he dit que tothom aquí s'ha tornat boig!

JOAN

No us ho preneu així: confesseu que fa goig.

ROSALIA

No oblideu, don Joan, que parleu a una dama!
On s'és vist en el món ensenyar així la cama?

FLORINDA

Jo no, que consti, eh?

JOANA

Amb les cames que tens,
ves quin mèrit hi ha: semblen escuradents.

FLORINDA

Oh, traïdora, vil! Perquè no puc mostrar-les
ara, deslleialment, t'aprofites i parles.
Si no fos...

ROSALIA

Prou, oh prou! Cap a casa tothom.
(A DON JOAN.)
Vós no. Quiet aquí. Que us haig de dir un cert nom.

FLORINDA

(*Passant pel costat de DON JOAN, a part.*)
Un instant que puguem, ja veureu que és mentida.

JOANA

(*Com l'anterior.*)
Espero, don Joan, que he guanyat la partida.

ROSALIA

(*Com les anteriors.*)
Espereu un instant: de seguida vindré.
(*Totes tres han sortit de la cleda vegetal
i van cap a l'esquerra.*)

AGNESINA

Don Joan, escolteu: feu ben bé el que us diré.
Afalagueu l'amor de donya Rosalia;
deu-li una cita lluny, a dalt, al caure el dia.

JOAN

Ja decau, però... (*L'escena ha començat a enfosquir-se;
després restarà sota el clar de lluna.*)

AGNESINA

Sí...

JOAN

No entenc aquest complot.

ROSALIA
*(que ha estat discutint amb JOANA i FLORINDA
 i s'adona de sobte que AGNESINA ha restat amb DON JOAN)*
 Agnesina!

AGNESINA
 Ja vinc!... *(a DON JOAN.)* Feu-li un petó a l'escot.

JOAN
 Això ja és més feixuc.

AGNESINA
 Doncs, això es necessita.
 D'aquí a uns minuts potser rebreu una visita;
 i ja esteu ben lluït si ella interrompre-us pot.

ROSALIA
(A JOANA.)
 Sí, sí, ell don Joan i tu donya Joana!
 Cap a casa. Res més... Agnesina!

AGNESINA
 Què mana?

ROSALIA
(Anant cap al temple.)
 Ai, ai!

JOAN
(A AGNESINA.)
 Però, qui és? No fores tu?

AGNESINA
(Tristament.)
 Oh, no!
 Ja ho sabreu aviat. *(Va a sortir de la cleda.)*

JOAN
(Prenent-li la mà i besant-la-hi.)
 Agnesina, dolçor...

ROSALIA
(Que arriba esbufegant.)
 Ah! ja venia, ja. Què fas? Per què t'atures?
 Vine. Tu vetllaràs aquestes criatures.

Pujareu a la cambra i les tanques amb clau.
I, vosaltres amunt, desvergonyides, au!

FLORINDA

Jo no! Jo no he fet res.

ROSALIA

Perquè no has pogut fer-ho,
que, si no arribo a temps... De pensar-hi m'altero!
Muts i a la gàbia: amunt! Jo pujaré a l'instant,
quan hauré pentinat el senyor don Joan.

(Les mira allunyar-se. Surten totes, excepte ella.)

ESCENA IX

DON JOAN I DONYA ROSALIA

ROSALIA

(En un sospir.)

I ara, ai... *(fa uns passos cap al temple)*

Ai! no sé. Estic tota torbada.

Quin caprici el d'aquest xicot!

Però, en fi, si al pobre li agrada

l'opulència del meu escot...

I altres coses també: no cal dubtar-ne.

I és que em conservo, sí: el brocat mai no s'arna.

Ai, però, què diria el meu pobre marit?

Bah, no diria res: era tan ensopit!

En canvi, don Joan... Vejam què fa. Badalla.

(Mirant entre el fullam.)

Sense mi, li ve son, és evident.

M'espera. Som-hi?... Ai!... Seny, Rosalia *(agafant-se el cor)*

[Calla!]

Cal reptar-lo primer, severament. *(Entra dins la cleda.)*

Don Joan...

JOAN

Rosalia...

ROSALIA

(Fingint indignació.)

Com?

JOAN

Què us passa?

ROSALIA

Suprimir el tractament! Això ja és massa!

JOAN

Jo he suprimit?

ROSALIA

I doncs, no us en heu adonat?

JOAN

Us he dit?

ROSALIA

Rosalia.

JOAN

Rosalia?

ROSALIA

Sense donya ni res: el nom pelat.

JOAN

Deu haver estat... Com dir-ho? Un moment de folia;
d'absència almenys —o de sinceritat!

ROSALIA

Què voleu dir?

JOAN

No res.

ROSALIA

Em deveu una excusa.
Parleu: un cavaller del silenci no abusa.

JOAN

No puc, no puc.

ROSALIA

Una satisfacció.

JOAN

(*A part.*)

Si ho deu dir pel petó?

(A ROSALIA) No puc.

ROSALIA

Me la deveu. És massa greu l'ofensa.

JOAN

Temo que ho fóra més.

ROSALIA

A vegades un acte de contrició, intensa,
pot ablanir el rigor del més rígid confés.

JOAN

I voleu que us... bé, vaja... que us confessi...?

ROSALIA

(*A part.*)

Ja hi som.

JOAN

Abans la mort.

ROSALIA

Que n'és de gran!

Permeteu que una rèplica us adreci:

en el fons, sou un tímid, don Joan.

(*Es descobreix bé l'escot.*)

JOAN

Potser teniu raó. (*A part*) Per què ho vols Agnesina?

ROSALIA

I és clar que tinc raó.

JOAN

Jo ja no en puc tenir.

Quin escot, quina pell tan fina, superfina!

ROSALIA

Ai, per l'amor de Déu, no us acosteu així!

JOAN
Com? Ara em rebutgeu? No heu dit que sóc un tímid?

ROSALIA
Ara sou temerari...

JOAN
Potser sí!

ROSALIA
Fins la temeritat ha de tenir el seu límit.

JOAN
I el tindrà, no en dubteu, ve-te'l aquí (*li besa l'escot*).

ROSALIA
Ai, ai!... Però, què heu fet?... No sé el que sento...
em vaig a desmaiar!

(*Es deixa caure en braços de DON JOAN.*)

JOAN
No, aguanteu-vos, per Déu. (*A part*) Quin paper represento!

ROSALIA
(*Sospirant.*)
Ai, ai!

JOAN
Pot venir algú. Sento passos. Ja està.
(*Entra PASSARELL.*)

ESCENA X

DON JOAN, DONYA ROSALIA i PASSARELL

PASSARELL
(*Que va a entrar a la CLEDA*)
Ai, perdó! Perdoneu!
(*Es retira i resta esperant a una certa distància.*)
Sols aquesta ens mancava!
No deixa res per verd... ni per madur.

ROSALIA

Què hem fet, Joan, què hem fet? Si aquest home ho xerrava!

JOAN

És discret, és discret: no en sabrà res ningú.

ROSALIA

Ah! però m'heu de dir (ja no teniu fugida)
per què ha gosat això la vostra boca ardidada?
No l'havia besat ni el meu difunt espòs.

JOAN

Sant baró!

ROSALIA

Sí, un xic massa! En fi, ja és en repòs.
Al cel sia.

JOAN

Hi deu ser.

ROSALIA

No establim comparances.
Ni remoguem així el sac de les recances.
Em direu a l'instant per què heu obrat així.

JOAN

Us ho diré; però no aquí.
Aquí, en ple debat, podríem ser sorpresos.

ROSALIA

No recomençareu amb moxaines ni amb besos...

JOAN

No, qui parla d'això?

ROSALIA

Ai! no me'n fio gens!
I el lloc? No em feu anar a llocs desavinents.
Compreneu que una dama que el seu honor estima...

JOAN

No, no: hi ha un lloc segur.

ROSALIA

Quin?

JOAN

La sala d'esgrima.

ROSALIA

Què preteneu?

JOAN

Parlar.

ROSALIA

No intenteu cap assalt!

JOAN

Oh, no!

ROSALIA

Però un tal lloc?

JOAN

És el lloc ideal.

Aneu, jo ja vindré.

ROSALIA

Ai! que en sou de trapella!

JOAN

I vós, que en sou de bella!

ROSALIA

De vella? Què dieu? Compte a jugar amb els mots.

JOAN

Bella, bella, amb *b* alta, alta...

ROSALIA

Bah! Sou com tots!
(*Surt de pressa, satisfeta.*)

ESCENA XI

DON JOAN i PASSARELL

JOAN

*(veient PASSARELL, que se li presenta
un cop ha sortit DONYA ROSALIA)*
Què veig? Quin monstre! Què és aquesta bèstia?

PASSARELL

Senyor, el vostre esperit, si no m'erro, es confon.

JOAN

Excusa, Passarell: ni ofensa, ni molèstia;
però havia oblidat que homes hi hagués al món.

PASSARELL

I vós?

JOAN

Jo? És veritat. Jo sóc l'home! Amb majúscula!

PASSARELL

No serà tant.

JOAN

Què dius?

PASSARELL

Que jo ho sóc amb minúscula...
I que una dama hi ha que us vol veure a l'instant.

JOAN

Una dama? Qui és? Avui em mataran.

PASSARELL

No ha volgut dir-me el nom.

JOAN

Com és?

PASSARELL

Poc sabré dir-ho.

JOAN

La cara?

PASSARELL

Negra.

JOAN
Com?

PASSARELL
Senyor, porta antifaç.

JOAN
Ah, Carnaval del món!, en va em giro i regiro:
màscares i res més, dissimulant la faç!
(Entra DONYA AURORA.)

ESCENA XII

DON JOAN, DONYA AURORA, PASSARELL

AURORA
Don Joan, perdoneu.

JOAN
Senyora... (A PASSARELL.) Fon-te.
(A PASSARELL, *que inicia un mutis*.) Un moment.
(A DONYA AURORA.) Un moment, perdó.
(A PASSARELL.) A donya Rosalía vés i explica-li un conte.
A la sala d'esgrima la trobaràs.

PASSARELL
Senyor!...

JOAN
Que no en surti per res; tu en seràs responsable.
Dígues-li que el meu pare m'ha cridat, jo què sé,
fes-li l'amor, tanca-la amb clau, duu-la al diable.
Però pobre de tu, si aquí a interrompre'm ve.

PASSARELL
Don Joan!

JOAN
Prou! Amunt! (A AURORA.) Perdoneu-me, senyora.

PASSARELL
(A part.)
N'hi ha per trencar-li el cap! (Surt.)

ESCENA XIII

DON JOAN i DONYA AURORA

AURORA

(Traient-se l'antifaç.)

De pressa, don Joan;
no perdem temps, sóc jo.

JOAN

Què veig? Ets tu, Aurora?

AURORA

Sí, sí.

JOAN

Què véns a fer? Imprudència més gran...

AURORA

Ja ho sé, però és igual. I serà la darrera.
Perquè la nostra vida és en perill.
El meu marit s'ho tem, i crida i s'exaspera,
i diu que ens matarà: això no és viure, fill.

JOAN

No cal prendre-s'ho així: mentre no ens mati, és viure.

AURORA

Sí, però viure com? Morint a cada instant.

JOAN

Morint d'amor potser.

AURORA

Sí, sí, vós rai: sou lliure.
No puc més, no puc més! Rapteu-me don Joan!

JOAN

Raptar-vos? Ara?

AURORA

Sí, a l'acte, de seguida.

JOAN

No sé veure per què. Ho tenim tot.

AURORA

Sí, sí...

Però, que no veieu, ai, que ens hi va la vida?
Moriré abans que em mati, si continuo així.

JOAN

Però, com ha sabut? Em sembla que somnia.

AURORA

No somnia, no, no. Massa despert que està.
Parla de mi i de vós i d'algú que l'atia,
i de proves que diu que molt aviat tindrà.
I a propòsit, la carta, aquella carta...
No s'han d'escriure mai cartes així...

JOAN

Quina carta?

AURORA

El bitllet en què el cor vaig donar-te
i en què et deia que sí.

JOAN

És veritat. És cert. No l'he tornada a veure.
La vaig rebre i no sé què en vaig fer.

AURORA

No cerquem més: algú l'haurà poguda heure
i prop del meu marit la fa servir d'esquer.
Ah! però vós... Tant és el cas que en fèieu?
Perdre una carta així ja no té nom!

JOAN

No exagereu: total què hi dèieu?
El que en les circumstàncies diu tothom.

AURORA

I us sembla poc? Els homes sou capaços...
No l'he oblidada, no, que la duc en el cor:
«Don Joan, us esperen els meus braços.
Aquesta nit. Vostra fins a la mort.»

JOAN

«Fins a la mort», veieu: és hora de provar-m'ho.

AURORA

Sí, plaguegeu-hi encara, falaguer.
Jo que per vós horriblement m'alarmo,
i vós... Però tot d'una em venjaré.
Us he enganyat.

JOAN

Ah, sí? Quan?

AURORA

Aquí, ara.

JOAN

Amb qui?

AURORA

Amb vós mateix.

JOAN

Cosa més rara!

AURORA

He mentit, he mentit, per fer-vos por...
A vós us matarà, però a mi no.

JOAN

Aleshores podeu estar tranquil·la.

AURORA

Ingrat!... Diu que per vós cal una prompta fi,
i entre una punyalada i un tret al cor vacil·la.

JOAN

Digueu-li que no cal que s'amoïni així.

AURORA

Diu que us ha d'extirpar de la faç de la terra
perquè no hi pugueu fer més mal,
i que ha de convertir en una vil desferra
la vostra joventut i vostre encís fatal.

JOAN

I vós?

AURORA

Jo? No. Per mi somnia un altre càstig:
que visqui en el dolor i el remordiment,
condemnada a morir, a poc a poc, del fàstic
d'haver de suportar-lo constantment.

JOAN

Té més enginy del que em pensava.

AURORA

Pel mal, pel mal en té, com tants altres negats.
I encara no voleu rescatar aquesta esclava?
Em rapteu, sí o no?

JOAN

(*Persuasiu.*)

No, no fem disbarats.

AURORA

Oh!

JOAN

Hi ha formes gentils, altres maneres.

AURORA

Quines?

JOAN

De teu joc innocent convènç' el teu marit.
Després tancar la porta i tirar les cortines
i passar dolçament, tu i jo, plegats, la nit.

AURORA

Ah, no! Cal, un quant temps, no donar nova causa.
No afegim llenya al foc: almenys fem una pausa.

JOAN

Bé, demà, si no avui.

AURORA

No siguis insensat!

JOAN
Doncs, quan? Fixa-m'ho tu.

AURORA
Posem... demà passat.

JOAN
Sento passos.

AURORA
(Posant-se l'antifaç.)
Me'n vaig. M'estimes?

JOAN
I ho preguntes?
No són en el perill les nostres vides juntes?
Què més et cal?

AURORA
Que ho diguis. Sempre te les compon
per no dir-me que sí, i altra cosa em respon.
M'estimes? Digues!

JOAN
Sí. Però vés-te'n, que vénen.

AURORA
Demà passat?

JOAN
Demà passat.

AURORA
(Enviant-li un bes amb les puntes dels dits.)
Adéu!

JOAN
Sí, sí...

ESCENA XIV
DON JOAN i AGNESINA

Don Joan

AGNESINA
Don Joan, don Joan, quanta estona us retenen!
La visita que he dit...

JOAN
Acaba de sortir.

AGNESINA
No, si s'està esperant!

JOAN
Com?

AGNESINA
(*Abaixant la veu.*)
Calleu, que és allí.

JOAN
Una dona?

AGNESINA
I és clar!

JOAN
Com avui es rabegen!
I pensar que en el món hi ha ximplers que m'envegen.

AGNESINA
Calleu, que és ella.

JOAN
Qui?

AGNESINA
Ella, no cal dir més.
(*Allunyant-se.*) Faig que vingui? (*Va a cercar-la.*)

JOAN
Sí, sí. Però, qui és? Qui és?

 ESCENA XV

DON JOAN i DONYA ELVIRA, coberta amb un vel

ELVIRA

Sóc jo. No em coneixeu, don Joan?

JOAN

Donya Elvira!

La veu no m'ho diria, i el meu cor
la presència del bé per què sospira
m'hauria revelat amb un batec més fort;
amb la felicitat que dolçament m'inunda...

(Li pren les mans.)

ELVIRA

No, deixeu-me, us ho prego, don Joan.

JOAN

...i el goig de sospirar la meva amor profunda.

ELVIRA

No he vingut...

JOAN

Heu vingut, i això és enlluernant.

I puc llevar aquest vel que us vela la mirada.
I us puc veure i oir i sentir vora meu.

ELVIRA

Em veieu i em sentiu per darrera vegada:
sí he vingut, don Joan, és per dir-vos adéu.

JOAN

Adéu? Per què aquest mot el vostre llavi empra?
Partiu? Jo us seguiré fins a la fi del món!

ELVIRA

Parteixo, sí.

JOAN

Molt lluny?

ELVIRA

No molt, però per sempre.

JOAN
Amor i eternitat l'un per a l'altre són.

ELVIRA
No pas l'amor que vós serviu tothora,
ni tan sols cap amor terrenal.
El cor ferit que en la tenebra plora
sols pot trobar claror en un amor més alt.

JOAN
Què voleu dir? Potser...

ELVIRA
Solament dues vies
el meu pare m'ha ofert per escollir:
o en un convent la resta dels meus dies
o de don Evarist l'esposa esdevenir.

JOAN
Del meu oncle? Què heu dit? Això és abominable!
Com ha pogut el vostre pare?... No!

ELVIRA
Per Déu, no us exalteu.

JOAN
És obra del diable!

ELVIRA
Si ho fos, l'altre camí mena a la salvació.
I el meu camí és aquest.

JOAN
El seguireu?

ELVIRA
Sens dubte.

JOAN
Jovenesa i beutat enterrareu així?

ELVIRA
Les ofrenaré a Déu, lluny d'aquest món corrupte,
i pregaré pels altres i per mi.

JOAN

No, no pot ser. Vós m'éreu destinada.
No podeu ser d'un altre... ni de Déu.

ELVIRA

Calleu! No blasfemeu, criatura damnada!
Com podeu caure en un pecat tan greu?

JOAN

Perdoneu: és el cor, que es revolta i delira,
sota l'excés d'un sofriment atroç!

ELVIRA

Tant m'estimeu?

JOAN

Elvira, donya Elvira!
bàlsam en el dolor, llum i repòs.

ELVIRA

Sí us cregués un instant, que fóra malaurada!
Però no us crec ni us creuré mai!

JOAN

Per què?

ELVIRA

Perquè conec la història que us degrada,
fins a sentir-ne esglai.

JOAN

Què us han dit?

ELVIRA

Què m'han dit? Que sou un monstre horrible,
que no viviu sinó pel mal!
Ah! tot el que m'han dit fins a l'entranya em fibla.
Voldria que fos fals i, amb tot, creure-hi em cal.

JOAN

I sí us han enganyat? I sí tot fos mentida?

ELVIRA

Pot un pare enganyar? Ell és qui m'ho ha dit tot:
que és un teixit d'horrors la vostra vida,
que no dieu de veritat ni un mot.

JOAN

I era sol a acusar-me el vostre pare?
Ningú no m'acusava al seu costat?

ELVIRA

(Vacil·lant.)

No, no.

JOAN

No sap mentir la vostra cara.
Ara sou vós qui no diu veritat.
El meu oncle no era a vora vostra?
No ha estat ell qui ha escopit tant de verí?
Per què abaixeu, avergonyida, el rostre?
Ha estat ell, sí o no?

ELVIRA

Ha estat ell, sí.

JOAN

I vós l'haveu cregut! I li ha estat fàcil
desfer-se, amb la calúmnia, d'un rival.
Què no haurà dit per heure aquest cos gràcil
i la innocència vostra, virginal?
I ell que és tot malvestat i hipocresia,
gosa llançar la pedra contra mi?
I el vostre pare us sacrificaria?

ELVIRA

Ja us ho he dit: seguiré un altre camí.

JOAN

Camí també de dol i sacrifici,
entre els murs i les reixes d'un convent...
Aquest cos no ha nascut per dur cilici:
sou la branca florida dins el vent.
No condemneu la seva fresca saba,
el seu esclat en flor i el seu perfum

---

a ressecar-se en una vida esclava,
sense cap fruit per ofrenar a la llum.

ELVIRA

Què sabeu vós d'una més alta ofrena
i de l'amor diví i el seu enyor?

JOAN

I vós, vós, què sabeu, tímida nena,
de la divinitat d'un altre amor?
Què sabeu de dos cors extasiant-se,
fos l'un amb l'altre en un mateix sospir?
Què sabeu de l'encesa benaurança
que ens abassega l'aire i el respir?

ELVIRA

No vull saber-ne res. I deixeu-me, us ho prego.
He volgut solament dir-vos adéu.
Les vostres cartes han pogut, no ho nego,
trobar el camí fins arribar al cor meu.
Però ara no insistiu. Deixeu que visqui
lluny de tota caiguda terrenal.
Deixeu que per a mi la vida llisqui,
com abans, sense dol i sense mal.

JOAN

No és mal l'amor. I el dol, sou vós mateixa
qui per tots dos conjuminant-lo està.
No sentiu l'eco de la meva queixa?
L'angoixa no sentiu del meu penar?

ELVIRA

A quantes, don Joan, digueu-me, a quantes,
al vostre pas, heu enganyat així?

JOAN

No em creieu?

ELVIRA

Jo seria una de tantes.

JOAN

L'única sou, l'eterna...

ELVIRA
Prou mentir!

JOAN
No em creieu? Oh, fareu que m'arravati
en un rampell de desesperació.
No em creieu? Si he mentit, que Déu em mati,
Ara mateix, aquí mateix...

ELVIRA
(Que sembla esperar, esglaiada.)
No... No. *(Cedeix a l'abraçada de DON JOAN.)*

JOAN
No, no és la mort, sinó l'amor qui espera.
I entre els meus braços, llangorosament,
sentiràs la carícia primicera
dins l'encantària de la nit d'argent.
Ara la vida per tots dos debana
els fils misteriosos del destí,
i ens teixeix la garlanda sobirana,
que ja per sempre més en ha d'unir. *(Van a besar-se.)*

ESCENA XVI

DON JOAN, DONYA ELVIRA. DON EVARIST, DON LLUÍS *(amb antifaç)*
(alguns amb torxes), espadatxins; després PASSARELL, i criats.

JOAN
Què? Què és això? Qui gosa?...

ELVIRA
Estic perduda. *(Es tira el vel.)*

EVARIST
Volteu-los de pertot, que no puguin fugir!

JOAN
Ah! Em troben desarmat. Què, què cerqueu aquí?

LLUÍS
Cerquem aquesta bella inconeguda.

JOAN

Si no la coneixeu, res no n'haveu de fer.

EVARIST

Deixeu pas, don Joan; ho dic pel vostre bé.

JOAN

Oncle, vós per aquí? Què us porta a aquestes hores?

EVARIST

El teu honor i el meu.

LLUÍS

(Acostant-se a DONYA ELVIRA.)

Manyaga, per què plores?

JOAN

Deixeu aquesta dama, o us en penedireu.

(Interposant-se.)

LLUÍS

No gallegeu així, desarmat com esteu.

JOAN

Armat o desarmat, jo sabré defensar-la.

LLUÍS

Jo sabré fer emmudir el qui estultament parla.

JOAN

Doncs, podeu començar emmudint vós mateix.

LLUÍS

Compte amb el que dieu: la meva fúria creix!

(Treient-se l'antifaç.)

No em coneixeu?

JOAN

Sí, sí. Com no us coneixeria?

I us ho dic novament: seguiu la vostra via.

LLUÍS

Prou, mentre aquesta dama vulgui seguir-la amb mi.

Senyora, m'heu sentit? Seguiu-me! Prou fingir.

JOAN

(Prenent-lo a part.)

Don Lluís, un instant; us haig de dir una cosa:
la dama aquí present no és pas la vostra esposa.

LLUÍS

No és donya Aurora? Bah!... Si la coneixeré!
Pas franc! *(Va per passar cap a DONYA ELVIRA.)*

JOAN

(Subjectant-lo.)

Quiet, senyor!...

*(DON EVARIST per darrera fa senyal a dos espatxins,
que agafen DON JOAN i el subjecten.)*

JOAN

Ah, traïdors!

LLUÍS

Molt bé!

*(Mentre DON JOAN es debat, DONYA ELVIRA avança
cap a DON LLUÍS.)*

ELVIRA

No, don Lluís, no sóc ningú que us concerneixi.
Veniu. *(Aixecant-se el vel.)* Mireu!

LLUÍS

Què veig?

EVARIST

(Que els ha seguits.)

Que el cel
[us maleeixi!

Així guardeu la fe que em deveu? És així
com respecteu el llaç que us destinava a mi?
Ah! quan aquest afront sàpiga el vostre pare,
morirà de dolor i de vergonya encara.
Seguiu-me!

ELVIRA

No, jamai!

EVARIST

Us mano que em seguiu.
Si no és de grat, per força, enteneu? (*L'agafa.*)

JOAN

(*Desempallegant-se dels qui el subjecten.*)
Vell lasciu!
Goseu posar la mà damunt...? Feu-vos enrera.

EVARIST

Damunt teu gosaré, abominable fera!
(*Desembeina l'espasa. Però en aquest moment entra
PASSARELL amb alguns criats, espasa en mà; s'obre
pas i dóna una espasa a DON JOAN.*)

JOAN

Magnífic, Passarell! I ara, deixeu-nos pas.
Vos, senyora, accepteu l'ofrena del meu braç.
Fins al vostre casal us menaré tot d'una:
us escorta el meu cor i us vetlla el clar de lluna.
(*comença a avançar espasa en mà, duent DONYA ELVIRA
del braç, seguit de PASSARELL i dels altres criats.
Ningú no gosa oposar-s'hi.*)

EVARIST

Ah! el deixareu fugir? Fort a ell, vils bergants,
o combatré tot sol amb tots els don Joans.

LLUÍS

Sóc al vostre costat, jo també haig de venjar-me.
(*Combaten amb DON JOAN.*)

JOAN

Apreneu de primer a sostenir bé l'arma.
(*Li fa saltar l'espasa.*)
I vós, oncle, teniu; perquè la vostra mà
aquesta mà suau no gosí profanar. (*El fereix a la mà.*)

EVARIST

(*Deixant caure l'arma.*)
Ah, bútxara cruel!

JOAN

I ara, pas! Lliure via!

Que al qui em gosi atacar ja no el respectaria.

(DON JOAN i DONYA ELVIRA, seguits de PASSARELL i els altres, prestos a repel·lir cap atac, es disposen a avançar. En aquest moment entra el Comanador, amb antifaç, seguit d'uns quants homes armats, tots amb les espases nues.)

ESCENA XVII

Dits i el COMANADOR amb el seu seguici,
després FRA GUILLEM

COMANADOR

(En veure DON JOAN, llançant-se espasa en mà contra ell.)

Ah! ets aquí, malvat? No te l'emportaràs.

Per salvar el meu honor hi ha força en el meu braç.

JOAN

Pas he dit. Qui sigueu, deixeu la via lliure.

COMANADOR

Tots a ell! Mort a ell!

JOAN

Sempre matar per viure!

Tu ho vols? Doncs, té! (Cau el COMANADOR.)

COMANADOR

Ja estic... Déu meu! La mort... la mort!

(Acuden al COMANADOR. Cessa la lluita.)

UN ACOMPANYANT

Què heu fet? Sabeu qui és? (Li lleva l'antifaç.)

JOAN

Oh malastruga sort!

ELVIRA

Pare! Pare! (Llançant-se agenollada al seu costat.)

COMANADOR

(Obrint els ulls.)

Sí... tu... aquí! Jo per salvar-te
del deshonor... I res... La mort... Deixa'm, aparta!

ELVIRA

Perdó!

COMANADOR

Filla fatal!

ELVIRA

Perdó!

COMANADOR

Torna al convent.

Sepulta-hi el teu crim en el remordiment.

Si mai a aquest malvat t'unissis... t'ho adverteixo...
per endavant... et maleeixo... et maleeixo! (Mor.)

*(Ha entrat FRA GUILLEM, ha escoltat els darrers mots
del COMANADOR. En veure'l mort, s'agenolla i li fa el
senyal de la creu.)*

ELVIRA

(Sanglotant, abraçada al seu pare.)

Pare!

FRA GUILLEM

(Aixecant-se. A DON JOAN, signant el grup)

Què has fet!

JOAN

(Greument.)

Ja ho veus. Que no em culpi ningú.

Era l'amor. No sé si el que volies tu.

Una força tan gran i alhora tan alada,
que per ella he sentit com ànsies de volada.

I el llarg camí que he fet de disbauxa i de crim
sols semblava el camí per abastar aquest cim.

I ara tot ha acabat: la meva sort revessa
aquest cadàver fosc entre nosaltres dreça;
que, en el meu frenesí, l'he mort sense saber
la meva mà fatal qui matava ni què.

I allò que he mort, ja ho veig, era la sola flama
que pogués aclarir l'enigma del meu drama.

I ja per sempre més, vençut o triomfant,
resto junyit al fat, rebel, de don Joan!

FI DE L'ACTE SEGON

ACTE TERCER
QUADRE PRIMER

Interior d'un vell cementiri. Tombes, estàtues. Al centre, la del COMANADOR, dreta, dalt del mausoleu. No lluny la de DON EVARIST, agenollada. Cau el dia, i va fent-se de nit durant el quadre.

ESCENA I

L'estàtua del COMANADOR i la de DON EVARIST

COMANADOR

El temps, l'eternitat... Tot és igual.
Don Evarist, un altre jorn que fina.

EVARIST

Que fini o que comenci, Don Gonçal
creieu-me, tant se val:
l'estrella del capvespre també és la matutina.

COMANADOR

Matutina o vespral,
res de nou per a nosaltres no il·lumina.

EVARIST

Amb tot, si sóc sincer (i bé caldrà que ho sigui
jo que en la vida no ho vaig ésser mai),
permeteu-me que us digui
que em plau aquesta hora de desmai.

COMANADOR

Vós estimeu la nit. He pogut comprovar-ho.

EVARIST

Sí, no us negaré.

COMANADOR

També l'estimo jo; però, si bé reparo,
hi ha un momentet del dia...

EVARIST

Sí, ja ho sé.
Qui de nosaltres no ho sabria?

COMANADOR

Ai! és aquell instant de matinet,
quan, després d'una nit fosca i impia

que, dins el vas, se'ns glaça l'esquelet,
el primer raig de sol acaricia
el nostre front, engelabrit del fred.

EVARIST

Dolça carícia, sí, tènue besada...
Però la nit...

COMANADOR

Vós estimeu la nit.
La seva poesia, tal vegada?

EVARIST

El repòs que llavors m'és concedit.

COMANADOR

El repòs? No us entenc. Quina fatiga?...

EVARIST

Estic agenollat, que no ho veieu?
I aquesta dura posició m'obliga...

COMANADOR

Cert, encara és pitjor que restar en peu.

EVARIST

I tant si ho és! Perxò espero que onegin
les ombres de la nit, vet-t'ho aquí,
per asseure'm un poc, sense que em vegin,
damunt el meu coixí.

COMANADOR

Coixí?

EVARIST

De marbre! I així i tot, encara
m'és dolç de reposar-hi assegudet.

COMANADOR

Culpa dels escultors, genteta rara:
ells haguessin d'estar sempre a peu dret!

EVARIST

O sempre agenollats! Que no compreguin
que un mort ja sols és bo per jeure en pau!

COMANADOR

Amb actituds dels vius que no ens ofenguin!

EVARIST

Una estàtua jacent, senyors, si us plau!

COMANADOR

Silenci, que ve algú.

ESCENA II

Dits. DON JOAN i l'ombra de DONYA ELVIRA, coberta d'un vel.

Entren pel fons. DON JOAN va perseguint-la.

Ella s'atura davant les estàtues

ELVIRA

Deixeu-me! Quin deliri!

Quin home sou per perseguir-me així?

No us atura ni el clos del cementiri?

No us atura la mort?

JOAN

La mort? A mi?

No pas si tinc davant tanta de vida

i un cos esvelt com una palma al vent,

i si l'amor adelerat em crida

amb un tan dolç accent.

ELVIRA

Dolç? No he posat dolcesa en les paraules,

sinó acritud, i més en mereixeu.

JOAN

Entre les ombres dels xiprers i els saules,

beutat misteriosa, què cerqueu?

ELVIRA

Fugir de vós. Aquest recer cercava,

pensant que em fóra protector.

JOAN

En la tristesa d'aquesta hora blava

sols en l'amor trobem protecció.

ELVIRA

L'amor arran la mort?

JOAN

Sí, pot sorprendre-us?

Són antics companyons: van de camí.
I si no fos perquè tinc por d'ofendre-us,
us diria...

ELVIRA

Digueu-m'ho.

JOAN

No ho sé dir.

ELVIRA

Com?

JOAN

No sé què hi ha en vós... Què pot haver-hi
que sembla que a l'amor uniu la mort?
M'atrau com un abisme aquest misteri,
s'embriaga en les ombres el meu cor.
Això és nou per a mi. Mai no he sentida
la voluptat d'aquest suprem contrast.
Oh, sí! Mil anys viuríem, i la vida
encara ens donaria d'amor un novell tast!

ELVIRA

I si fos el darrer? Si la sospita
que l'amor i la mort en mi s'han fos...

JOAN

Aleshores viuria la infinita
fosa d'amor i mort fonent-me amb vós.

ELVIRA

Calleu!

JOAN

Quan us he vista errant, etèria,
com perduda pels volts d'aquest fossar,
presonera com d'una estranya dèria
que us llancés als camins del més enllà,

he sentit dintre meu, i sento encara,
 com un impuls que em lliurés tot a vós,
 com si, no havent vist mai la vostra cara,
 la més benigna i estimada em fos.
 Diria que sou vós, inconeguda,
 vaga, misteriosa —jo què sé!—
 la sola que he cercat i no he tinguda,
 la que mai de la vida no tindré.

ELVIRA

De tantes que l'amor us oferia...

JOAN

Com ho sabeu?

ELVIRA

Ho sé, no cal res més,
 De tantes, només una us mancaria?
 Què donaria per saber qui és!

JOAN

Una que en vós sembla que perduri,
 si perdurar pogués el que ja és fos;
 si la veu s'atardés en un murmuri,
 si la vivacitat florís llangors.

ELVIRA

La recordeu?

JOAN

Si la recordo? Era
 damunt la fúria del meu viure ardent,
 com una aura frescal de primavera,
 com el rou de l'aurora, transparent.
 I en el seu front lluià la guspira
 del pur amor i el virginal encant...

ELVIRA

No puc saber-ne el nom?

JOAN

El nom? Elvira.

L'he dit tantes vegades!

ELVIRA

(En un sospir.)

Don Joan...

JOAN

Em coneixeu?

ELVIRA

Qui no us coneixeria
que dona fos i hagués amat un cop,
si al cor l'essanguiment us anuncia
i l'esglai de sentir-vos tan a prop?

(DON JOAN va per agafar-la; ella se'n separa.)

Deixeu-me, no... Però, digueu: com era,
si en veritat vau estimar-la així,
que vau lliurar-vos a l'amor grollera
encara amb un més tèrbol frenesí?

JOAN

Què sabeu vós?

ELVIRA

El que tothom sabia.

JOAN

No pas del que passava en el meu cor:
de tots els meus desigs en rebel·lia,
de tots els meus orgulls en desconhort.
Per a un home com jo, penseu el que era
haver trobat, trobat, l'amor miraculós,
i veure en un instant dreçar-se una barrera,
muda i terrible, entre tots dos!
I lluitar per abatre-la, damnada,
inútilment, desesperadament,
i a l'altra banda ella, encastellada,
insensible al meu prec i al meu lament.

ELVIRA

Li havíeu mort el pare! Com podia...?

JOAN

Com podia? Estimant-me! Si l'amor
hagués estat més fort que no la tirania
de l'opinió vulgar i el fals honor.

ELVIRA

Va fer més: va morir de la cruel ferida,
estimant-vos tothora immensament.

JOAN

Morir! Jo li oferia cor i vida.

ELVIRA

Doncs, ella us els donava eternament.

*(En aquest punt se sent un cruixit
a l'estàtua del COMANADOR.)*

Ah! el meu pare! *(Fuig esfereïda.)*

*L'escena, un moment enfosquida per donar lloc
a la desaparició de l'ombra de DONYA ELVIRA,
és tot seguit sota la calma
de la claror llunar.*

ESCENA III

DON JOAN, sol

JOAN

(Esmaperdut.)

Què ha estat? On és? Qui era?

(Mira arreu, no veient-la enlloc.)

Què ha estat? Un somni va? Una vana quimera?
Tot és silenci i pau al regne de la mort;
i en tot l'extens fossar, no hi bat sinó el meu cor.
I, tanmateix, aquí una dona glatia;
vibrava el seu accent d'una estranya harmonia.
Encara el sento, sí: era com el ressò
d'una altra veu suau que vaig estimar jo.
Brollava com llunyà el seu so feble i pulcre.
Fins que un cruixit ferest, aquí, en aquest sepulcre...
Però, què veig? És cert?... No m'equivoco, no.
És don Gonçal d'Erill, el vell comanador,
el que jo vaig matar i em surt al pas encara.
I ella?... Ella, fugint, ha cridat: «El meu pare!»
Fóra, doncs?... No pot ser: jo l'he vista morent,
quan, en el meu furor, vaig assaltar el convent;

jo he vist, com d'un roser les mustigades fulles,
dins el negre taüt, les seves lleus despulles.
I així i tot... Així i tot, era ella: tot m'ho diu:
espectre al·lucinant o fantasma furtiu!
O, serà l'aire impur d'aquest vell cementiri,
que, amb efluis mortals, m'enfonsa en el deliri?
Passarell!... Passarell!

ESCENA IV

DON JOAN i PASSARELL

*Durant tota aquesta escena DON JOAN ha de manifestar-se
vagament embriac; sense caure, però, en cap exageració.*

PASSARELL

(Que ve de darrera les tombes.)

Hum! Què maneü, senyor?

JOAN

On eres?

PASSARELL

A recer d'un gentil panteó.

JOAN

Què feies?

PASSARELL

Meditar.

JOAN

Què meditaves?

PASSARELL

Coses.

JOAN

Quines?

PASSARELL

Les que m'han dit els xiprers i les lloses.

JOAN
I, no feies res més?

PASSARELL
Oh, sí! De tant en tant,
mirava divagar missenyor don Joan.

JOAN
Divagar?

PASSARELL
Divagar; i creieu que em contrista.

JOAN
Prou divagacions... Però, digues, l'has vista?

PASSARELL
Vista? Qui?

JOAN
Qui ha de ser?

PASSARELL
Si no us expliqueu més...

JOAN
La dama que he seguit i amb qui he parlat després

PASSARELL
Ai, ai, Mare de Déu!...

JOAN
Què et torba o què t'escama?

PASSARELL
Res, no res.

JOAN
Vols parlar?

PASSARELL
Que no he vist tal dama.

JOAN
No l'has vista? Fugint, de primer, davant meu,
com un cérvol poruc o bé una daina lleu?

PASSARELL

És cert que un momentet he fet una bacaina;
però dama no he vist, ni cérvola ni daina.

JOAN

Com? Tu no has vist aquí
una dama amb un vel parlant amb mi?

PASSARELL

No, no he vist res, senyor, llevat vostra persona
parlant, gesticulant, tot sol i llarga estona.

JOAN

Llavors, he somniat?

PASSARELL

Heu begut més que jo i tot resta explicat.

JOAN

És cert que he begut molt, però el vi res no explica.

PASSARELL

No? Tornem a l'hostal i veureu què us replica.
Perquè, mireu, senyor, que és un caprici estrany,
a aquesta hora del jorn i en aquest jorn de l'any,
mentre podríeu ser vora una dolça flama,
sopant alegrement amb qualque bella dama,
una de veres, ei!, d'aquelles tan frescals
que teniu sempre a punt per guarir-vos els mals,
estar-se mort de fred, en un trist cementiri,
dialogant tot sol amb dones de deliri.

JOAN

Convé, de tant en tant, el contacte amb la mort,
per valorar millor de la vida el tresor,
Passarell! Però, veus? Tu parles de deliris.
Què? També he delirat? Aquí et prego que miris.

(Mostrant-li la tomba de DON GONÇAL.)

L'epitafi llegeix i guaita el gran senyor.
Qui és?

PASSARELL

Reina del cel! Si és el Comanador!
Mireu, creieu-me...

JOAN
Què?

PASSARELL
Pleguem.

JOAN
No siguis ase!

PASSARELL
Estarem molt millor arrecerats a casa.
No em plauen coneguts... I aquest, que no l'heu vist?

JOAN
No.

PASSARELL
Doncs, mireu.

JOAN
Què veig? El meu oncle Evarist!
Què tal, oncle, què tal? Com va la vida eterna?
Suposo que a l'infern l'ànima se us inferna.
De genolls sempre més: és el que us mereixeu.

PASSARELL
Senyor, per pietat, no està bé això que feu.

JOAN
Què?

PASSARELL
D'escarnir els difunts, que prou pena que tenen.

JOAN
Menys que tu i menys que jo; ni em senten ni m'entenen.

PASSARELL
Què en sabeu vós, senyor? Mai no heu estat difunt.

JOAN
Que jo sàpiga, no. Però, en fi, què sap un?

PASSARELL
Perxò mateix, pleguem: ja n'hi ha prou de fer el plaga.

JOAN

No, vull parlar amb els morts un xic, ara que em vaga.

PASSARELL

Vós no esteu bé del cap, i ni tampoc del cor.

JOAN

Aquest oncle Evarist, mira que haver-se mort!
total per un esquinç que aquella nit li feia:
res, un tall a la mà que amb prou feina si es veia!
I es va voler morir!... És tota una altra cosa
el bon comanador que en aquest llit reposa.
Ell tenia motiu: el cop era mortal.

*(Esglaiat, davant el brandament de cap, negatiu
del COMANADOR.)*

PASSARELL

La dama, novament?

JOAN

Ja de mi no em refio.
Però, no has vist el gest, negant, de don Gonçal,
quan li he dit que ell mateix s'havia fet el mal?
I hi torna. Que no el veus? No el veus com fa que no?

PASSARELL

Jo ja no sé si veig o si no veig, senyor.
Sols sé que, si seguim aquí dins gaire estona,
acabarem guillats... Ai!

JOAN

Què tens?

PASSARELL

M'esborrona!
Em sembla que l'he vist bellugar-se... Déu meu!
Anem-nos-en d'aquí, anem-nos-en, per Déu!

JOAN

Més calma, Passarell. Si l'estàtua es belluga,
potser és el vi novell qui la passada ens juga.

PASSARELL

Estem febles, senyor: cap a casa a sopar.

JOAN

Potser que el feble és ell. Deixa-me'l convidar.

PASSARELL

No, ja n'hi ha prou, senyor: deixeu-vos de facècies.

JOAN

I tu, deixa'm en pau amb tantes frases nècies.
Ei, don Gonçal d'Erill! Senyor Comanador!
us prego que accepteu la meva invitació.
Aquesta nit tenim una festa complida:
el vostre matador, cortès, us hi convida:
Hi haurà dames gentils i alegres companyons,
bon foc i bon sopar, bons vins, gaies cançons.
Vindreu?

PASSARELL

Ha fet que sí! Quin horror! Déu m'empari!

JOAN

Encara sostindràs que tot era un desvari?

PASSARELL

Jo no sostindré res... si a penes si em sostinc.

JOAN

Apa, fes el cor fort, i passa, que ja vinc!

(PASSARELL comença a fer mutis.)

Entesos, don Gonçal, vell i dret com un cedre!

Don Joan espera anit el convidat de pedra! *(Surt.)*

(Tot resta en calma i en silenci.)

EVARIST

(Al COMANADOR.)

Hi anireu?

COMANADOR

Hi aniré.

EVARIST

Malhaja, quin nebot!

Us invita a sopar i a mi no em diu ni un mot!

FI DEL QUADRE PRIMER

DE L'ACTE TERCER

ACTE TERCER QUADRE SEGON

El menjador de la casa de DON JOAN. Un bon foc crema en la llar. Taula parada per al sopar. Rellotge de paret, que marca minuts. Abans de mitja nit, però que, al moment indicat, ha de marcar i tocar les dotze hores.

ESCENA PRIMERA

DON JOAN, DONYA FLORINDA, DONYA JOANA, DON AGUSTÍ,
DON MAURICI i PASSARELL, *que entra i surt durant l'escena.*

AGUSTÍ

(Parlant a part amb DON MAURICI.)

Trobo estrany don Joan, i no em sembla el mateix.

MAURICI

El temps no passa en va, i amb la vida que mena!

AGUSTÍ

Si hagués posat més seny com ha posat més greix!

MAURICI

Però encara és lleuger i fort.

AGUSTÍ

Ah! Ho és de mena.

Però hi trobo... no sé, com una exaltació
que no tenia abans: com un punt de follia.

MAURICI

Això fa més potent la seva seducció.
Mireu-lo! És més brillant que no en la minyonia.

AGUSTÍ

I les dones, mireu!

MAURICI

Sí, sí, com als vint anys!

AGUSTÍ

Més encara, molt més... Ha crescut en prestigi.
És més destre en moixaines i en paranys.
La llegenda n'ha fet un immortal prodigi.

MAURICI

La llegenda ha afegit; però la història és prou.
Què ha afegit en el fons? Psè! Res de nou.
Potser algun nom, potser alguns episodis,
amb una mica més d'amors i d'odis.
Però, en el fons, no res. I a propòsit, sabeu
la versió que corre
del seu duel magnífic amb l'hereu
del vell duc de la Torre?

AGUSTÍ

No.

MAURICI

Doncs, diuen que ha estat... *(Segueix explicant-l'hi.)*

FLORINDA

Casada, sí.

JOAN

Ella també?

JOANA

Sí, sí.

JOAN

Ai, donya Rosalia!

JOANA

Vau encendre un tal foc en el seu si,
que gairebé va dur-la la follia.

FLORINDA

No parlava sinó d'un bes, d'un bes,
que audaç i per sorpresa,
li havíeu fet en un no-res,
i l'havia deixada tota encesa.

JOANA

No va parar fins a trobar marit.

FLORINDA

Un bordegàs com l'ase de la falla...

JOANA

Que va acceptar de compartir el seu llit...

FLORINDA

A canvi de menjar a la seva taula.

JOANA

Perquè ella conservava un bon bossot
amb unces d'or, que era una mina.

JOAN

Això val més que el seu escot...
Però, digueu-me: I Agnesina?

JOANA

Agnesina, pobreta, va llanguir
bastant de temps, gentil enamorada.

FLORINDA

Fins que la sort per ella va lluir...

JOANA

I s'ha casat molt ben casada.

JOAN

Em plau, em plau: s'ho mereixia tot...
Qui més hi havia en el jardí del pare?

FLORINDA

L'ingrat! No recordeu? No sentiu un sanglot
de desig ofegat, que us persegueix encara?

JOAN

Qui voleu dir?

JOANA

Fins l'ha oblidada el fals!

FLORINDA

Tant que va exasperar-la amb la seva cautela!

JOANA

I fugint, desdenyós del seu encaç.

FLORINDA
Torturant-la a menyspreus.

JOAN
(Com si no recordés.)
No...

FLORINDA
Donya Adela!

JOAN
(Com si no recordés.)
Adela?

FLORINDA
No sabeu?

JOANA
Bah! Don Joan, fingiu.

FLORINDA
Fins el record, fins el record li nega.

JOAN
Sí, l'hi nego, i no pas sense motiu.

FLORINDA
Va concebre per vós una amor cega.

JOAN
No, no, en el seu orgull, va voler-se erigir
ahora en jutge i en botxí,
dos solemnes oficis que em repugnen.
Algun cop m'ha sortit al pas en el camí...

JOANA
Això vol dir que amor i orgull encara pugnen.

JOAN
I l'he tractada sempre, arreu,
amb la mateixa aspror i amb el mateix menyspreu.

FLORINDA
Oh!

JOANA

Ben fet!

JOAN

No ho sé pas. Però hi ha en ella,
tot i ser rarament i esculturalment bella,
un no sé què d'atroç que la fa repel·lent
i que em mena a tractar-la durament.
I a defugir-la, sí: com defugim...

(Sona la mitjanit en el rellotge.)

Les dotze!

La mitja nit, cruel, el meu discurs esbotza.
Pots servir, Passarell. Amics meus, el sopar.
I excuseu-me si així us l'he fet esperar.
Sense cap compliment, seieu allí on us plagui,
llevat aquest seient del meu davant.

AGUSTÍ

Per qui?

JOAN

Permeteu-me que el nom de l'invitat amagui.

JOANA

Invitat o invitada?

JOAN

Masculí.

FLORINDA

I el voleu al davant per poder contemplar-lo?

JOANA

Tant de temps l'espereu, tot fent-nos esperar?
Això és dama.

JOAN

No ho és: tan cert com ara us parlo.

AGUSTÍ

Pitjor per vós, amic.

JOAN

No us ho puc pas negar.

MAURICI

No us ho preneu a mal: no em sembla cosa bona.

JOAN

El què?

MAURICI

Que així espereu i no sigui una dona.

AGUSTÍ

Bé cal que un dia o altre Don Don Joan
iniciï també la corba declinant.

La primavera, amic, no és pas eterna.

MAURICI

Ai las!, que ja han passat primavera i estiu.

FLORINDA

(Manyaga, decantant-se a DON JOAN.)

La tardor és ben suau.

JOANA

(A l'altre costat de DON JOAN.)

Pomona la governa

i entre fruites somriu.

JOAN

(Que ha omplert les copes.)

Brindem, doncs, aixecant la copa de l'autumne,
pels amors tardorals de Pomona i Vertumne.

JOANA

Perquè fruitin fecunds!

FLORINDA

Perquè siguin eterns!

JOANA

Perquè no temin mai el gebre dels hiverns!

MAURICI

Però l'hivern vindrà.

AGUSTÍ

Ja crec sentir-ne els passos.

MAURICI

Vindran, per don Joan, primer els primers fracassos.

AGUSTÍ

La que dirà que no.

MAURICI

La que dirà que sí,
però que ho dirà en va, perquè tot té una fi.

JOANA

No, mai a don Joan l'amor pot ser-li avara.

FLORINDA

Les qui l'han estimat l'estimaran encara.

AGUSTÍ

I alguna adolescent, perversa, intentarà
fer reviure l'amor del gloriós ancià.

MAURICI

I perquè el temps fugaç no esborri tantes glòries,
potser us decidireu a escriure les memòries.

AGUSTÍ

Viureu en el repòs i en la serenitat.

MAURICI

Sabreu quin és el gust de la fidelitat.

AGUSTÍ

I llavors, finalment, s'haurà fet el miracle
que pugueu veure el món com un bell espectacle.

JOAN

Espectacle per mi i jo ja no hi seré?

AGUSTÍ

Actor i espectador alhora voleu ser?

JOAN

I és clar que ho vull! Ho he estat tota la vida!
Aquest ha estat per mi el gaudi més gran:
contemplar-me vivint i viure, sense mida,
la vida de l'amor, la sola triomfant!

I quan hagi finit, què m'oferiu per viure?
 El record i la glòria del que he estat?
 Calleu, mesquins, i no em feu riure.
 Això sí que per mi seria vanitat!
 No. Què voleu que pensi o què voleu que faci
 l'home que he estat, l'home que encara sóc,
 quan en les venes el desig se'm glaci
 i els ocells del plaer se'n vagin tots a jóc?
 Per dormir, per morir, per ja mai més reviure,
 per deixar-me en la fosca solitud,
 veient passar l'amor amb el seu dolç somriure,
 i els seus braços de flors i els cants de joventut!
 No; quan s'acompleixi tot el meu destí:
 la mort, darrera amada, sigui a la meva vora!

AGUSTÍ

(*Estupefacte.*)

Què? Preferiu morir?

JOAN

M'estimo més morir!

(*Pausa. Se senten trucs llunyanys a la porta.*)

FLORINDA

(*Crit ofegat.*)

Ah!

JOANA

Què ha estat? Quin esglai!

FLORINDA

Qui truca?

JOAN

Potser la mort que ve... Ves a obrir, Passarell.

PASSARELL

No, perdoneu, senyor. Crec que el meu seny s'acluca.
 No goso obrir, que potser és ell!

JOAN

Ves i no temis res.

AGUSTÍ

Però de què s'esglaia?

(Tornen a trucar.)

FLORINDA

Hi tornen!

JOANA

Qui deu ser?

AGUSTÍ

Cert que és fúnebre el so.

MAURICI

El vostre convidat no és pas persona gaia.

JOAN

No et mouràs, Passarell? Caldrà que hi vagi jo?

*(DON JOAN pren un canelobre i va per sortir,
quan apareix l'estàtua del COMANADOR.)*

ESCENA II

Dits i l'estàtua del COMANADOR

COMANADOR

No, no cal.

FLORINDA

Ah!

JOANA

Fugim! Això és horrible!

*(Surten esglaiades. DON AGUSTÍ i DON MAURICI, que estaven asseguts,
fan un esforç per alçar-se, però tornen a caure
en els seients i assisteixen, muts i estupefactes, a l'escena.)*

JOAN

Les heveu esglaiades, ja ho veieu.

Excuseu-les, si us plau: la por que els fibla
en els cors femenins és comprensible.

Però, us ho prego, don Gonçal, seieu.

COMANADOR

No, no tinc temps. Ni que en tingués, voldria aturar-me en la fosca d'aquest cau on regna el vici i la dolenteria i on tothom del pecat se sent esclau.

JOAN

Preneu, almenys, un mos d'aquestes menges i un glop tasteu almenys d'aqueixos vins.

COMANADOR

Aquesta és l'hora de les greus revenges, no pas l'hora daurada dels festins.

JOAN

Ni asseure's un instant, ni menjar ni beure? Aleshores, digueu, per què heu vingut?

COMANADOR

Per acomplir fins a la fi el meu deure i humiliar la teva fortitud.

JOAN

Humiliar? No serà lleu l'empresa. Intentar-ho podeu, si us plau així.

COMANADOR

No és l'hora de l'orgull i l'altivesa, don Joan, sinó l'hora de morir.

JOAN

Morir?

COMANADOR

Sí, molt aviat; però no encara. La mort s'acosta i et cal ser valent.

JOAN

L'he esguardada cent voltes cara a cara, no temeu que la rebi indignament. I si sou vós qui me la duu, abscondida en els plecs de la capa funeral, us dic que estimo massa aquesta vida per deixar-me-la endur sense ferida, ni que sigui de pedra el meu rival.

COMANADOR

Oh! L'orgull del qui encara es creu invicte!
 Calli ja la supèrbia, foll il·lús!
 No sóc jo, sinó Déu, qui l'ordre dicta.
 Accepta, doncs, humil, el veredicte
 i encomana't a l'ombra de Jesús.
 Que, abans no trenqui la claror de l'alba,
 aquesta carn que ha encès els teus orgulls
 sols serà una despulla freda i balba,
 sota la morta nina dels teus ulls.
 I en l'hora penitent de l'agonia,
 jo seré novament al teu costat.
 Ja no veuràs mai més la llum del dia.
 Aprofita l'avís que t'és donat. *(Desapareix.)*

ESCENA III

*Don Joan, DON AGUSTÍ, DON MAURICI,
 després PASSARELL*

JOAN

Ha desaparegut.

*(Girant-se als seus companys que han assistit muts
 i esglaiats a l'escena i que semblen despertar.)*

L'heu vist? No ha estat desvari.

AGUSTÍ

Què ha estat? Una ombra sols? Un somni funerari?

MAURICI

No sé; però crec... No haurà estat aquest vi?
 Un pasme somnolent s'ha apoderat de mi.

AGUSTÍ

De mi també. Però... jo he vist bé la figura,
 i la veu he sentit i tots els mals que augura.

MAURICI

Bé, sí, prou... Tanmateix, tot això és massa estrany
 i començo a intuir que tot ha estat engany.

AGUSTÍ

Un engany de la ment o dels sentits? Tal volta.

MAURICI

Un engany que només de pensar-hi em revolta.

AGUSTÍ

Què voleu dir?

MAURICI

Que jo, mai dels mais, no he cregut
en cap fantasma va ni en cap aparegut.
I aquí em temo que hem fet un paper de comparsa,
víctimes vós i jo de la mateixa farsa.

AGUSTÍ

No sentiu, don Joan?

JOAN

Prou, prou sento el clapit
del qui la veritat no gosa, fit a fit,
esguardar i al seu grat la tergiversa...

MAURICI

Però que gosa, almenys, delatar la perversa
comèdia que heu jugat per fer-nos creure aquí
que fins de l'altre món...

JOAN

S'han ocupat de mi.

MAURICI

I fins potser voldreu que, refrenant tot blasme,
lloem el vostre aplom al davant del fantasma.

AGUSTÍ

No sabeu? Don Joan, en la darrera nit,
la visita ha rebut de tot un esperit.

MAURICI

I ell, impertèrrit, ferm, amb l'espectre parlava.

AGUSTÍ

Mai no s'ha vist al món una actitud més brava.

MAURICI

Quin home tan valent!

AGUSTÍ

Quin heroi don Joan!

MAURICI

I en el fons, senyor meu, quin brètol!, quin farsant!

JOAN

Retireu aquests mots, o aquí mateix, us juro...

(Pren l'espasa. DON MAURICI desembeina la seva.)

MAURICI

No, no retiro res.

AGUSTÍ

Atureu...

JOAN

No m'aturo!

(Combaten DON JOAN i DON MAURICI. DON AGUSTÍ ha pres un canelobre i il·lumina el combat. Entra PASSARELL, atret pel soroll.)

MAURICI

I ara tindrà raó el fantasma eixerit:
la farsa acabarà tal com ell ha predit.

JOAN

En el fons, hi creieu i heu pensat: «És la meva!
Quina glòria occir don Joan!
Aquesta predicció, que la vida li lleva,
ajudat pel destí, l'acompliré a l'instant.»
Doncs, us equivoqueu, que no m'ha arribat l'hora.
Em caldrà un adversari molt més fi.
La mort que m'han predit ronda molt a la vora.
Ja la sento alenar. No sé si riu o plora.
Però, en aquest moment, sé que no ve per mi!

*(El mata. Cau DON MAURICI. Hi acuden
DON AGUSTÍ i PASSARELL.)*

AGUSTÍ

És mort.

JOAN
Ell ho ha volgut.

AGUSTÍ
Quina més trista fi!

JOAN
L'insult que m'ha llançat no pas menys requeria.
Enduu-te'l, Passarell, abans no es faci dia.
(PASSARELL es disposa a endur-se'n el cadàver.)

AGUSTÍ
(A PASSARELL, ajudant-lo.)
Jo t'acompanyaré. Sortim d'aquest catau.

JOAN
Aneu en nom de Déu, i que descansi en pau.

PASSARELL
No tornaré mai més, senyor: adéu-siau! (Surten.)

ESCENA IV

DON JOAN, sol

JOAN
(*Rest a mig confós per l'adéu del seu criat. Reacciona.
Va cap a la taula, tot dient.*)

Aneu! Deixeu-me tots, pobrissalla malmesa!
que en va us heu oposat, a la meva fermesa!
En aquesta hora greu, m'escau la solitud,
sol amb el meu orgull i en la meva altitud.
Els amors han fugit, l'amistat i fins l'odi.
Ens anem acostant a l'últim episodi.
Sento que m'envaeix una gran serenor,
una calma reial, amb un fons de tristor.
Amor, sola raó i essència del meu viure!
Dona, estàtua de llum, on és el teu somriure?
Totes, al capdavant, s'han allunyat de mi:
ara sí que conec que s'acosta la fi.

(*Omple de vi una copa. Alçant-la.*)

Perquè sigui la fi digna de l'altivesa,
que sempre ha sollevat la meva vida encesa.
Perquè, enllà de la fi, trobi encara el conhort
de l'amor eternal confontent-se amb la mort! (Beu.)

(Sentint passos que s'acosten.)

Qui ve? Quin pas lleu s'encamina,
pel casal desert, cap a mi?
Sí, la petjada és femenina.
Gairebé diria felina.
Qui ve? Qui em cerca en l'ombra? Qui?

ESCENA V

DON JOAN i DONYA ADELA

ADELA

(Entrant.)

Ah, vet aquí, sou vós. Era oberta la porta
i he pogut fins aquí lliscar sense destorb.
Bona nit, don Joan.

JOAN

Qui sou? Quin vent us porta?
Senyora, bona nit, malgrat que us dugui el torb.

ADELA

El torb? Quin pensament el vostre seny entela?
No em coneixeu? Ja no?

JOAN

Us conec, donya Adela.

ADELA

Em dol, perquè potser, si inconeguda us fos,
podria gentilment parlar una estona amb vós.

JOAN

I podeu. Quin destorb pot impedir-ho ara?
Fins si voleu sopar... Jo no he sopat encara.

ADELA

Un sopar interromput?

JOAN

Ni tan sols començat.

Però, si us plau, seieu al meu costat.

*(L'agafa de la mà. La condueix a taula.
La fa seure.)*

No us podré fer els honors tal com desitjaria.

Una empanada? Aquest pastís?

ADELA

Sols tinc set, don Joan.

JOAN

(Omplint-li la copa i acostant-la-hi.)

La copa d'ambrosia

vessarà per a vós ran del vostre somrís.

ADELA

(Beu.)

Ja sou un home estrany.

JOAN

On veieu l'estranyesa?

ADELA

Temia un altre acolliment.

Sempre m'havau rebut amb tanta d'altivesa...

JOAN

Que us sembla estrany que us rebi gentilment.

No és això?

ADELA

És això; no puc negar-ho.

JOAN

Tampoc jo no semblava que us plagués.

ADELA

Us odiava, us ho declaro.

JOAN

I ara?

ADELA

Ara us odio encara més.

JOAN

La roda de l'atzar deixem que rodi:
la qui m'odia avui m'estimarà demà.
I, com és que ha crescut el vostre odi?

ADELA

Perquè no puc deixar-vos d'estimar.

JOAN

Doncs, estimeu-me aquesta nit que em resta.
Sigueu el darrer amor de don Joan.
Vós que l'heu odiat guarniu de festa
les seves poques hores, que se'n van.

ADELA

I després?

JOAN

Quin després?

ADELA

Demà, la vida.

JOAN

La vida? És veritat, vós ignoreu...

ADELA

Què?

JOAN

Que ja està acabant-se la partida:
que jugo el darrer joc.

ADELA

I que perdeu?...

JOAN

Tots perdem a aquest joc: n'és la llei i la regla.
El cas és saber perdre.

ADELA

No us comprenc.

JOAN

Saber escoltar el so greu de la darrera tecla
amb el mateix somrís que un càntic abrilenc.

ADELA

Què voleu dir? No entenc. Pressentiu, es diria...
Però, no: rebutgeu tot pensament atroç.
Us duc l'amor, l'amor de cada dia,
com qui us dugués un pom gentil de flors.

JOAN

(Aixecant-se i enduent-se-la.)

Veniu, que vull collir-les d'una a una,
i en aquesta suprema voluptat,
trobar, per darrer cop, en cadascuna
tot el que té l'amor d'eternitat.

ADELA

L'eternitat en uns amors fugaços?
Demà, què en restarà d'aquest delit?

JOAN

Demà jo dormiré en uns altres braços.

ADELA

(Amb despit.)

És veritat. Què espero? Vós ho heu dit.
Preneu-me, doncs, sóc vostra. Em lliuro tota;
estrenyeu-me damunt el vostre cor;
preneu el meu, que sols per vós sanglota;
vostra fins demà... Fins a la mort!

*(S'uneixen en una estreta abraçada. Però amb la
mà dreta, DONYA ADELA empunya un punyal
i l'enfonsa a l'esquena de DON JOAN.)*

JOAN

Ah!... Ah! *(Cau damunt el divan.)*

ADELA

Fins a la mort! La mort! La vostra!

Ho he jurat! Ho he jurat i ho he complert.
M'ho diu aquest punyal i m'ho diu aquest rostre,
que dintre poc serà tot mústic i ert.

JOAN

Sí, no en dubteu: complerta és la sentència.
La que vós heu dictat, la que us dictava jo.
Tant se val el menyspreu com la condescendència:
la voluptat per vós era en això.

ADELA

La voluptat? La tràgica venjança!
No sóc jo solament qui s'ha venjat.
És tot l'estol de víctimes que avança.

JOAN

Per vós, quina més forta voluptat?
Però us dic que, un cop més, l'haveu errada.

ADELA

He errat el cop? El cop hauré malmès?

JOAN

Jo volia morir en una abraçada:
heu acomplert el meu desig: mercès!
I aqueix estol de víctimes que dèieu
contra mi no vindrà ni em serà esquiú:
pledejarà per mi contra el que crèieu.
Vénen. S'acosten. Són aquí. Fugiu!

*(S'enfosqueix l'escena, en enfosquir-se la ment de
DON JOAN. DONYA ADELA desapareix.)*

ESCENA VI

DON JOAN, després la imatge d'AGNESINA

JOAN

Qui ets? Cecília, tu! Oh, que de lluny venies!
I tu Elena, també? Han tornat aquells dies?
Oh Sílvia, en la foscor, el teu esguard com lluu!
I tu, Irene; i tu, Neus, I tu!... i tu!... i tu!...

Quantes! Tantes he amat? Tan sols m'han semblat una.
 Una de sola en totes, totes en cadascuna.
 I més, encara més! Tu també, Agnesina?
 També has vingut?... Ja ho veus... És la festa que fina.

AGNESINA

Us cal repòs, dormiu. Sí, dormiu, don Joan.

JOAN

Sí, ja m'adormiré: sento una son tan gran!
 Però vull veure, vull... vull veure si entre totes,
 veig l'alba... la claror... Què tens? Per què sanglotes?

AGNESINA

Ja vindrà, no temeu.

JOAN

Algú m'ha dit... no sé...
 que ja mai més, mai més... la claror no veuré.

AGNESINA

Ja ve l'alba.

JOAN

No, no... Vèncer la nit, que costa!
 Ara, sí... Ara, sí. La sento. Ja s'acosta.
 Ja és aquí!

ESCENA VII

DON JOAN, AGNESINA, DONYA ELVIRA

ELVIRA

Què és? Què feu?

AGNESINA

(Que surt a l'encontre d'ELVIRA.)

Allí... És don Joan.

ELVIRA

Ah, però no veieu que s'està dessagnant?
 Don Joan, què teniu? *(S'agenolla a la seva vora.)*

JOAN

Ara ja res, Elvira;
sinó el goig de sentir que si el meu cor expira
és arran del teu cor... Qui plora? Qui sospira?

ELVIRA

Jo... sospiro només.

JOAN

Oh! no ploressis pas:
m'és tan dolç de llanguir dins l'ala del teu braç.
No sé què hi ha més lluny, ni el més enllà què em guarda;
però sempre he sabut que en el llindar
de la mort, la tenebra i la basarda,
m'esperaries tu per donar-me la mà.

ELVIRA

Anem, vine: n'és l'hora. Cuita. Mira.
(S'inicia la claror de l'alba.)

JOAN

Sí. Ja vinc. Vull anar-me'n. Espera, espera, Elvira.
On ets?

*(L'escena s'enfosqueix de sobte. ELVIRA desapareix.
Dins la fosca se sent una terrible riallada.
És el COMANADOR que encara riu en fer-se una
vaga claror fúnebre.)*

ESCENA VIII

DON JOAN i l'estàtua del COMANADOR

COMANADOR

Que fora bo! Ha ha! que fóra bo
que, després de pecar tota una vida
i de sembrar per tot penes i plor,
un àngel t'esperés quan fos finida...
No és ella qui t'espera, que sóc jo!

JOAN

Què màquines encara, vell sinistre?

COMANADOR

Vinc a cercar-te per menar-te a lloc.
Sóc de venjances i de dols ministre,
nunci de les tenebres i del foc.
Ets encara el valent que presumia?
No és entre dones que ara et cal maldar.
Si encara et resta aquella gallardia,
fes un esforç, aixeca't, do'm la mà!

JOAN

Perquè em veus abatut per la ferida
dubtes del meu coratge, vell arter?
Mentre bategui en mi un alè de vida,
seré el de sempre. No en dubtessis. Té.

*(S'ha aixecat penosament. Li allarga la mà. Però
tan bon punt el COMANADOR li ha pres la mà,
DON JOAN es retorça de dolor.)*

JOAN

Ah! Què és això que em corre per les venes?
Deixa'm, em cremo. Deixa'm! Quin horror!

COMANADOR

Això no és re al costat de les eternes penes.
Comença d'avesar-t'hi.

JOAN

Deixa'm!

COMANADOR

No!

Vine. Segueix-me!

JOAN

Prou! I creix encara!

No puc més! Quin suplici! Mare!... Mare!

COMANADOR

En va invoques cap força terrenal.
Ja res no et valdrà res!

JOAN

(Caient de genolls.)

Santa Maria, val!

*(En sentir la invocació, el COMANADOR, sobtat,
l'ha deixat anar, i el mira tot sorprès,
mentre DON JOAN agonitza en terra, murmurant.)*

Maria... Maria...

FI

Altres títols de la col·lecció

Quatre textos d'Ignasi Iglésias

Cinc textos de Rosa Victòria Gras

Tres textos de Manuel de Pedrolo

Tres textos de Josep Palau i Fabre

La vesita, de Joan Ferrandis d'Herèdia

El ventríloc, de Joan Brossa

Lucrècia o Roma libre,
de Joan Ramis i Ramis

Tal faràs, tal trobaràs,
d'Eduard Vidal i Valenciano

Indian Summer, de Rodolf Sirera

Tres textos de Jordi Teixidor

Tres textos de Ramon Vinyes

La pretensió juvenil de Soldevila va ser la d'erigir un teatre nacional català, poètic, a la manera de la tradició teatral clàssica francesa (d'un Racine, per exemple, a qui admirava). Bona part de la crítica del moment, tanmateix, s'hi mostrà en desacord. Fins i tot escriptors amics com Josep Maria de Sagarra o Domènec Guansé li ho desaconsellaren, tot i que va haver-hi algunes excepcions com Josep Maria López Picó o Agustí Esclasans, que li lloaren l'intent. Segurament, això condicionà el fet que *Guifre* no es representés i que Soldevila deixés inacabades algunes peces encetades aleshores com *Guillem de Cabestany* o *Pere Ramon*, que es troben al seu fons personal de l'Arxiu Nacional de Catalunya.

El teatre no fou pas, en el cas de Soldevila, una mera passió juvenil, sinó que es mantingué al llarg de la seva vida. Fins i tot, en els moments més difícils de la Guerra i Revolució de 1936-1939, n'escriví, com ho evidencia *El milicià romàntic* (1938), peça que s'inspirava, com la seva poesia social del moment, en els fets viscuts aleshores. Hi intentava conciliar, fet i fet, la reivindicació catalana i la causa republicana amb els valors democràtics i amb les conquestes revolucionàries assolides a l'època.

Especialment important fou el seu paper en la represa teatral en català de després de la guerra civil. Aleshores tingué un dels seus èxits més esclatants, la peça *L'hostal de l'amor* (1949), a la qual seguí *Albert i Francina* (1953). Aquest renovat protagonisme motivà que fos escollit director de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona (ADB) que començà a funcionar oficialment el 1955. La gestió teatral no feu pas minvar la seva creació dramàtica, que continuà amb diferents peces, d'entre les quals destaca *Don Joan* (1960), que ell considerava com una de les seves obres més importants de tota la seva trajectòria.

ISBN 13 978-84-9803-943-6

9 788498 039436